

SIELLÄ KÄYTIIN LASKEMASSA KAIKISTA SUURIMPAA MÄKEÄ
VOKAALIVARTALOISTUNEET ADJEKTIIVIJOHDOKSET INTERNETIN
KESKUSTELUPALSTOILLA

Suomen kielen
pro gradu -tutkielma
Oulun yliopisto
4.5.2022

Inka Keränen

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkielman aihe, tavoite ja hypoteesi	1
1.2. Aikaisempi vokaalivartalotutkimus	4
2. TEOREETTINEN TAUSTA	12
2.1. Vokaali- ja konsonanttivartalot	12
2.2. Morfologiset muutokset ja partitiivi	14
2.3. Adjektiivien ja superlatiivien tehtävät	17
2.4. Partitiivin syntaktiset tehtävät	22
3. AINEISTO	25
3.1. Tutkimuksen johtimet, produktiivisuus ja leksikaalistuminen	25
3.2. Aineistonkeruu	31
4. VOKAALIVARTALOISTEN JOHDOSTEN ANALYYSI	36
4.1. Superlatiivijohdokset	37
4.1.1. <i>*Kauneimpaa</i>	37
4.1.2. <i>*Suurimpaa</i>	42
4.1.3. <i>*Viimeisimpää</i>	47
4.2. Karitiivijohdokset	49
4.3. Muut johdokset	57
4.4. Yhteenveto	59
5. PÄÄTÄNTÖ	65
LÄHTEET	68

1. JOHDANTO

1.1. Tutkielman aihe, tavoite ja hypoteesi

Suomen kielessä on yksi- ja kaksivartaloisia sanoja. Sanoja, joilla on ainoastaan vokaalivartalo, nimitetään yksivartaloisiksi. Kaksivartaloisilla sanoilla on vokaalivartalon lisäksi myös konsonanttivartalo. (Hakulinen 1979: 78; Koivisto 2013: 101.) Sanavartaloista kerroin tarkemmin luvussa 2.1. Pro gradu -tutkielmani aihe liittyy suomen kielen kaksivartaloisiin sanoihin. Tutkin morfologista muutosilmiötä, jonka myötä normitetun kielen mukaan konsonanttivartaloisia nomini- ja verbimuotoja on alettu korvata vokaalivartaloisilla muodoilla. Tässä tutkielmassa käytän kyseisestä ilmiöstä termiä **vokaalivartaloistuminen**. Ilmiötä on havaittu etenkin puhe- ja internetkielessä (esim. Västi & Palviainen 2020; Sirviö 2018; Pöyhtäri 2019). Tutkimukseni keskittyy nomineihin. Tutkimani sananmuodot ovat norminvastaisia adjektiivijohdosten yksikön partitiiveja, joita esittelen esimerkeissä (1a–c). Puhun norminvastaisista muodoista, koska norminmukaisesti kyseiset sananmuodot ovat konsonanttivartaloisia.

- (1) a. *kaunis* > *kaune+in* : *kaune+in+ta* ~ **kaune+impa+a*
b. *vika* > *via+ton* : *via+ton+ta* ~ **via+ttoma+a*
c. *pilkku* > *pilku+llinen* : *pilku+llis+ta* ~ **pilku+llise+a*

Tarkastelen vokaalivartaloisia partitiivimuotoja korpusaineistossa, jonka keräsin Kieli-pankin konkordanssihakuohjelmalla eli Korpilla¹. Kerron aineistostani lisää luvussa 3.2. Korpusten sisältö koostuu Suomi24- ja Ylilauta-keskustelupalstojen kommentteista. Esimerkkivirkkeet koodaan tutkielmassani sen mukaan, onko virke Suomi24-keskustelupalstalta (S) vai Ylilaudan keskustelupalstalta (Y). Suurin osa aineistoni osumista on Suomi24-palstalta. Tutkimani johtimet ovat superlatiivijohdin *-in*, karitiivinen *-(mA)tOn*-johdin sekä possessiiviset johtimet *-(e)liAs* ja *-llinen*. Edellä mainitut johtimet ovat produktiivisuudeltaan eriasteisia (ks. luku 3.1.).

Kielentutkimuksessa on huomattu, että sanojen konsonanttivartaloisuus on ollut vielä vanhan kirjasuomen alkuaikoina paljon yleisempää kuin nyky-suomessa. Kyseinen morfologinen muutos tapahtuu erittäin hitaasti, kuten kielen muutokset yleensäkin, mutta

---

¹ <https://korp.csc.fi/korp/>

muutoksen pääsuunta on tässä tapauksessa selkeästi vokaalivartaloisten muotojen yleistyminen. (Paunonen 2003: 201–204.) Tutkimani vokaalivartalomuodot ovat **analogisia**. Analogisilla muodoilla tarkoitetaan sellaisia uusia sananmuotoja, jotka eivät synny äännelaillisten muutosten seurauksena, vaan olemassa olevien muotojen morfologisen mallin mukaan (Koivisto 2013: 225).

Pro gradu -tutkielmani on jatkoa kandidaatintutkielmalleni (Keränen 2019), jossa niin ikään tarkastelin vokaalivartaloistumisen ilmiötä. Lisäksi tutkielmani on osa laajempaa käynnissä olevaa hanketta, jossa useissa tekeillä olevissa tai jo tehdyissä tutkimuksissa käsitellään vokaalivartaloistumista. Vokaalivartaloihin liittyen on tehty viime vuosina Oulun yliopiston suomen kielen oppiaineessa useita kandidaatintutkimuksia (Kärkkäinen 2018; Liukkonen 2018; Sirviö 2018; Keränen 2019; Korja 2019; Pöyhtäri 2019; Ylitalo 2020; Leinonen 2021) sekä pro gradu -tutkimuksia (Sirviö 2020; Kärkkäinen 2021; Liukkonen 2021; Korja 2021; Pöyhtäri 2021). Lisäksi koko ajan on tekeillä uusia vokaalivartaloihin liittyviä tutkimuksia. Aikaisempia tutkimuksia käsitellen tarkemmin luvussa 1.2. Tutkielmani päämäärä on kerätä lisää tietoa vokaalivartaloistumisen ilmiöstä johdosten näkökulmasta. On tärkeää saada lisää tutkimusta aiheeseen liittyen, koska ilmiön systemaattinen kartoittaminen on vasta alussa.

Pro gradu -tutkimuksessani selvitän, miten yleisiä johdosten vokaalivartaloiset partitiivimuodot ovat sekä millaisissa lausekkeissa ja syntaktisissa tehtävissä kyseiset vokaalivartaloiset partitiivit esiintyvät. Johdoksen yleisyydellä tarkoitan tässä tutkielmassa myös sitä, kuinka paljon johdosten innovatiivisia vokaalivartaloisia partitiivimuotoja käytetään internetkielessä suhteessa norminmukaisiin muotoihin. Keskityn myös siihen, miten johdostyyppin produktiivisuus ja johdoksen leksikaalistuneisuus vaikuttavat analogisen vokaalivartalomuodon esiintymiseen internetkielessä.

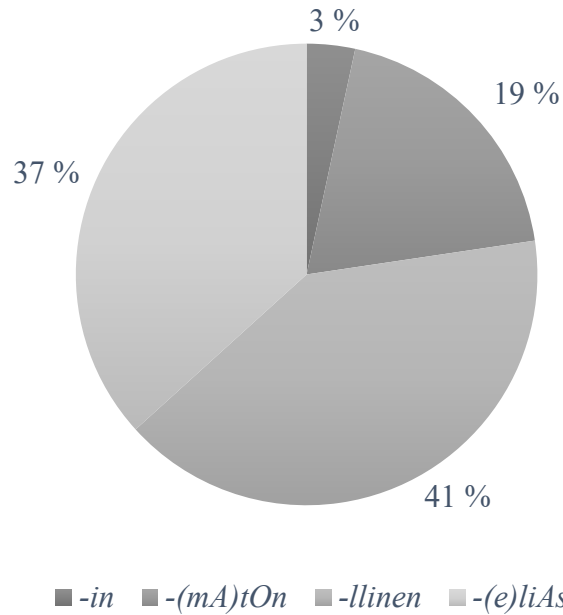
Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

- Kuinka yleisiä tutkimieni johdosten partitiivimuodot ovat korpuksissa?
- Millaisissa lausekkeissa ja syntaktisissa tehtävissä tutkimani vokaalivartaloistuneet johdokset esiintyvät?
- Millainen suhde johtimen produktiivisuudella ja johdoksen leksikaalistuneisuudella on vokaalivartaloisten esiintymien määrään?

Keskustelupalstojen kielen puhekielisyys motivoi päätöstäni toteuttaa korpustutkimus. Internetin keskustelupalstoilla käytettyä kieltä on luonnehdittu kirjoitetuksi puheeksi, joten puhekielisyyskiä löytyy luultavasti eniten juuri internetin keskustelupalstoilta (Crystal 2006: 26–27). Lisäksi voin käyttää kyselytutkimuksena toteuttamani kandidaatintutkielman (Keränen 2019) tuloksia vertailukohteena tämän korpustutkimuksen analyysissä, sillä tarkastelen pro gradu -tutkielmassani vokaalivartaloistumista samoissa johdoksissa kuin kandidaatintutkielmassani. Tutkimukseen valitsemani sananmuodot ovat **kauneimpaa*, **suurimpaa*, **viimeisimpää*, **hyödyttömää*, **viattomaa*, **olemattomaa*, **rauhallista*, **pilkullista*, **oleellista*, **kivuliaata*, **uneliaata* ja **kohteliaata*. Osa edellä mainituista sanoista on leksikaalistuneita. Johdosten leksikaalistumisesta kerron tarkemmin luvussa 3.1. Tarkastelen tutkimuksessa johdosten partitiivimuotoja, koska partitiivin päätte liittyy aina sanan konsonanttivartaloon, jos sanalla sellainen on (VISK 2008 § 87). Kerron sanavartaloista ja partitiivista tarkemmin luvussa 2.

Pidän kandidaatintutkielmani (Keränen 2019) tuloksia pätevänä vertailukohteena pro gradu -tutkielmani analyysissä, koska tutkimani sananmuodot ovat samat kuin kandidaatintutkielmassani. Metodit ovat kuitenkin erilaiset. Pro gradu -tutkielmani metodeista kerron luvussa 3.2. Kandidaatintutkielmani aineiston keräsin kyselylomakkeella, jossa informantteja pyydetään arvioimaan, kuinka luontevalta tietyt sananmuodot kuulostavat. Lomakkeessa arviointi tapahtuu asteikolla 1–4, jossa 1 tarkoittaa **täysin epäluontevaa** ja 4 **täysin luontevaa**. Kandidaatintutkielmani kyselylomakkeessa on yhteensä 24 virkettä, joista 12 on täysin yleiskielen mukaisia. Loput 12 virkettä ovat muuten yleiskielisiä, mutta sisältävät innovatiivisen vokaalivartalomuodon. Kandidaatintutkielmani aineistossa on kaiken kaikkiaan 56 informantin vastaukset. (Keränen 2019: 11–12.)

Kandidaatintutkielmani (Keränen 2019) aineiston analyysissä käy ilmi, että johdostyyppien käyttäytymisessä on melko suurta vaihtelua. Informanttien mielestä superlatiivijohdolla muodostettujen johdosten vokaalivartaloiset muodot ovat selkeästi luontevimpia. Myös karitiivijohdosten vokaalivartalomuodot ovat tutkimukseni informanttien mielestä melko hyväksyttäviä. Saamieni tulosten mukaan epäluontevimpia ovat *-llinen*-johdosten vokaalivartalomuodot. Lähes yhtä lailla epäluontevina pidetään *-(e)liAs*-johdosten vokaalivartalomuotoja. (Keränen 2019: 19–20.) Kuviossa 1 esittelen, miten johdostyyppien vokaalivartaloiset partitiivimuodot jakautuvat kandidaatintutkielmassani **täysin epäluonteva** -vaihtoehdon mukaan.

KUVIO 1. Johdostyyppien jakautuminen täysin epäluonteva -vaihtoehdon perusteella.

Kuten kuvio 1 osoittaa, eniten täysin epäluonteva -vastauksia saivat *-llinen-* ja *-(e)liAs-* johdosten vokaalivartaloiset partitiivit. Vähiten täysin epäluontevina informantit pitivät superlatiivijohdosten vokaalivartaloisia partitiivimuotoja. Näin ollen uskallan otaksua, että superlatiivijohdosten vokaalivartaloisia partitiiveja myös tuotetaan eniten internet-kielessä. Kandidaatintutkielmani (Keränen 2019) analyysitulosten pohjalta hypoteesini on, että *-llinen-* ja *-(e)liAs-* johdosten vokaalivartaloisten muotojen löytyminen on epätoennäköisempää kuin superlatiivi- tai karitiivijohdosten löytyminen. Uskon, että superlatiivijohdosten vokaalivartalomuotoja löytyy korpuksista huomattavasti enemmän kuin muita.

1.2. Aikaisempi vokaalivartalotutkimus

Vokaalivartaloistumisen ilmiötä ei ole vielä tutkittu kovin paljon, vaikkei se morfologisenä muutoksena olekaan kielihistoriallisesti uusi asia. Morfologisista muutoksista kerron enemmän luvussa 2.1. Tässä luvussa esittelen aikaisempaa vokaalivartalotutkimusta. Paunonen (2003) tarkastelee artikkelissaan ”Suomen kielen morfologisista muutosmekanismeista” vokaalivartaloistumisen ilmiön toteutumista kaksitavuisten *e*-vartaloisten sanojen yksikön partitiivi- ja essiivimuodoissa. Paunonen (2003: 206) kirjoittaa, että

konsonanttivartaloisten muotojen väistymistä vokaalivartaloisten muotojen tieltä voi luonnehtia suomen taivutusjärjestelmää vuosisatoja ohjanneeksi periaatteeksi. Paunonen (2003: 201–205) toteaa myös, että konsonanttivartaloisuus on johtanut yksikön partitiivissa ja essiivissä säännösten mutkistumiseen, minkä vuoksi vokaalivartaloiset muodot ovat viimeisten satojen vuosien aikana yleistyneet. Paunosen mukaan muutos on edennyt essiivissä partitiivia nopeammin, koska siinä missä partitiivi kuuluu syntaktisiin perussijoihin, essiivin tehtävät ovat spesifimpiä.

Kielentutkimuksessa vokaalivartaloistumista on huomattu etenkin lapsenkielessä, jota Laalo (2011) on tutkinut. Lapsenkielen morfologiaan liittyy sellaisia analogisia muotoja, jotka voivat ennakoida yhteisön kielessä joskus tulevaisuudessa tapahtuvia muutoksia ja lopulta johtaa morfologiseen muutokseen. Paunonen (2003: 237) toteaa, että kieltä opetteleva lapsi pyrkii rakentamaan oppimastaan kielestä mahdollisimman loogisen, mikä tässä tapauksessa tarkoittaa konsonanttivartalon korvaamista vokaalivartalolla.

Vuonna 2017 vokaalivartalotutkimusta alettiin tehdä hieman systemaattisemmin Oulun yliopistossa, kun Västi ja Palviainen (2020: 208) keräsivät aineistoa vokaalivartaloihin liittyen kolmella erilaisella kyselylomakkeella. Kaksi lomakkeista sisältää monivalinta-tehtävän ja kolmannessa on elisitaatiotehtävä. Monivalintalomakkeissa informanttien tehtävä on arvioida vokaalivartalomuotojen luontevuutta neliportaisella asteikolla. Ensimmäisessä monivalintatehtävässä annetaan rinnakkain kaksi erilaista vastausvaihtoehtoa. Informantin tehtävä on arvioida, kuinka luontevilta sanat kuulostavat (esimerkiksi *Pyysin toissa päivänä **miestä/mieheä** tuomaan kaupasta jotain hyvää tummaa olutta.*). Informanttia ohjeistetaan arvioimaan kumpaakin vaihtoehtoa erikseen asteikolla 1–4, jossa 1 tarkoittaa täysin epäluontevaa ja 4 täysin luontevaa. (Västi & Palviainen 2020: 208, 237.)

Toisessa monivalintalomakkeessa tehtävänanto on sama, mutta virkkeissä ei ole rinnakkaismuotoa. Informantin tehtävä on arvioida asteikolla 1–4, kuinka luontevalta sana kuulostaa (esimerkiksi *Kiusattua **lapsea** voi olla lähes mahdoton vakuuttaa siitä, että hän on hyvä jossain.*). Elisitointilomakkeessa informanttia pyydetään täydentämään virkkeiden (esimerkiksi *Avotul _____ ei saa sytyttää metsäpalovaaran aikana.*) sanat siihen muotoon, joka parhaiten vastaa informantin omaa puhutun kielen tajua. (Västi & Palviainen 2020: 238–240.) Västin ja Palviaisen (2020) tutkimusasetelmassa kerättiin tietoa sekä nomini-

että verbimuodoista. Västin ja Palviaisen (2020) tutkimusasetelman pohjalta Liukkonen (2018: 7) toisti lähes identtisen kyselyn omassa kandidaatintutkielmassaan, jossa hän tutkii yläkouluikäisten suhtautumista vokaalivartaloistumiseen. Liukkonen tutkimusasetelmassa ei kuitenkaan ole rinnakkaismuotojen monivalintaa.

Liukkonen (2021) jatkoi vokaalivartalotutkimusta myös pro gradu -tutkielmassaan, jossa hän tutkii vokaalivartaloisia partitiivimuotoja **mieheä*, **lapsea*, **vuorea*, **lumea* ja **loheä*. Liukkonen (2021: 1, 61–66) selvittää kyselytutkimusmenetelmin, millaisissa syntaktisissa konteksteissa norminvastaiset partitiivimuodot ovat informanttien mielestä luontevia tai epäluontevia. Tutkimusasetelmassa on viisi erilaista, partitiiville tyypillistä kontekstia, jotka ovat seuraavat: finiittisen lauseen objekti, infiniittisen lausekkeen objekti, adposition täydennys, lukusanan täydennys ja partitiivisubjekti. Tutkimustuloksista käy ilmi, että informanttien mielestä vokaalivartaloiselle partitiivimuodolle **lapsea*, **vuorea* ja **loheä* luontevin konteksti on infiniittisen lausekkeen objekti (ks. esimerkki (2)), kun taas muodoille **mieheä* ja **lumea* luontevin konteksti on adposition täydennys (ks. esimerkki (3)). Epäluontevimpana informantit pitivät lauseita, joissa muoto on partitiivisubjektina eli e-subjektina (ks. esimerkki (4)).

- (2) *Päiväni vierähti *loheä narraten.*
- (3) *Hyppäsin ilkosillani saunasta keskelle *lumea.*
- (4) *Onko yleisössä ketään *mieheä?*

Norminvastaisten vokaalivartalomuotojen yleistymisestä nominijohdoksissa ei ole vielä juuri lainkaan tutkimusta, joten siltä osin tutkimukseni täyttää aukon tutkimuskentässä. Västin ja Palviaisen (2020) sekä Liukkonen (2018) tutkimusasetelmassa on monivalintakyselylomake – joita Västillä ja Palviaisella on kaksi erilaista – sekä elisitaatiotehtävä. Monivalintakyselylomakkeessa on kolme vokaalivartaloista johdosta, jotka ovat **vanheneä*, **olemattomaa* ja **kauneimpaa* sekä johdoksen hahmoinen vokaalivartalomuoto **tarvitsetaan*. Edellä mainituista johdoksista valitsin omiin tutkielmiini tarkasteltavaksi adjektiivijohdokset **olemattomaa* ja **kauneimpaa*, koska päätin rajata tutkimusaiheeksi nominijohdokset. Liukkonen (2018: 13–14) analyysistä selviää, että yläkouluikäiset informantit pitävät muotoja **olemattomaa* ja **kauneimpaa* melko luontevina. Yli puolet (68,6 %) vastaajista on sitä mieltä, että muoto **kauneimpaa* on täysin tai jokseenkin luonteva. Vain 4 % informanteista pitää sitä täysin epäluontevana. Informanteista 58,2 %

vastaa, että muoto **olemattomaa* on täysin tai jokseenkin luonteva. Täysin epäluontevana sitä pitää 14 % informanteista.

Västin ja Palviaisen (2020: 221–228) tutkimuksen tuloksissa on enemmän hajontaa. Yksinkertaisessa monivalinnassa adjektiivijohdosten partitiivimuodot **kauneimpaa* ja **olemattomaa* koetaan luontevampina kuin rinnakkaismuotojen monivalinnassa. Muodon **kauneimpaa* arvioi täysin luontevaksi 25 % informanteista. Täysin epäluontevaksi sen arvioi vain 10 % informanteista. **Olemattomaa*-muodon täysin luontevaksi arvioi 16 % ja täysin epäluontevaksi 39 % informanteista. Rinnakkaismuotojen monivalinnassa **olemattomaa*-muodon arvioi täysin epäluontevaksi 52 % ja täysin luontevaksi 7 % informanteista. **Kauneimpaa*-muodon tulokset ovat rinnakkaismuotojen monivalinnassa jokseenkin yllättäviä, sillä noin 36 % informanteista arvioi muodon täysin tai jossain määrin luontevaksi. Tämä on yllättävää, koska kyseisessä tehtävässä informantti näkee norminmukaisen *kauneinta*-muodon norminvastaisen muodon rinnalla, mutta siitä huolimatta arvioi myös norminvastaisen muodon melko luontevaksi.

Sekä Västin ja Palviaisen (2020) tutkimuksen elisitointitehtävässä että Liukkosen (2018) kandidaatintutkielman elisitointitehtävässä on tarkasteltavana myös *uusin*-superlatiivijohdos. Molempien tutkimusten elisitaatiotehtävässä on virke *Tässä kännykässä on kaikkein uusi _____ tekniikkaa edustava näyttö*. Tähän informantilla on ollut mahdollista vastata esimerkiksi norminmukainen *uusinta* tai vaihtoehtoisesti innovatiivinen vokaalivartalomuoto **uusimpaa*. Yksikään informantti ei kuitenkaan tuottanut norminvastaista **uusimpaa*-muotoa, joten tätä lekseemiä ei kummassakaan aikaisemmassa tutkimuksessa ole analysoitu. (Västi & Palviainen 2020; Liukkonen 2018.)

Kevästä 2018 eteenpäin Oulun yliopistossa on joka vuosi tehty useampi vokaalivartalotutkielma. Tähän mennessä vokaalivartaloistumisen ilmiötä on kartoitettu enemmän verbien kuin nominien osalta. Sirviön (2018) kandidaatintutkielman aihe on vokaalivartalot verbien *purra*, *surra*, *tulla* ja *mennä* NUT- ja TU-partisiipeissa. Aineisto on peräisin Suomi24- ja Ylilauta-keskustelupalstoilta. Sirviön tutkimustulokset osoittavat, että vokaalivartalo on yleisempi NUT-partisiipissa kuin TU-partisiipissa. Lisäksi tutkimusaineiston perusteella vokaalivartaloistumista esiintyy enemmän harvinaisissa perussanoissa kuin yleisemmissä perussanoissa. (Sirviö 2018: 28–29.)

Sirviö (2020) jatkoi vokaalivartalotutkimusta pro gradu -tutkielmassaan, jossa hän selvittää, millaisissa morfosyntaktisissa ja morfologisissa konteksteissa konsonanti- ja vokaalivartaloisia *surra*-verbin NUT- ja TU-partisiipeja esiintyy. Tutkimusaineisto on peräisin Suomi24-keskustelupalstalta. Sirviön tutkielmassa esille nousee kiinnostava huomio partitiiviin liittyen. Suomi24-keskustelupalstan korpuksista ei löytynyt yhtään vokaalivartaloista yksikön NUT-partisiipin **surenutta*-partitiivia. Monikkomuoto **sureneita* esiintyy vain yhdessä osumassa, kun taas vokaalivartaloisen TU-partisiipin yksikön partitiivimuoto **surettua* edustuu aineistossa isolla prosentilla. Tulosten perusteella myös konsonanttivartaloisen *surra*-verbin NUT-partisiipin partitiivi on harvinainen. (Sirviö 2020: 75–77.) Sirviö arveleekin, että vokaalivartaloistumista tapahtuu helpommin niissä muotoryhmissä, joita kielenkäyttäjät muutenkin tuottavat NUT- ja TU-partisiipeissa. Lisäksi tulokset kertovat, että norminmukaiset ja norminvastaiset muodot keskittyvät samankaltaisiin morfologisiin ja morfosyntaktisiin konteksteihin, mutta vokaalivartalot eivät yleisty kaikissa lekseemin morfosyntaktisissa konteksteissa yhtä aikaa, vaan tietyt kontekstit ovat alttiimpia muutokselle. (Sirviö 2020: 85–86.)

Kärkkäinen (2018) selvitti kandidaatintutkielmassaan, miten vokaalivartaloisuuden yleistyminen näkyy *panna*-verbissä ja mitä *panna*-verbillä ilmaistaan, kun se on norminvastaisesti vokaalivartaloisen. Kärkkäisen (2018: 20–21) korpusaineiston perusteella vokaalivartaloisen *panna*-verbi esiintyy eniten A-infinitiivissä, NUT- ja TU-partisiipissa, passiivimuodoissa ja imperatiivissa. Aineisto on Suomi24- ja Ylilauta-keskustelupalstalta. Tutkimustuloksista selviää, että *panna*-verbin vokaalivartaloisen muoto esiintyy usein silloin, kun verbillä ilmaistaan seksuaalista merkitystä. Kärkkäinen (2021) tutkii pro gradu -tutkielmassaan *panna*-verbin lisäksi *juosta*-verbiä. Kärkkäinen analysoi Suomi24- ja Ylilauta-keskustelupalstojen aineistosta, missä verbimuodoissa norminvastaisia vokaalivartaloita esiintyy ja millaisissa merkityksissä vokaalivartaloiset *panna*- ja *juosta*-verbiin muodot esiintyvät. Kärkkäisen (2021: 73) pro gradu -tutkielmassa käy ilmi, että suurin muotoryhmä sekä *panna*- että *juosta*-verbissä on E-infinitiivi, jota ei käsitellä Kärkkäisen kandidaatintutkielman aineistossa ollenkaan.

Korja (2019: 30–31) tarkastelee kandidaatintutkielmassaan vokaalivartaloitten yleistymistä verbiin *nähdä*, *tehdä*, *tulla*, *mennä*, *purra* ja *surra* lyhyissä A-infinitiiveissä. Tuloksista ilmenee, että keskustelupalstalta kerätyn aineiston perusteella eniten vokaalivartaloisia A-infinitiivimuotoja esiintyy verbeissä *nähdä*, *surra* ja *purra*. Vokaali-

vartaloiistuneiden A-infinitiivien yleisin syntaktinen tehtävä on Korjan aineistossa verbi-
ketju. Se kattaa yli puolet koko tutkimuksen aineistosta. Korja (2021: 57–66) jatkoi A-
infinitiivien parissa pro gradu -tutkielmassaan, jossa hän tarkastelee vokaalivartaloiden
yleistymistä *nähdä*-verbin lyhyissä ja pitkissä A-infinitiivimuodoissa. Tutkimuksessaan
Korja selvittää, missä syntaktisissa tehtävissä muodot yleisimmin esiintyvät ja mitkä
nähdä-verbin merkitystyytit edustavat vokaalivartaloistuneissa A-infinitiiveissä. Korjan
tutkimuksen keskustelupalsta-aineistosta selviää, että vokaalivartaloisten A-infinitiivi-
muotojen yleisin syntaktinen tehtävä on verbiketju. Aineiston osumista melkein 75 %
edustaa tätä tehtävää.

Pöyhtäri (2019, 2021) tutkii potentiaalın vokaalivartaloistumista sekä kandidaatintutkiel-
massaan että pro gradu -tutkielmassaan. Molemmissa tutkimuksissa on keskustelupalsta-
lta kerätty aineisto verbien *tulla*, *tehdä*, *nähdä*, *surra* ja *purra* vokaalivartaloisista po-
tentiaaleista. Pöyhtäri (2019: 1, 25–31) kandidaatintutkielman näkökulma on morfologin-
ginen. Tutkimuksessa Pöyhtäri selvittää, miten vokaalivartaloistuneet potentiaalit jakau-
tuvat muotoryhmiin tutkimuksen verbeissä. Tutkimuksen aineistosta suurin osa koostuu
tulla-verbin vokaalivartaloistuneista potentiaaleista. Pöyhtäri arvelee yleisgemiinaatiolla
olevan siihen paljon vaikutusta. Lisäksi *tulla*-verbi on tutkimuksen lekseemeistä yleisin
ja samalla myös polyseemisin. Aineisto osoittaa, että potentiaalın vokaalivartaloistumista
tapahtuu kaikissa muotoryhmissä lukuun ottamatta monikon 1. ja 2. persoonan kielto-
muotoja. Analyysissään Pöyhtäri havaitsi, että vokaalivartaloiset potentiaalit ovat selke-
ästi yleisempiä aineiston yleisissä perussanoissa kuin harvinaisissa perussanoissa. Yleisin
muotoryhmä on yksikön 3. persoona.

Pro gradu -tutkielmassaan Pöyhtäri (2021) selvittää vokaalivartaloistumisen syntaktis-se-
manttista näkökulmaa. Aineiston perusteella vokaalivartaloistuneet potentiaalimuodot ei-
vät erikoistu mihinkään tiettyyn merkitykseen missään aineiston verbissä. Suurin osa
(88,7 %) on kuitenkin jonkinlaisessa abstraktissa merkityksessä. Yli puolet (63,2 %) ai-
neiston potentiaaleista on väitelauseissa. Analyysin perusteella Pöyhtäri pohtii, että po-
tentiaalın vokaalivartaloistuminen näyttää olevan ilmiönä jo melko pitkällä. (Pöyhtäri
2021: 1, 69–71, 73.)

Leinonen (2021: 1–2, 17–18) tutkii kandidaatintutkielmassaan *nähdä*-verbin NUT-parti-
siipin vokaalivartaloistumista morfologisesta näkökulmasta. Leinonen selvittää, missä

morfologisissa ja morfosyntaktisissa konteksteissa *nähdä*-verbin NUT-partisiipin vokaalivartaloistumista tapahtuu. Analyysissa selviää, että yleisin morfologinen muotoryhmä vokaalivartaloiselle *nähdä*-verbin NUT-partisiipille on yksikön nominatiivi ja toiseksi yleisin muotoryhmä on yksikön genetiivi. Aineiston perusteella yleisin morfosyntaktinen konteksti on liittomuoto.

Myös nominien vokaalivartaloistumisesta on tehty tutkielma oman kandidaatintutkielmani (Keränen 2019, ks. luku 1.1.) sekä Liukkosen (2018, 2021) tutkielmien lisäksi. Ylitalo (2020: 24) tarkastelee kandidaatintutkielmassaan norminvastaisia **lapsea*- ja **mieheä*-partitiiveja ja sitä, millaisissa syntaktisissa tehtävissä kyseiset muodot esiintyvät keskustelupalsta-aineiston perusteella. Analyysi kertoo, että **lapsea*-muodon syntaktiset tehtävät ovat objekti, adposition täydennys, e-subjekti, lukusanan täydennys ja komparatiivijohdoksen täydennys. Komparatiivijohdoksen täydennyksiä esittelen esimerkeissä (5a–b). Aineistossa **mieheä*-muodon syntaktiset tehtävät ovat objekti, adposition täydennys, komparatiivijohdoksen täydennys ja intensiteettiä ilmaiseva kiteytynyt toistorakenne. Viimeisenä mainittua esittelen esimerkissä (6).

- (5) a. *Minä muutin pohjoisesta Suomesta *mieheä lähemmäs etelään.*
 b. *Vanhimman lapseni äiti katsoi, että taloudellinen menestys on *lapsea tärkeämpi.*
- (6) – – *ei miehen *mieheä!*

Kangas (2020) tarkastelee kandidaatintutkielmassaan hieman saman tyyppistä morfologista innovaatiota kuin vokaalivartaloistuminen. Tutkielman aihe on kaksoispartitiivi *e*-vartaloisissa numeraaleissa *kaksi*, *viisi* ja *kuusi*. Kaksoispartitiivit ovat tyyppiä **kah+ta+a*, **viit+tä+ä* ja **kuut+ta+a*. Kangas (2020: 26–27) tutkii, kuinka paljon kaksoispartitiivimuotoja esiintyy keskustelupalsta-aineistossa ja millaisissa syntaktisissa tehtävissä eri lekseemien kaksoispartitiivimuodot esiintyvät. Aineistosta yli 90 % on **kah-taa*-partitiivin osumia. Tulokset osoittavat, että partitiivin tyypilliset syntaktiset ympäristöt toteutuvat myös kaksoispartitiivin osalta – yleisimmät kaksoispartitiivien syntaktiset tehtävät ovat tutkimuksen aineiston perusteella objekti, kuten esimerkissä (7) sekä adverbiaali, kuten esimerkissä (8). Suurin osa adverbiaaliesiintymistä on osmia. (Kangas 2020: 14–17.)

- (7) *Ei voi palvella *kahtaa eri herraa.*

(8) *Ei siinä *kahtaa vuotta mene!*

Kankaan (2020) tutkimuksen aineisto eroaa vokaalivartalotutkimukseni aineistosta siltä osin, että numeraalit toimivat vain harvoin lausekkeen edussanoina. Sen vuoksi suurin osa Kankaan tutkimien kaksoispartitiivien syntaktisista tehtävistä on jonkin edussanan – joka varsinaisesti toimii esimerkiksi lauseen objektina tai adverbialina – määritteenä tai täydennyksenä toimimista.

2. TEOREETTINEN TAUSTA

2.1. Vokaali- ja konsonanttivartalat

Sanavartalo on sananmuodon osa, joka jää jäljelle, kun sanasta erotetaan kaikki taivutus-tunnukset ja mahdolliset liitepartikkelit. Esimerkissä (9) sanavartalo näkyy lihavoituna. Sanavartaloon voi liittyä myös yksi tai useampi johdin, jolloin kyseessä on johdos. Johdos on alkuperäiseen sanavartaloon nähden eri lekseemi, ja sillä on oma(t) sanavartalonsa. (Koivisto 2013: 98.) Esimerkeissä (10a–c) johdosten sanavartalat ovat lihavoituna. Tutkimukseni kannalta minua kiinnostavat juuri johdosten sanavartalat.

- (9) ***rauha***+a+ni+kaan
 (10) a. *rauha* > *rauha*+llinen : ***rauha***+llise- : ***rauha***+llis-
 b. *olla* > *ole*+maton : ***ole***+mattoma- : ***ole***+maton-
 c. *suuri* > *suur*+in : ***suur***+impa- : ***suur***+imma- : ***suur***+in-

Sanavartalon nimi määrittyy vartalon loppuäänteen mukaan. Jokaisella suomen kielen taipuvalla lekseemillä on vokaalivartalo, joka päättyy lyhyeen tai pitkään vokaaliin tai diftongiin. Nominintaivutuksessa useimmat sijapäätteet liittyvät vokaalivartaloon. (VISK 2008 § 81.) Sellaisia sanoja, joilla on ainoastaan vokaalivartalo, kutsutaan yksivartaloiksi sanoiksi. Kaksivartaloisilla sanoilla on myös konsonanttivartalo. Isossa suomen kie-
 liopissa (VISK 2008 § 55) kuitenkin huomautetaan, että yksi- ja kaksivartaloisuus ovat jokseenkin harhaanjohtavia nimityksiä, koska morfofonologisesta vaihtelusta johtuen vartalovariantteja voi olla enemmän kuin kaksi. Esimerkiksi yksivartaloisella astevaihtelun alaisella sanalla voi olla vokaalivartaloista erotettavissa vahva- ja heikkoasteinen vartalovariantti silloin, kun vartalo loppuu lyhyeen vokaaliin. Vokaalivartalo on asteeltaan vahva tai heikko, kun vokaalivartalon lopputavun alussa tai lopputavun ja edellisen tavun rajalla on astevaihteluun osallistuva konsonantti tai konsonanttiyhtymä (Hakulinen 1979: 78). Havainnollistan vahva- ja heikkoasteista vokaalivartaloa esimerkissä (11). Lisäksi vartalossa voi olla muutakin äännevaihtelua, kuten esimerkissä (12), jossa monikon *i*-tunnus aiheuttaa loppuvokaalin vaihtelun. Kaksitavuisen vartalon lyhyt loppuvokaali *a* edustuu *o*:na, koska vartalon ensi tavussa on lavea *i*-vokaali (VISK 2008 § 46, 54–55).

- (11) *kaunein* : ***kauneimpa***- : ***kauneimma***-
 (12) *rinkka* : *rinkka*+a : *rinka*+n : ***rinko***+i+ssa

Nominin vokaalivartalo näkyy esimerkiksi yksikön genetiivi- ja essiivimuodossa. Koivisto (2013: 101) kirjoittaa, että jos lekseemin nominatiivimuoto on konsonanttiloppuinen, sen vokaalivartalo päättyy usein *e*-vokaaliin tai pitkään vokaaliin (ks. esimerkit (13a–b)). Konsonanttivartalo päättyy nimensä mukaan konsonanttiin, jolloin myös vartaloon liittyvä suffiksi alkaa konsonantilla. Konsonanttivartalo on ominainen sellaisille lekseemeille, joiden vokaalivartalo päättyy pitkään vokaaliin tai *e*:hen, kuten esimerkissä (14). Nominin mahdollinen konsonanttivartalo löytyy yksikön partitiivista. (Koivisto 2013: 105–106.)

- (13) a. *pilkullinen* : *pilkullise-*
 b. *kivulias* : *kivuliaa-*
 (14) *rauhallinen* : *rauhallise-* : *rauhallis-*

Tutkimusaiheeni liittyy ilmiöön, jossa konsonanttivartalon sijasta käytetään norminvas-
 taisesti vokaalivartaloa. Siitä johtuen kaikki tutkimukseen valitsemani lekseemit ovat
 kaksivartaloisia. Tutkimukseni superlatiivijohdoksista (**kauneimpaa*, **suurimpaa* ja
*viimeisimpää) voidaan eritellä vahva- ja heikkoasteinen vokaalivartalo. Muilla tutki-
 mukseni lekseemeillä vokaalivartalo on joko vaihteluton tai vaihteluttomasti vahva. Tau-
 lukossa 1 esittelen tutkimieni lekseemien vartalovariantit.

TAULUKKO 1. Tutkimuksen lekseemien vartalovariantit.

Lekseemi	Vahva V-vartalo	Heikko V-vartalo	C-vartalo
KAUNEIN	<i>kauneimpa-</i>	<i>kauneimma-</i>	<i>kaunein-</i>
SUURIN	<i>suurimpa-</i>	<i>suurimma-</i>	<i>suurin-</i>
VIIMEISIN	<i>viimeisimpä-</i>	<i>viimeisimmä-</i>	<i>viimeisin-</i>
Vaihteluttomasti vahva V-vartalo			
HYÖDYTÖN	<i>hyödyttömä-</i>		<i>hyödytön-</i>
VIATON	<i>viattoma-</i>		<i>viaton-</i>
OLEMATON	<i>olemattoma-</i>		<i>olematon-</i>
Vaihteluton V-vartalo			
PILKULLINEN	<i>pilkullise-</i>		<i>pilkullis-</i>
RAUHALLINEN	<i>rauhallise-</i>		<i>rauhallis-</i>
OLEELLINEN	<i>oleellise-</i>		<i>oleellis-</i>
KIVULIAS	<i>kivuliaa-</i>		<i>kivulias-</i>
UNELIAS	<i>uneliaa-</i>		<i>unelias-</i>
KOHTELIAS	<i>kohteliaa-</i>		<i>kohtelias-</i>

Kielentutkimuksessa on huomattu, että konsonanttivartalo-ot ovat ennen olleet yleisempiä kuin ne ovat nykyään. Vielä vanhan kirjasuomen alkuaikana konsonanttivartalaisuus on ollut huomattavasti yleisempää kuin nykypäivänä. Esimerkiksi Agricolan teoksista löytyy muotoja *cuucaunna* 'kuukautena', *tonna* 'totena', *colmanna* 'kolmantena'. Sen vuoksi useista vokaalivartalolisista taivutusmuodoista tunnetaan edelleen yleiskielessä ja murteissa konsonanttivartalolaisia muotoja, esimerkiksi *tois+sa vuon+na*. Vokaalivartalomuotojen yleistymisen on nähtävissä myös siitä, että esimerkiksi joillain partitiiveilla on sekä konsonantti- että vokaalivartaloinen muoto, esimerkiksi *tuomi* : ***tuonta*** ~ ***tuomea***. (Hakulinen 1979: 80; Paunonen 2003: 203.)

Suomen kielen nominintaivutusjärjestelmälle ominaista on se, että allomorfista vaihtelua esiintyy sekä vartalo- että pääteaineksessa (Paunonen 2003: 225). Vokaalivartaloistuminen vaikuttaa suoraan vartalovarianttien määrään. Norminmukaisessa kielessä kaksivartalolisilla sanoilla voi olla yksikössä kolmekin vartalovarianttia: vahva vokaalivartalo, heikko vokaalivartalo ja konsonanttivartalo. Vokaalivartaloistumisen myötä konsonanttivartaloiden käyttö vähenee ja joissakin sanoissa häviää kokonaan. Näin ollen taivutusparadigmat yksinkertaistuvat. Paunonen (2003: 208) toteaa vielä, että mitä enemmän jossakin taivutustyyppissä tai muotoryhmässä on morfofonologista vaihtelua, sitä alttiimpi se yleensä on muutoksille.

2.2. Morfologiset muutokset ja partitiivi

Konsonanttivartaloisten nomini- ja verbimuotojen hidas väistyminen vokaalivartaloisten muotojen tieltä on morfologinen muutos, joka juontaa juurensa kauas suomen kielen historiaan. Kyseinen muutos on alkanut näkyä yhä enemmän myös nykysuomen puhekielessä, mutta sen alkua on nähtävissä kauempana kielihistoriassa. (Paunonen 2003: 187, 201.) Kielen muutosmekanismien yksityiskohtainen selvittely on suhteellisen uusi tutkimuskohde, vaikka toisaalta kielen tutkiminen muuttuvana järjestelmänä on kuulunut kielentutkimukseen keskeisesti jo 1800-luvulta lähtien. Kieli on kokonaisvaltainen ja muuttuva järjestelmä, jossa jokin osa on koko ajan muutoksessa. Kielen muutokset kytkeytyvät usein yhteen, ja tapahtunut tai parhaillaan tapahtuva muutos johtaa seuraavaan muutokseen. (Paunonen 2003: 188.)

Kieltä ja kielen muutoksia on ajateltava ehjänä kokonaisuutena, jossa kaikki vaikuttaa kaikkeen. Paunonen (2003) toteaa, että vaikka kielenmuutoksille voi aina esittää lingvistiset perusteet, kielelliset muutokset tapahtuvat yhteisössä. Kielen käyttöympäristö on yksi kielen muutoksiin vaikuttavista ulkoisista tekijöistä – kielen muutos on siis kytköksissä sitä puhuvien ihmisten yhteisöön, ja yhteisöllinen kontrolli ratkaisee viime kädessä sen, miten kieli muuttuu. (Paunonen 2003: 237; Koivisto 2013: 340.) Tutkimieni sananmuotojen kannalta tämä tarkoittaa sitä, että kielenkäyttäjät hyväksyvät – joko tietoisesti tai tiedostamatta – tällaiset norminvastaiset muodot.

Sananmuodostus on pitkälti analogista, eli sitä ohjaa pyrkimys yhdenmukaisuuteen olemassa olevien sanojen kanssa (Koivisto 2013: 224). Analogia on tärkeä vaikuttaja myös kielen morfologisissa muutoksissa, ja esimerkiksi juuri tutkimani vokaalivartaloistumisen ilmiö on analoginen prosessi. Lingvistiikassa analogialla tarkoitetaan sellaista kielen muutosta, joka ei tapahdu äännelakien muutosten seurauksena, vaan toisen morfologisen mallin mukaan muodostettuna (Koivisto 2013: 225). Tällainen analogia on esimerkiksi monikon partitiivi *ammatteja*, jonka äännelallinen muoto olisi **ammateita*. Kyseisen analogian malleina voi nähdä muiden taivutustyyppien monikon partitiivimuodot (esimerkiksi kaksitavuisten *i*-loppuisten sanojen muodot *tuoleja* ja *laseja*).

David Fertig (2013) erottaa teoksessaan *Analogy and morphological change* analogian käsitteelle alakäsitteen **analoginen innovaatio**, joka tarkoittaa analogisia uudennoksia, jotka poikkeavat jollain tavalla nykyisten normien mukaisesta kielestä. Analogiset innovaatiot ovat sellaisia muotoja, joiden voidaan katsoa olevan kielessä sellaisenaan mahdollisia, vaikka ne eivät kuulu normitettuun yleiskieleen. (Fertig 2013: 4–5.) Tutkimani vokaalivartaloiset johdosten partitiivit, kuten esimerkissä (15) näkyvät sananmuodot, ovat analogisia innovaatioita. Kielenkäyttäjät hyvin todennäköisesti ymmärtää muodon, vaikka se vielä nykynormien mukaan onkin yleiskielen vastainen.

(15)   **kaune+impa+a*, **rauha+llise+a*

Itkonen (1957) suoritti vuonna 1956 kyselyn, jonka avulla hän tutki rinnakkaismuotoisia monikon illatiiveja, partitiiveja ja genetiivejä astevaihtelun alaisissa sekä astevaihteluttomissa muodoissa. Informantteina oli 144 yliopiston suomen kielen opiskelijaa. Suurin osa oli ensimmäisen vuoden opiskelijoita. Tutkimusasetelmassa informanteille annettiin

rinnakkain analoginen ja äännelaillinen muoto, kuten esimerkissä (16) esitän. Sanaparien sanoista informantteja pyydettiin valitsemaan se muoto, jolle korva antaa etusijan. (Itkonen 1957: 270–271.)

(16) *männiköihin – männikköihin, mellakkoja – mellakoita, turistien – turisteiden*

Itkonen (1957: 272–274) jakoi tutkimansa astevaihtelun alaiset rinnakkaismuodot kolmeen muotoryhmään. Ryhmässä A on *-nta-*, *-nka-*, *-nto-*, *-nko-*, *-nki-*, *-ttö-*, *-ttu-*, *-tti-* ja *-kki-*loppuisia sanoja, ja kyseisen ryhmän sanapareista vahva-asteiset analogiamuodot ovat selkeästi suositumpia jokaisessa sijamuotoryhmässä. Ryhmässä B on *-kkO-*, *-tta-* ja *-ppa-*loppuisia sanoja. Monikon illatiivissa ja genetiivissä B-ryhmän sanoista analogiamuodot ovat suositumpia tai tasoissa äännelaillisten muotojen kanssa. Monikon partitiivin osalta tässä ryhmässä on vähän enemmän hajontaa. Viimeinen ryhmä C sisältää *-kka-*loppuisia sanoja. Tässä ryhmässä äännelaillinen heikkoasteisuus on voitolla analogisesta muodosta.

Itkonen (1957: 275) toteaa, ettei äännelaillisten ja analogisten monikon partitiivi- ja genetiivimuotojen yleisyysuhteita astevaihtelun alaisissa sanoissa voi ymmärtää, ellei tutki lisäksi myös astevaihteluttomien sanojen suhteita. Niinpä Itkosen tutkimusasetelmassa oli mukana myös vaihteluttomien sanojen monikon genetiivi- ja partitiivimuotojen rinnakkaismuotoja. Itkosen (1957: 283) lopputulema on se, että äännelaillisten monikon partitiivi- ja genetiivimuotojen väistyminen analogisten muotojen tieltä astevaihtelun alaisissa sanoissa voidaan selittää, kunhan se suhteutetaan laajempaan muutokseen, jonka myötä kielen rakenteet ovat muuttuneet myös astevaihteluttomissa sanoissa.

Tutkimieni analogisten innovaatioiden muodostukseen vaikuttavat muut taivutusmuodot. Joissakin tapauksissa on selvää, mitkä muodot ovat toimineet analogian mallina, kun taas toisissa tapauksissa analogiaprosessin analysointi on huomattavasti haastavampaa. Monissa tapauksissa analogisen innovaation mallina toimivat muut sijamuodot, sillä valtaosa suomen kielen nominien taivutusmuodoista on vokaalivartaloisia. Yksikössä ainoastaan partitiivin päätte *-ta* liittyy joissakin tapauksissa konsonantivartaloon, ja muut sijapäätteet liittyvät vokaalivartaloon (esimerkiksi *olematon* : *olemattoma+na* : *olemattoma+n* : *olematon+ta* ~ **olemattoma+a*). Monikossa joillakin sanoilla on konsonantivartaloisen genetiivi (esimerkiksi *kiel+ten*, *nais+ten*). Joka tapauksessa suuri osa suomen kielen

sanoista – ja näin ollen myös partitiiveista – on vokaalivartaloisia. (VISK 2008 § 81.) Superlatiivijohdosten vokaalivartaloisten partitiivimuotojen taustalla on luultavasti myös lekseemin komparatiivin partitiivimuoto (esimerkiksi *kauniimpaa* : **kauneimpaa*; *suurempaa* : **suurimpaa*; *viimeisempää* : **viimeisimpää*). Konsonanttivartaloiden ongelma on siinä, että konsonanttivartaloisuus on mutkistanut kielen morfologian sääntöjä yksikön partitiivissa ja essiivissä. Sen vuoksi vokaalivartalomuodot valtaavat alaa konsonanttivartaloisilta muodoilta. (Paunonen 2003: 203.)

Suomen kielen partitiivilla on kaksi päätevarianttia, jotka ovat *-A* ja *-tA*. Päätteet esiintyvät sekä yksikössä että monikossa. Yksikössä päätevariantti *-A* liittyy lyhyeen vokaaliin päättyvään vartaloon. Tässä tutkimuksessa kaikki tutkimani sananmuodot ovat yksikön partitiiveja. Partitiivin pääte *-tA* liittyy pitkään vokaaliin tai konsonantiin päättyvään vartaloon. (VISK 2008 § 87.) Esimerkissä (17a) esittelen aineistostani innovatiivisen partitiivimuodon, jonka päätteenä on *-A*. Esimerkissä (17b) on sama virke, mutta partitiivi on norminmukaisesti konsonanttivartaloinen, jolloin partitiivin pääte on *-tA*.

- (17) a. *Ja sitten ihmettelevät *olemattoma+a pienempää kannatusta.* (S)
 b. *Ja sitten ihmettelevät olematon+ta pienempää kannatusta.*

Lyhyen sivupainollisen tavun jäljessä kumpikin päätevariantti on mahdollinen (esimerkiksi *tärkeä+ä* ~ *tärkeä+tä*), mutta yleensä sellaisissakin tilanteissa toinen variantti on yleisempi (VISK 2008 § 87). Koska tutkimusaiheeni on vokaalivartaloistuneet partitiivimuodot, kaikissa tutkimissani sanoissa partitiivin pääte on *-A*. Partitiivin syntaktisista tehtävistä kerron luvussa 2.4.

2.3. Adjektiivien ja superlatiivien tehtävät

Adjektiivit ovat sijassa ja luvussa taipuvia nomineja. Peruskäytössä adjektiivit eivät viittaa tarkoitteisiin kuten substantiivit, vaan niillä luonnehditaan olioiden, asioiden, asiaintilojen tai tilanteiden todellisia tai kuviteltuja ominaisuuksia. (VISK 2008 § 603.) Adjektiivit ilmaisevat esimerkiksi sitä, millaisia tarkoitteet ovat tai miten ne toimivat. Tätä havainnollistan esimerkeissä (18a–b).

- (18) a. *Palvelin yli 30 vuotta yhtä Suomen *suurimpaa työnantajaa.* (S)
 b. *Siellä olisi kuullut *viimeisimpää tietoa mayoista.* (S)

Isossa suomen kieliopissa (VISK 2008 § 603–604) puhutaan adjektiivin ilmaiseman ominaisuuden laadusta. Ominaisuus voi olla laadultaan suhteellinen tai absoluuttinen. Ominaisuuden laatu vaikuttaa adjektiivin komparoitumiseen. Absoluuttisia ominaisuuksia kuvaavien adjektiivien merkitys on substantiivin tarkoitteesta ja puhujan asenteesta riippumaton, eivätkä laadultaan absoluuttiset adjektiivit komparoidu. Esimerkissä (19) on esitelty laadultaan absoluuttisia adjektiiveja. Myös karitiiviadjektiivit ovat laadultaan absoluuttisia (VISK 2008 § 292). Esimerkissä (20) on absoluuttinen karitiiviadjektiivi.

(19) *lasinen, pilkullinen*

(20) *Vuosia sitten kyseinen herra hakkasi aspillä *viattomaa ihmistä kadulla.* (S)

Suuri osa adjektiiveista ilmaisee suhteellisia ominaisuuksia. Adjektiivien luokittelu ominaisuuden mukaan suhteellisiin ja absoluuttisiin on tutkimukseni kannalta olennaista, sillä yksi tarkastelemani johdostyyppi on superlatiivijohdokset. Isossa suomen kieliopissa (VISK 2008 § 605) määritellään suhteelliset adjektiivit seuraavasti: suhteelliset adjektiivit ovat skalaarisia, eli ne komparoituvat ja saavat määritteitä. Komparoitumisella tarkoitetaan sitä, että adjektiivilla on perusasteen lisäksi komparatiivi- ja superlatiivimuodot, joita esittelen esimerkissä (21). Lisäksi suhteelliset adjektiivit voivat saada astemääritteitä, jotka luonnehtivat ominaisuuden intensiteetin astetta, kuten esimerkissä (22).

(21) *kaunis > kaunii+mpi, kaune+in*

(22) *tosi kaunis*

Tyypillisesti suhteelliset adjektiivit kuvaavat esimerkiksi entiteetin ulkoista hahmoa tai muuta fyysistä ominaisuutta (esimerkki (23)) tai luonteenpiirrettä (esimerkki (24)). Suhteellista ominaisuutta ilmaiseva adjektiivi voi olla myös subjektiivisesti arvottava asenneadjektiivi (esimerkiksi *ihana, hirveä*), jolloin adjektiivin ilmaisema ominaisuus on riippuvainen puhujan henkilökohtaisista käsityksistä ja mielipiteistä. (VISK 2008 § 605.)

(23) — — *kohti aurinkokunnan *kauneimpaa merimaisemaa.* (S)

(24) *Itse omistan kaksi jättiläisrodun edustajaa, erittäin kilttiä rauhallista vanhaa neitiä —²*

² Esimerkki (24) ei sisälly tutkimukseni aineistoon. Se on peräisin Suomi24-palstan korpuksesta.

Adjektiivi muodostaa adjektiivilausekkeen (AP), joka muodostuu joko pelkästään adjektiivista tai adjektiivista erilaisten laajennusten kanssa (VISK 2008 § 603). Tyypillisiä adjektiivin laajennuksia ovat sen edellä sijaitsevat astemääritteet, kuten intensiteettipartikkelit ja intensiteettimääritteinä käytettävät adjektiivin genetiivimuodot, tai muut partikkelit ja adverbit. Esimerkissä (25) on *ihan*-intensiteettipartikkeli. Astemääritteiden avulla ominaisuuden asteen voi esittää normaalia tai odotuksenmukaista korkeampana tai alhaisempana. (VISK 2008 § 615.)

(25) *Ihan* *viattomaa. (S)

Superlatiivijohdokset ovat semanttisesti yksiselitteisiä, joten ne eivät saa määritteeksi tavallisia astemääritteitä. Sen sijaan superlatiivijohdokseen voi liittyä tapaa ilmaiseva *sti*-adverbijohdos, genetiivimuodosta kiteytynyt *kaikkein* tai puhutussa kielessä *kaikista*. (VISK 2008 § 645.) Esimerkeissä (26)–(27) esittelen superlatiivin saamia määritteitä.

(26) – – *Euroopan ylivoimaisesti* *suurimpaa maataloussossutukea – – (S)

(27) *Miten jollakin voi olla noin suuri viha kaikista* *suurimpaa kohtaan? (S)

Komparaatiomuotoja pidetään johtamisen ja taivutuksen rajatapauksina (VISK 2008 § 62). Komparaatio on produktiivisuutensa vuoksi mahdollista lukea osaksi adjektiivien taivutusta. Toisaalta komparatiivin ja superlatiivin muodostus on sananjohdon kaltaista, koska komparaatiota ilmaiseva suffiksi sijoittuu morfotaktisesti johtimen paikalle ja saa jälkeensä taivutustunnuksia samalla tavalla produktiivisesti kuin nominit yleensäkin, kuten havainnollistan esimerkiksi (28). (VISK 2008 § 300.) Komparaatiomuotoja voi siis pitää joko taivutusmuotoina tai johdoksina. Tässä tutkielmassa käsitelen superlatiivimuotoja nimenomaan johdoksina.

(28) *kaune+in* : *kaune+imma+t* : *kaune+imm+i+ssa*

Komparaatiojohdoksia käytetään vertailun ilmaisemiseen (VISK 2008 § 300). Komparatiivijohdos ilmaisee, että tiettyä ominaisuutta on enemmän kuin verrattavassa asiointilassa tai entiteetissä. Komparatiivin tavoin myös superlatiivi ilmaisee tarkasteltavan ominaisuuden astetta, mutta superlatiivimuotoisella adjektiivilla aste on suurempi kuin muilla saman vertailujoukon jäsenillä. Sen vuoksi superlatiivi edellyttää useamman kuin kahden verrattavan joukkoa. (VISK 2008 § 633.)

Superlatiivadjektiivit ovat yksilöiviä adjektiiveja, eli ne täsmentävät substantiivin tarkoitusta suhteessa toisiin vastaaviin. Superlatiivit vertaavat luonnehdittavaa oliota tilanteen kannalta olennaiseen vertailujoukkoon. Vertailukohta ei välttämättä ilmene kontekstista, mutta yleensä se on pääteltävissä. (VISK 2008 § 642.) Kun superlatiivimuotoinen adjektiivilauseke on substantiivin määritteenä, vertailujoukko ilmenee substantiivista. Tälle ilmaukselle vaihtoehtoinen rakenne on kokonaisuuden elatiivirakenne, jota esittelen esimerkissä (29). Superlatiivijohdoksen vertailujoukkoa voidaan rajata tarkemmin myös muilla erilaisilla rakenteilla. Esimerkiksi genetiivimäärite voi osoittaa vertailujoukon, kuten esimerkkien (30a–b) virkkeissä. Vertailujoukko voidaan ilmaista myös paikan tai ajan adverbiaalilla tai relatiivilauseella, kuten esimerkeissä (31a–b). (VISK 2008 § 642–644.)

- (29) *Jos tämä kommentti kuvaa **ongelmistasi** *suurimpaa* – – (S)
 (30) a. – – *aihe koskee **Suomen** *suurimpaa talousrikosta* – – (S)
 b. *Molemmat noista saa aikalailla **Afrikan** *suurimpaa kehitysapua.* (S)
 (31) a. *Se on *kauneimpaa laulua **mitä voin kuulla*** – – (S)
 b. **Suurimpaa P A S KAA teckno jumputusta **mitä maailmaan mahtuu.*** (S)

Kun superlatiivina käytetään *mitä*-sanana kanssa, se ilmaisee erityisen korkeaa ominaisuuden astetta. Tällöin puhutaan absoluuttisesta superlatiivista. Esimerkeissä (32a–b) esitellään aineistostani löytyviä absoluuttisia superlatiiveja. Absoluuttisia superlatiiveja ovat myös esimerkiksi sellaiset ilmaukset kuin *pikimmiten* ja *kiireimmiten*. Edellä mainitut muodot ovat kuitenkin adverbeja. Joskus rakenteessa käytetään yleiskielen normin vastaisesti komparatiivia. (VISK 2008 § 642.)

- (32) a. *Tuo on jollekin miehelle **mitä *kauneimpaa** luettavaa.* (S)
 b. *Minusta Sokrates osoittaa **mitä *suurimpaa** älyn riemuvoittoa ja hämmästyttävää viisautta kirjoituksillaan.* (S)

Adjektiiveilla on lausekkeissa ja lauseissa erilaisia syntaktisia tehtäviä. Isossa suomen kieliopissa (VISK 2008 § 300) kerrotaan, että myös adjektiivien superlatiivijohdoksilla on lauseessa samoja syntaktisia rooleja kuin perusasteisillakin adjektiiveilla. Kun adjektiivi muodostaa yksin tai laajennusten kanssa adjektiivilausekkeen, adjektiivi toimii lausekkeen edussanana. Adjektiivilauseke toimii lauseessa substantiivin kongruoivana etumääritteenä, predikatiivina tai predikatiiviadverbiaalina. (VISK 2008 § 603.) Aineistostani ei ole yhtään tapausta, jossa tutkimani adjektiivi toimisi predikatiiviadverbiaalina, koska tutkin partitiivimuotoisia tapauksia. Esimerkissä (33) esittelen virkkeen, jossa

adjektiivivi on adjektiivilausekkeen edussana. Esimerkissä adjektiivilauseke toimii lauseen predikatiivina.

(33) *Naisen vatteissa mitättömyys on [*kauneimpaa]. (S)*

Adjektiivilausekkeen yleisin tehtävä on toimia lauseessa substantiivin kongruoivana etumääritteenä (VISK 2008 § 603). Tämä adjektiivin tehtävä edustuu myös tutkimukseni aineistossa eniten. Esimerkeissä (34a–c) esittelen tällaisia tapauksia. Esimerkissä (34a) substantiivilauseke on lauseessa predikatiivina ja esimerkeissä (34b–c) substantiivilauseke on objektina.

(34) a. *Psykologit ovat [*hyödyttömää pakkosyöttöä]. (S)*

b. *Explorer muistaa [kaksi *viimeisimpää ikkunakokoa]. (S)*

c. *Kadun järjettömästi [vuodentakaista elämäni *suurimpaa mokaa]. (S)*

Isossa suomen kieliopissa (VISK 2008 § 603) huomautetaan, että kirjoitetussa kielessä esiintyy suhteellisesti enemmän adjektiiveja substantiivin määritteenä kuin puhutussa kielessä. Tämä johtuu siitä, että persoona- ja demonstratiivipronominit ovat puheessa yleisempiä kuin kirjoitetussa tekstissä, eikä pronomineilla ole adjektiivimääritteitä.

Adjektiivin ja substantiivin sekä adjektiivin ja adverbien välinen sanaluokkaraja on jokseenkin häilyvä. Tarkkojen sanaluokkarajojen hahmottaminen ei aina ole yksiselitteistä, koska lausekonteksti vaikuttaa sanaluokan hahmottumiseen. Joskus adjektiivinen sana voi esiintyä lauseessa myös substantiivin tai adverbien tehtävässä. Tällöin se toimii subjektina, objektina tai adverbiaalina. (VISK 2008 § 603.) Esimerkeissä (35a–b) esittelen tapauksia, joissa adjektiivivi on virkkeessä substantiivin roolissa. Molemmissa lauseissa adjektiivivi toimii objektina. Adjektiivien substantiivikäyttö on tavallisinta silloin, kun viitataan monikossa ihmisryhmiin (VISK 2008 § 625). Kongruoivina määritteinä adjektiiviset sanat ovat selvästi adjektiiveja. Substantiivisempia ne ovat silloin, kun ne esiintyvät substantiivin tyypillisissä lauseenjäsentehtävissä eli subjektina, objektina ja adverbiaalina sekä genetiivimääritteenä tai postposition täydennyksenä. (VISK 2008 § 626.)

(35) a. — *kannattaisi [*kauneimpaa] kysyä koko väestöltä erikseen. (S)*

b. *[*Viimeisimpää] epäilen koska olemme niin monesti asiat käyneet läpi eikä mitään vastaavaa ole ilmennyt. (S)*

Isossa suomen kieliopissa (VISK 2008 § 626) huomautetaan, että vaikka adjektiivi saa adjektiiville tyypillisiä määritteitä tai komparoituu, se voi siitä huolimatta käyttäytyä substantiivisesti. Tällöin lauseke on adjektiivimaisuudestaan huolimatta syntaktisesti kuin substantiivilauseke. Adjektiivisen sanan muodostama substantiivilauseke saa siis substantiivilausekkeen tehtäviä.

2.4. Partitiivin syntaktiset tehtävät

Larjavaara (2019: 12) kirjoittaa Partitiivin valinta -teoksessaan, että partitiivin syntaksi ja semantiikka kietoutuvat vahvasti yhteen ja partitiivin syntaktinen luonne määräytyy vahvasti sen semantiikasta. Niinpä tässä luvussa sivuan partitiivin syntaktisen käytön ohella myös partitiivin semantiikkaa.

Partitiiviin liittyy usein rajaamattomuuden merkitys. Rajaamattomuus voi tarkoittaa indefiniittistä määrää tai sitä, että tapahtuma on tulokseton tai sillä ei ole päätepistettä, kuten esimerkissä (36). (VISK 2008 § 1234.) Jaolliseen entiteettiin (eli joukkoon, aineeseen tai abstraktioon) viitattaessa subjektin ja objektin sijanvalinnalla voidaan ilmaista kvantitatiivista määrällisyyttä tai epämäärällisyyttä – kvantitatiivisesti epämääräinen objekti tai subjekti on partitiivisijainen. (VISK 2008 § 1421.)

(36) *Ollaan tyytyväisiä että edes [*suurimpaa osaa tiestöstä] hoidetaan ja pidetään jonkinlaisessa ajokunnossa. (S)*

Partitiivilla ei kuitenkaan aina ole rajaamattomuuden ilmaisemisen tehtävää. Esimerkiksi silloin, kun partitiivisijainen substantiivilauseke on numeraalin (ks. esimerkki (37)), mitasanan tai komparatiivijohdoksen täydennys, ei partitiivi viittaa rajaamattomuuteen. Partitiivia käytetään yleisesti myös kysymyslauseen subjektin tai objektin sijana, kuten esimerkissä (38). Lisäksi partitiivi on joidenkin adpositioiden täydennyksen rektiosija, kuten esimerkissä (39). Myös kielteisen lauseen objekti on partitiivissa. (VISK 2008 § 932, 1234.)

(37) *Ei voi KOSKAAN lakata ihmettelemästä sitä VALTAVAA eroa, miten kaksi [naapurimaata] kohtelee *suurimpaa vähemmistöään! (S)*

- (38) *Eikös [niitä kieliä] kuten *suurimpaa osaa muistakin aineista opetella sen takia että niitä osataan käyttää??* (S)
- (39) *Ennen [sitä] en nähnyt *suurimpaa osaa ongelmistani.* (S)

Partitiivi toimii yleisimmin objektin sijana ja siihen on monia syitä. Objektin sijanvalinnan tarkastelun kohteena ei ole niinkään objektilausekkeen referenssi, vaan koko transitiivilauseen ilmaisema tapahtuminen eli se, miten tekeminen tai tapahtuminen hahmottuu joko päätepisteiseksi kokonaisuudeksi tai avoimeksi prosessiksi (Larjavaara 2019: 191). Objekti on partitiivissa merkitykseltään kielteisissä lauseissa, kuten esimerkissä (40). Lisäksi partitiivi voi ilmaista objektin olevan tarkoitteeltaan jaollinen ja kvantitatiivisesti epämääräinen. Kyse voi myös olla aspektiltaan avoimesta lauseesta, kuten esimerkissä (41). Kyseisen esimerkin partitiiviobjekti johtuu myös lauseen kielteisyydestä. (VISK 2008 § 1234.)

- (40) – – *onneksi en tehnyt [elämäni *suurimpaa virhettä] ja jättänyt tätä kaikkea taakseni.* (S)
- (41) – – *kaupassa en etsikkään [*suurimpaa kokoa] vaan aika pientä.* (S)

Subjektin sijana partitiivi on kaiken kaikkiaan melko harvinainen. Larjavaara (2019: 116) kuitenkin kirjoittaa, että partitiivisubjekti on yksi partitiivilausekkeen tärkeimmistä syntaktisista tehtävistä, ja se ilmaisee aina avomääräisyyttä. Helasvuo ja Huumo (2010: 171) toteavat artikkelissaan, ettei eksistentiaalilauseen subjektia pitäisi nimittää subjektiksi ollenkaan, sillä e-lauseen subjekti ei täytä mitään kieliopillisia subjektin kriteerejä. Tässä kohtaa kuitenkin puhun partitiivisubjektista e-subjektin tyyppinä, kuten Isossa suomen kieliopissa (VISK 2008 § 916). Eksistentiaalilauseen subjekti on partitiivimuotoinen, kun lause on joko kielteinen tai sen subjektin tarkoite on epämääräinen (Larjavaara 2019: 183). Esimerkissä (42) esittelen e-subjektin, joka on partitiivimuotoinen lauseen kielteisyden vuoksi. Myös omistuslauseessa subjekti on partitiivisijainen samoissa tilanteissa. Isossa suomen kieliopissa (VISK 2008 § 895) omistuslausetta nimitetään e-lauseen alatyypiksi. Larjavaara (2019: 78) sen sijaan pohtii, ettei sitä pitäisi lukea e-lauseiden joukkoon vaan pikemminkin eksistentiaalityypisiin lauseisiin. Myös omistuslauseen subjektista on erilaisia mielipiteitä – esimerkiksi Larjavaara (2019: 172) miettii, onko omistuslauseen subjekti oikea subjekti vai jokin muu kieliopillinen olio.

- (42) *Mutta [*kauneimpaa aikaa] ei elämäni enää mahtunut.* (S)

Suomen predikatiivin sija vaihtelee nominatiivin ja partitiivin välillä melko samalla tavalla kuin eksistentiaalilauseen subjektin sija. Siinä missä subjektin ja objektin sijanvaihtelu liittyy kyseisen lauseenjäsenen merkitystehtävään, predikatiivin sijanvaihtelulla ilmaistaan subjektin tarkoitteen laatua. Etenkin adjektiivipredikatiivissa partitiivi ilmentää subjektin jaollisuutta, kuten esimerkissä (43). (Huomo 2007: 3.) Sen sijaan esimerkin (44) virkkeen predikatiivi on nominatiivissa, koska subjekti ei ole jaollinen.

(43) *Nyt kuvaat *suurimpaa osaa hellareissa, ovat todella pelottavia, saavat raivon, jos joku on eri mieltä, valehtelu on [normaalina]. (S)*

(44) *Jos aloittaja on [sikäruma] niin en ihmettele yhtään että hän pitää *suurimpaa osaa suomimimmeistä kauniina. (S)*

Tärkeä ero predikatiivissa objektiin tai e-subjektiin verrattuna on se, ettei kieltomuoto yleensä vaikuta predikatiivin sijaan. Predikatiivin vaihtelu on kielihistoriallisesti melko uusi ilmiö, eikä se vieläkään ole täysin valmis järjestelmä. Vielä 200 vuotta sitten predikatiivi oli lähes poikkeuksetta nominatiivimuotoinen. (Larjavaara 2019: 382–383.)

3. AINEISTO

3.1. Tutkimuksen johtimet, produktiivisuus ja leksikaalistuminen

Sananjohtamisen morfologiset keinot ovat hyvin samankaltaisia kuin sanojen taivutuksen morfologiset keinot. Molemmissa ilmiöissä sanavartaloon liittyy suffikseja. Isossa suomen kieliopissa (VISK 2008 § 61) huomautetaan, että taivutuksen ja johtamisen vaikutukset ja lopputulokset ovat kuitenkin erilaisia. Siinä missä taivutustunnukset tuottavat vartalon edustaman lekseemin sananmuotoja, johtimet tuottavat uusia lekseemejä, joilla on oman sanaluokkansa mukainen taivutus. Johdos ei siis edusta samaa lekseemiä kuin johdoksen lähtökohtana oleva sanavartalo. Johtaminen voi myös muuttaa sanan sanaluokkaa, kuten esimerkeissä (45a–b).

- (45) a. *rauha* (subst.) > *rauha+llinen* (adj.)
 b. *olla* (verbi) > *ole+maton* (adj.)

Tutkimukseeni valikoidut johtimet ovat superlatiivijohdin *-in* : *-impA-* : *-immA-*, karitiivinen johdin *-(mA)tOn* : *-(mA)ttOmA-* sekä possessiiviset adjektiivijohtimet *-(e)liAs* : *-(e)liAA-* ja *-llinen* : *-llis-* : *-llise-*. Karitiiviset *-tOn*-johdokset ilmaisevat tyypillisesti kantasanana tarkoitetun puuttumista, ja ne ovat laadultaan absoluuttisia. Substantiivikantaisten *-tOn*-johdosten morfologisen alaryhmän muodostavat verbikantaiset *-(mA)tOn*-johdokset, joissa puuttumisen merkitys näkyy kantaverbiin kohdistuvana kieltona. Ne ovat kieltopartisiipeja, joista useat ovat adjektiivistuneita. Merkitykseltään *-tOn*-johdoksen voi hahmottaa kantasanana tarkoitetun puuttumista ilmaisevana adjektiivina ja toisaalta anto-nyyminä vastaavalle *-llinen*-johdokselle (esimerkiksi *hyödytön* – *hyödyllinen*). (VISK 2008 § 292–293.)

Possessiiviset *-llinen*-johdokset ovat enimmäkseen substantiivikantaisia. *-llinen*-johtimiset adjektiivit ilmaisevat kantasanansa tarkoitetun kuulumista luonnehdittavan substantiivin tarkoitteeseen tai sen yhteyteen. (VISK 2008 § 276.) *-(e)liAs*-johtimiset adjektiivit ilmaisevat kantasanansa tarkoittaman asian luontaista esiintymistä luonnehdittavassa tarkoitteessa. Tarkoite on usein ihminen. *-(e)liAs*-johtimisia adjektiiveja on sekä verbi- että substantiivikantaisia. (VISK 2008 § 291.) Jokaisesta edellä mainitusta johdinryhmästä valitsin tarkasteltavaksi kolme lekseemiä. Näin ollen tarkasteltavia sananmuotoja on

yhteensä 12. Tutkimani sananmuodot ovat **kauneimpaa*, **suurimpaa*, **viimeisimpää*, **olemattomaa*, **hyödyttömää*, **viattomaa*, **rauhallisea*, **pilkullisea*, **oleellisea*, **kivuliaata*, **uneliaata* ja **kohteliaata*.

Suurin osa aineistostani (91 %) on superlatiivijohdosten vokaalivartalomuotoja, joten tässä vaiheessa kerron tarkemmin superlatiivin morfologiasta. Komparaatiojohdokset muodostetaan komparatiivi- tai superlatiivijohtimella, joka liittyy sanan vokaalivartaloon, kuten esimerkeissä (46a–b) havainnollistan. Superlatiivijohtimen edeltä jää pois vartalon lyhyt loppu-*A* tai *-e*, kuten esimerkissä (46b) on nähtävissä. Tutkimani sanat eivät kuitenkaan osallistu astevaihteluun, joten havainnollistan superlatiivin morfologiaa perusteellisemmin astevaihteluun osallistuvien sanojen avulla. Suoran astevaihtelun sanoissa superlatiivin johdin liittyy sanan heikkoon vokaalivartaloon, kuten esimerkissä (47). Käänteisen astevaihtelun sanoissa tunnus sen sijaan liittyy vaihteluttomasti vahvaan vokaalivartaloon, kuten esimerkissä (48). Esimerkeissä (48)–(49) näkyy, miten superlatiivijohtimen edellä pitkä vartalovokaali lyhenee ja mahdollinen vartalon loppu-*i(i)* korvautuu *e*:llä. (VISK 2008 § 300.)

- (46) a. *suuri* > *suure+mpi*
 b. *suur+in*
 (47) *aito* > *aido+in*
 (48) *rikas* : *rikkaa-* > *rikka+in*
 (49) *kaunis* : *kaunii-* > *kaune+in*

Superlatiivi- ja komparatiivijohdosten muodostuksessa on paljon eroja, mutta myös paljon samankaltaisuuksia. Aineistostani nousi esiin tapauksia, joissa komparatiivimuoto on luultavasti motivoinut vokaalivartaloisen superlatiivin partitiivin muodostusta. Taulukossa 2 havainnollistan komparatiivin ja superlatiivin muodostuksen samankaltaisuuksia lekseemin KAUNIS avulla.

TAULUKKO 2. KAUNIS-lekseemin komparaatiomuodot.

KAUNIS	nominatiivi	yks. essiivi	yks. genetiivi	yks. partitiivi
komparatiivi	<i>kaunii+mpi</i>	<i>kaunii+mpa+na</i>	<i>kaunii+mma+n</i>	<i>kaunii+mpa+a</i>
superlatiivi	<i>kaune+in</i>	<i>kaune+impa+na</i>	<i>kaune+imma+n</i>	<i>kaune+in+ta</i>

Kuten taulukosta 2 voi huomata, sekä komparatiivi- että superlatiivimuodon essiivissä on morfologisesti hyvin samankaltainen *-(i)mpA*-aines liitettynä vokaalivartaloon. Samoin molempien komparaatiomuotojen genetiivissä on samannäköinen *-(i)mmA*-aines. Tämä johtuu siitä, että yksikön essiivissä *-nA*-pääte liittyy suoran astevaihtelun sanoissa aina vahvaan vokaalivartaloon ja yksikön genetiivin pääte *-n* aina heikkoon vokaalivartaloon (VISK 2008 § 82–83). Partitiivin muodostuksessa komparatiivi ja superlatiivi poikkeavat toisistaan morfologisesti enemmän kuin essiivin ja genetiivin komparaatiomuodot, koska partitiivin pääte *-A* liittyy lyhyeen vokaaliin päättyvään vartaloon ja *-tA* pitkään vokaaliin tai konsonanttiin päättyvään vartaloon. Jos sanalla on konsonantivartalo, partitiivin pääte liittyy siihen. (VISK 2008 § 87.)

Aineistossani on 9 tapausta, joissa komparatiivi on luultavasti motivoinut superlatiivimuodon. Kaikki tällaiset tapaukset ovat **kauneimpaa*-muodon aineistossa. Ajattelin ensin, että nämä tapaukset eivät kuulu aineistooni, mutta pidin ne kuitenkin osana aineistoa, koska myös näissä tapauksissa on muodostettu analoginen superlatiivin partitiivi. Esimerkeissä (50)–(53) aineistosta löytyviä virkkeitä, joissa esiintyy superlatiivi komparatiivin sijaan. Esimerkin (50) lausekontekstiin ei sovi adjektiivin superlatiivimuoto – superlatiivin paikalla pitäisi olla komparatiivi. Esimerkin (51) superlatiivimuoto on mitä todennäköisimmin tarkoitettu komparatiiviksi. *Toinen toistaan* -sanaliiton yksi vakiintunut käyttöyhteys on juuri esimerkin kaltainen kiteytynyt ilmaus, jossa kyseinen sanaliitto toimii komparatiivijohdoksen täydennyksenä (VISK 2008 § 733). Myös esimerkin (52) virkkeessä on selkeästi yritetty kirjoittaa *kauneinta*-sanana komparatiivimuoto, sillä *kuin*-rakennetta käytetään normitetussa kielessä ilmaisemaan komparatiivin vertailukohtaa (VISK 2008 § 1172). Esimerkissä (53) on luultavasti haettu rakennetta, joka on tyyppiä *mikä sen kauniimpaa*. Tällaisessa rakenteessa genetiivimuotoinen *se*-demonstratiivipronomini toimii komparatiivin määritteenä, jolla ilmaistaan vertailukohtaa (VISK 2008 § 639). Yleiskielessä kyseisen rakenteen pronominia ei siis käytetä superlatiivin vaan komparatiivin määritteenä. Luvussa 3.2. kerron lisää aineistoon kuuluvan aineksen tunnistamisen haasteista. Luvussa 4.1.1. analysoin tarkemmin tapauksia, joissa on muodostettu komparatiivin sijasta superlatiivi.

(50) *Mutta *kauneimpaa aikaa ei elämäni enää mahtunut.* (S)

(51) *Joka kesä toinen toistaan *kauneimpaa kukkaa nousee mustasta mullasta, tuoksuen ja väriloistollaan ilahduttaen.* (S)

(52) *Onko *kauneimpaa kuin sinä?* (S)

(53) *Pekka täällä tervehdys onhan rintavat naiset upeita kiva katsella mikä sen *kauneimpaa.* (S)

Yksi sananmuodostuksen (tässä johtamisen) keskeisimmistä käsitteistä on produktiivisuus. Produktiivisuus on asteilmiö, jolla mitataan, kuinka monta lekseemiä johdostyyppin johtimella on periaatteessa mahdollista muodostaa. (Koivisto 2013: 234.) Jokaisen johdostyyppin produktiivisuuden voi määritellä sen mukaan, kuinka karttuva johdostyyppi on. Ainoastaan täysin tai hyvin produktiivisista tapausryhmistä käytetään nimitystä produktiivinen. (VISK 2008 § 164.) Tutkimukseeni valikoituneista johtimista sekä superlatiivietta karitiivijohdin ovat produktiivisia johtimia (VISK 2008 § 300, 292).

Produktiivisen johdostyyppin ominaisuuksia ovat seuraavat seikat: johdostyyppin lekseemien läpinäkyvyys, morfologinen säännöllisyys, kantasallisuus, merkityksen säännöllisyys ja muodostuksen kattavuus (Koivisto 2013: 240). Lekseemin läpinäkyvyydellä tarkoitetaan sitä, että sen morfologiset osat ovat erotettavissa toisistaan (Koivisto 2013: 239). Johdosten muodostus on yleensä morfologisesti säännöllistä, eli kantasallisuudesta riippumatta samanlaista. Kantasallisuus tarkoittaa sitä, ettei produktiivisen johdostyyppin johdos yleensä ole kantasallaton. Merkityksen säännöllisyydellä sen sijaan tarkoitetaan sitä, että produktiivisella johtimella muodostetut johdokset ovat keskenään yhdenmukaisia. Mikään näistä ominaisuuksista ei kuitenkaan ole ehdoton produktiiviselle johdostyyppille, vaan johdostyyppin sisällä voi esiintyä lekseemikohtaisia poikkeuksia. (Koivisto 2013: 240.)

Tutkimukseeni sisältyvät produktiivisella superlatiivijohdimella muodostetut johdokset *kaunein* ja *suurin* edustavat melko vahvasti produktiivisen johdostyyppin ominaisuuksia. Kyseisten johdosten kantasallat ovat helposti tunnistettavissa, ja johdosten merkitykset ovat säännöllisiä. Leksikaalistunut *viimeisin*-johdos on poikkeus tässä tapauksessa. Leksikaalistumisesta puhun tuonnempana (ks. s. 29–31). Koivisto (2013: 240) kuitenkin toteaa, että leksikaalistumien osuus on produktiivisissa johdostyypeissä yleensä melko vähäinen.

Myös karitiivijohdin on produktiivinen johdin (VISK 2008 § 292). Tutkimani substantiivikantaiset karitiivijohdokset *hyödytön* ja *viaton* voi ajatella melko selkeästi läpinäkyviksi ja morfologisesti säännöllisiksi lekseemeiksi. Molemmissa johdoksissa *-tOn*-johdin

ilmaisee kantasanan tarkoitteen puuttumista. *Viaton*-johdos on myös leksikaalistuma, mutta se ei tässä tapauksessa mielestäni vaikuta siihen, etteikö *viaton*-johdos täyttäisi produktiivisella johtimella muodostetun lekseemin ominaisuuksia.

Koivisto (2013: 241) kirjoittaa, että produktiivisuus on perusluonteeltaan synkroninen, eli se liittyy toisaalta tiettyyn tarkasteluajankohtaan. Produktiivisuus kuvaa siis muodostuksen kattavuutta tietynä ajankohtana, joten johdostyyppin lekseemien mahdollinen suuri määrä ei aina ole merkki tyyppin nykyhetkisestä produktiivisuudesta. Nykykielessä produktiiviseksi kuvataan sellaista johdostyyppiä, joka tällä hetkellä elää ja tuottaa uusia jäseniä tyyppiinsä.

Possessiivinen *-(e)liAs*-johdin on epäproduktiivinen (VISK 2008 § 291). Toisin sanoen tähän johdostyyppiin ei synny uusia johdoksia, tai niitä syntyy erittäin harvoin. Epäproduktiivisen johdostyyppin johdokset ovat tyypillisesti läpinäkymättömiä ja leksikaalistuneita. Johdosten lukumäärä on usein pieni, mutta uusien lekseemien muotoutuminen on silti satunnaisesti mahdollista. (Koivisto 2013: 243.) Adjektiivijohdin *-llinen* ei ole produktiivinen eikä epäproduktiivinen, vaan siltä väliltä, eli karttuva. Karttuvalla tarkoitetaan sitä, että johdostyyppi voi tuottaa uusia lekseemejä, mutta produktiivisuuden astetta ei yritetä kuvata tarkasti. (VISK 2008 § 164, 276.)

Produktiivisuuden tapaan myös leksikaalistuminen on asteilmiö. Leksikaalistumisessa useasta morfeemista koostuva yksikkö kehittyy yhtenäisemmäksi kokonaisuudeksi (VISK 2008 § 166). Leksikaalistumiseen liittyy yksiköiden tiivistyminen, joka voi koskea muotoa ja/tai merkitystä. Kun sana leksikaalistuu, se kehittyy morfologisesti tai semanttisesti jakamattomaan ja läpinäkymättömään suuntaan. Usein leksikaalistuman yhteys sen kantasanaan on hämärtynyt tai hämärtyvässä. Leksikaalistumisen prosessia voi luonnehtia yhdellä sanalla kiteytymiseksi. Leksikaalistuma on siis alkujaan monimorfeeminen sana, joka on muutoksen takia kiteytynyt yksimorfeemiseksi. Esimerkissä (54a–b) on leksikaalistuneita johdoksia, joiden alkuperäiset kantasanat ovat vielä tunnistettavissa. Esimerkissä (55a–b) näkyy sellaisia leksikaalistuneita johdoksia, joiden kantasanaa ei enää ole olemassa itsenäisenä lekseeminä. (Koivisto 2013: 345–346.)

(54) a. *lähettää* < *lähteä*

b. *entinen* < *ensi*

(55) a. *lokoisa* < **loko*

b. *horros* < ?*hortaa*

Seuraavaksi tarkastelen tutkimiani leksikaalistuneita johdoksia semanttisesta näkökulmasta. Semanttisena kehityksenä leksikaalistuminen tarkoittaa sitä, että sanan morfologinen jakautuvuus voi säilyä, vaikka merkitys muuttuu. Toisaalta semanttinen kehitys edistää myös kehitystä morfologiseen jakamattomuuteen. (Koivisto 2013: 347.) Tutkimistani johdoksista *viimeisin*, *viaton*, *olematon*, *oleellinen* ja *kohtelias* ovat leksikaalistuneita. Adjektiiviselle sanalle voi yleensä hahmottaa sekä komparatiivi- että superlatiivi-johdoksen, lukuun ottamatta poikkeustapauksia *valmis* > *valmiimpi*, **valmein* sekä *viimeinen* > **viimeisempi*, *viimeisin* (VISK 2008 § 300). Kielitoimiston sanakirjan (2021 s.v. *viimeinen*) mukaan *viimeinen* tarkoittaa 'järjestyksessä kaikkien muiden jälkeistä'. *Viimeisin*-sanana superlatiivimuodon pitäisi tarkoittaa 'eniten viimeistä', mutta sen merkitys on kiteytynyt tarkoittamaan 'toistaiseksi viimeksi tapahtunutta; uutta, tuoretta, uusinta, tuoreinta' (KS 2021 s.v. *viimeinen*). Tällä perustelen sanan *viimeisin* leksikaalistuneisuuden.

Viaton on leksikaalistunut johdos, koska sen merkitys on Kielitoimiston sanakirjan mukaan 'syytön, synnitön, pahaa tarkoittamaton, harmiton' (KS 2021 s.v. *viaton*). Leksikaalistumattomana *viaton*-johdoksen merkitys on 'sellainen, jossa ei ole vikaa'. *Olematon*-johdoksen merkityksiä ovat Kielitoimiston sanakirjan (KS 2021 s.v. *olematon*) mukaan 'mitätön, kovin pieni, vähäpätöinen, vähäinen, niukka'. Jos johdosta miettii leksikaalistumattomana, sen merkitys on 'joku, jota ei ole olemassa'. Tämän pohjalta tarkastelen myös *olematon*-johdosta leksikaalistumana. *Oleellinen*-johdoksen leksikaalistunut merkitys on sama kuin 'olennainen', eli se tarkoittaa 'jonkin olemukseen keskeisenä kuuluvaa, perusluonteista, huomattavaa, keskeistä, pääasiallista, tärkeää' (KS 2021 s.v. *oleellinen*, *olennainen*). Johdoksen kantaverbi on *olla*. Johdoksen leksikaalistumatonta merkitystä on vaikeaa määritellä, sillä johdoksen semanttinen leksikaalistuminen on niin huomattavaa.

Koivisto (2013: 243) kertoo, että epäproduktiiviselle johdostyypille on ominaista – mutta ei välttämätöntä – sen johdosten leksikaalistuneisuus. Epäproduktiivisella *-(e)liAs*-johtimella muodostetuista tutkimistani johdoksista etenkin *kohtelias*-sanana merkitys suhteessa sen kantasanaan on muuttunut. Isossa suomen kieliopissa (VISK 2008 § 291) *kohtelias*-sanana välittömäksi kantasanaaksi annetaan *(e)le*-johtaminen verbi *kohtele*-. Kielitoimiston sanakirjan (2021 s.v. *kohtelias*) mukaan *kohtelias* tarkoittaa 'käyttäytymisessään muita

kohtaan huomaavaista, ystävällistä’. Näin ollen ajattelen, että *kohtelias*-johdos on leksi-kaalistuma.

3.2. Aineistonkeruu

Tutkimani vokaalivartaloistuneet partitiivimuodot eivät tällä hetkellä ole normitetun kiel-
len mukaisia muotoja, minkä vuoksi niitä on turha etsiä yleiskielisistä lähteistä. Sen sijaan
internetin asynkroniset keskustelupalstat (esimerkiksi juuri Suomi24 tai Ylilauta) ovat
hyviä paikkoja etsiä norminvastaisia muotoja, sillä keskustelupalstat sisältävät jatkuvaa
keskustelua useista aiheista, eikä viestejä tai viestien kieltä yleensä juurikaan kontrol-
loida. Sen takia keskustelupalstan kieli on yleensä myös huomattavan monipuolista. Net-
tikieltä on jopa luonnehdittu kirjoitetuksi puheeksi. (Crystal 2006: 11–12, 25.)

Aineistossani on yhteensä 493 virkettä, joissa esiintyy norminvastainen vokaalivartalo-
nen johdoksen partitiivimuoto. Keräsin aineistoni Kielipankin konkordanssihakuohjel-
malla eli Korpilla. Valitsin Korp-työkalun laajennetun haun, jolloin sain määriteltyä ha-
kuehdot tarkemmin. Valitsin laajennetussa haussa pien- ja suuraakkosten samaistamisen,
jotta löydän muodot riippumatta siitä, millä kirjainkoolla ne on kirjoitettu. Aineistoni
koostuu Suomi24- ja Ylilauta-keskustelupalstojen viesteistä. Suomi24-palstan korpus on
ajalta 1.1.2001–31.12.2020. Korpus sisältää 20 osakorpusta, joissa on yhteensä
4 582 558 555 sanetta ja 391 965 356 virkettä. Ylilaudan korpusta on päivitetty edellisen
kerran vuonna 2016. Se sisältää 26 869 417 sanetta ja 2 219 311 virkettä. Suurin osa ha-
kuosumista on Suomi24-korpuksesta, mutta joitain osumia löytyi myös Ylilaudan kor-
puksesta.

Aluksi etsin osumia ainoastaan hakukriteereillä **sana on X**, esimerkiksi ”Sana on *kauneimpaa*”. Huomasin kuitenkin, että **sana alkaa** -hakukriteerillä voin löytää enemmän
minua kiinnostavia osumia, joten laajensin hakukriteereitä jokaisen lekseemin kohdalla.
Aineistonkeruuvaiheessa haastavinta oli päättää jokaisen lekseemin kohdalla tarkasti se,
millä hakukriteereillä saa mahdollisimman suuren otannan. Superlatiivijohdosten etsimi-
nen **sana alkaa** -hakukriteerillä (esimerkiksi ”Sana alkaa *kauneimpaa*”) oli mahdotonta,
koska tällä tavalla hakuohjelma antoi myös esimerkiksi kaikki superlatiivin illatiivimuo-
dot. Superlatiivijohdoksia etsin hakukriteereillä ”Sana on *kauneimpaa*” ja ”Sana alkaa

kauneimpaak ~ kauneimpaah ~ kauneimpaap”, jotta löytäisin mahdollisimman laajasti myös sellaiset johdosten vokaalivartalomuodot, joissa on jokin liitepartikkeli. *Viimesimpää-johdosten aineistoon päätin etsiä myös muodon *viimesimpää. Tein haut ”Sana on *viimesimpää*” ja ”Sana alkaa *viimesimpääk ~ viimesimpääh ~ viimesimpääp*”. Löysin viisi osumaa, joissa muoto *viimesimpää on merkityksessä ’viimeisintä’, joten sisällytin myös ne löydökset aineistooni. Karitiivijohdokset etsin samoilla kriteereillä kuin superlatiivijohdokset. *-llinen*-johdokset etsin hakusanoilla ”Sana alkaa *rauhallisea ~ rauhalliseek ~ rauhalliseeh ~ rauhalliseep*” ja ”Sana on *rauhallisee*”. *-(e)liAs*-johdokset etsin hakusanoilla ”Sana on ~ alkaa *kivuliaata*”.

Kerättyäni aineistoni lekseemi kerrallaan aloin käydä aineistoa läpi niin, että ensiksi karsin aineistosta esimerkiksi kaikki selvät lyöntivirheet ja kaksoisosumat. Keskustelupalstojen korpuksissa löytyy paljon täysin samoja osumia, koska kirjoittajat voivat vastata toistensa viesteihin, jolloin alkuperäinen viesti kopioidaan vastaukseen. Aineistoon kuuluvan aineksen tunnistamisessa on omat haasteensa. Esimerkiksi *suurimpaa-johdoksen aineistossa on muutama virke, joissa kirjoittaja on muodostanut vokaalivartaloisen muodon, mutta virke on kaikin puolin sekava. Pyörittelin kyseisiä virkkeitä aineistossa pitkään ja pohdin, kuuluvatko ne aineistooni. Lopulta jätin ne pois, koska en mitenkään voinut tietää, mitä kirjoittaja oikeastaan tarkoittaa. Tällaisia epäselviä virkkeitä on esimerkiksi (56)–(59). Esimerkissä (56) on luultavasti haettu essiivimuotoa (*suurimpana*), mutta ajatuksesta on hyvin vaikea saada kiinni.

- (56) ****Suurimpaa*** *Eu ja nykyhallituksen linjoja valheellisesti tai ehkäpä tyhmyyttään, pistelee Kauppalehti aivan omassa luokassaan, lehden nimi lienee oikein - siitä eteenpäin lähes kaikki, sellaista tarpeeseen sovitettua muunneltua totuutta, jopa epäluotettavampi talousuutisoinnissaan kuin nuo HS;n TSN;llä teetämät Kokoomusvetoiset gallupit.* (S)
- (57) ****Suurimpaa*** *osaa naisista ujous on kummiskin puoleensavetävää.* (S)
- (58) ****Suurimpaa*** *osaa suomalaisita tämä asia ei pyöri mielessä laisinkaan!* (S)
- (59) *Kääpiövaltio verrattuna meidän Euroopan Unioniin tai maailman *suurimpaa taloutta USAa.* (S)

Seuraavaksi tein aineistolleni syntaktisen analyysin. Järjestin aineiston virkkeet sen mukaan, mikä syntaktinen tehtävä tutkimallani adjektiivijohdoksella on virkkeessä. Sen jälkeen analysoin, mikä syntaktinen tehtävä on sillä lausekkeella, jossa tutkimani adjektiivijohdos esiintyy. *Suurimpaa-johdoksen aineistoa läpi käydessäni esiin nousi heti

sellainen seikka, että **suurimpaa*-muoto on usein sanaparina sanan *osaa* kanssa. Löytämistäni **suurimpaa*-muodoista yli puolet (61 %) on tyyppiä **suurimpaa osaa*.

Tein Korpista haun myös jokaisen johdoksen konsonanttivartaloisesta muodosta, jotta voin jo tässä vaiheessa taulukoida myös osumia tuottamattomat vokaalivartalomuodot. Etsin konsonanttivartaloiset partitiivimuodot samoista korpuksista kuin vokaalivartaloiset muodot. Käytin Korpissa laajennettua hakua, ja jokaisen sananmuodon kohdalla hakukriteerinä oli ”Sana alkaa X”, esimerkiksi ”Sana alkaa *suurinta ~ olematonta ~ pilkullista*”. Lisäksi valitsin tässäkin haussa pien- ja suuraakkosten samaistamisen. Koska en ole käynyt konsonanttivartaloisten osumien aineistoa systemaattisesti läpi, luvut ovat vain suuntaa antavia, sillä aineistossa voi olla moninkertaisia osumia tai lyöntivirheitä.

Taulukossa 3 esittelen aineistoni sen mukaan, kuinka monta osumaa löysin mistäkin johdoksesta. Taulukossa on sekä vokaali- että konsonanttivartaloisten partitiivimuotojen osumat. Johdoksen partitiivimuodon oikealla puolella näkyy partitiivimuodon frekvenssi (f) korpuksissa. Ilmoitan taulukossa myös partitiivimuotojen prosenttimäärät aineistosta. Konsonanttivartaloiden kohdalla kahden muodon (*pilkullista* ja *uneliasta*) prosenttimäärä on ilmoitettu kahden desimaalin tarkkuudella, sillä niiden osuus C-vartaloisten muotojen aineistosta on niin pieni. **Suurimpaa osaa* -osumien tai *suurinta osaa* -osumien prosenttimäärää en ilmoita, eikä niiden frekvenssiä ole laskettu loppusummaan, koska ne sisältyvät **suurimpaa*- ja *suurinta*-aineistoihin. Halusin kuitenkin sisällyttää taulukkoon osumien **suurimpaa osaa* sekä *suurinta osaa* frekvenssit, koska **suurimpaa osaa* -osumien määrä on niin suuri.

TAULUKKO 3. Johdosten partitiivimuotojen esiintymät aineistossa.

V-vartaloinen partitiivimuoto	f	%	C-vartaloinen partitiivimuoto	f	%
<i>*kauneimpaa</i>	25	5,1	<i>kauneinta</i>	8 204	3,3
<i>*suurimpaa</i>	366	74,2	<i>uurinta</i>	54 301	21,8
josta <i>*suurimpaa osaa</i>	224		josta <i>uurinta osaa</i>	11 916	
<i>*viimeisimpää</i>	58	11,7	<i>viimeisintä</i>	8 598	3,5
<i>*olemattomaa</i>	21	4,3	<i>olematonta</i>	24 476	9,8
<i>*hyödyttömää</i>	1	0,2	<i>hyödyttöntä</i>	10 317	4,1
<i>*viattomaa</i>	21	4,3	<i>viatonta</i>	17 139	6,9
<i>*rauhallisea</i>	0	0	<i>rauhallista</i>	59 044	23,7
<i>*pilkullisea</i>	0	0	<i>pilkullista</i>	71	0,02
<i>*oleellisea</i>	0	0	<i>oleellista</i>	43 519	17,5
<i>*kivuliaata</i>	1	0,2	<i>kivuliasta</i>	8 510	3,4
<i>*uneliaata</i>	0	0	<i>uneliasta</i>	206	0,08
<i>*kohteliaata</i>	0	0	<i>kohteliasta</i>	14 681	5,9
Yhteensä	493	100		249 066	100

Kuten taulukosta 3 voi huomata, 91 % vokaalivartaloisten johdosten aineistosta on superlatiivijohdoksia. Kandidaatintutkielmani (Keränen 2019) tulosten perusteella osasin otaksua, että superlatiivien vokaalivartaloistuneet muodot olisivat yleisimpiä myös keskustelupalstojen kielessä. Kandidaatintutkielmani analyysistä käy ilmi, että 64 % informanteista arvioi **kauneimpaa*-muodon joko **jokseenkin** tai **täysin luontevaksi**. **Täysin epäluontevaksi** sen mieltää vain 14 % informanteista. Jopa 79 % informanteista mieltää **suurimpaa*-muodon **jokseenkin** tai **täysin luontevaksi**. Vain 3 % informanteista arvioi muodon **täysin epäluontevaksi**. **Viimeisimpää*-muodon arvioi **jokseenkin** tai **täysin luontevaksi** 77 % ja **täysin epäluontevaksi** 5 % informanteista. (Keränen 2019: 14–15.)

Kiinnostavaa aineistossani on se, että karitiivijohdosten vokaalivartaloistuneiden muotojen esiintymistäajuuksissa on melko suuria eroja. Taulukosta 3 voi huomata, että **olemattomaa*- ja **viattomaa*-löydöksiä on 21 kun taas **hyödyttömää*-löydöksiä ainoastaan yksi. Kandidaatintutkielmani analyysistä käy ilmi, että 45 % informanteista arvioi **hyödyttömää*-muodon **täysin epäluontevaksi**. **Jokseenkin epäluontevaksi** sen arvioi 39 % informanteista. Näin ollen vain 16 % informanteista arvioi muodon **jokseenkin** tai **täysin luontevaksi**. (Keränen 2019: 16.) **Viattomaa*-muodon kohdalla arviot jakautuvat niin, että yli puolet (54 %) informanteista arvioi muodon **täysin epäluontevaksi**. **Jokseenkin**

tai **täysin luontevaksi** sen arvioi 21 % informanteista. **Olemattomaa*-muodon arvioi **täysin epäluontevaksi** 34 % informanteista ja **jokseenkin epäluontevaksi** sen arvioi 30 % informanteista. **Jokseenkin** tai **täysin luontevaksi** muodon arvioi siis 36 % informanteista. (Keränen 2019: 16–17.) Kandidaatintutkielmani tuloksista käy siis ilmi, että leksikaalistuneet **viattomaa*- ja **olemattomaa*-muodot mielletään helpommin luontevaksi kuin **hyödyttömää*-muoto, joka ei ole leksikaalistunut johdos. Kuten taulukosta 3 voi nähdä, korpuslöydökseni ovat samassa linjassa kandidaatintutkielmani tulosten kanssa.

Kuten taulukosta 3 voi huomata, *-llinen*-johtimella muodostettuja johdosten vokaalivartalomuotoja ei löytynyt korpuksista. *-(e)liAs*-johdoksista löytyi vain yksi tapaus, jossa on norminvastainen **kivuliaata*-muoto. Kandidaatintutkielmassani (Keränen 2019: 17–19) *-llinen*- ja *-(e)liAs*-johdosten analyysistä voi huomata, että selkeästi suurin osa informanteista pitää muotoja **rauhallisea*, **pilkullisea*, **oleellisea*, **kivuliaata*, **uneliaata* sekä **kohteliaata* **täysin** tai **jokseenkin epäluontevina**. Sen vuoksi pidinkin alusta asti erittäin epätodennäköisenä, että kyseisiä muotoja löytyisi internetin keskustelupalstoilta.

Kuten aikaisemmin kerroin, järjestin aineistoni virkkeet aluksi sen mukaan, mikä syntaktinen tehtävä tutkimallani adjektiivijohdoksella on virkkeessä. Päätehtävät, joihin jaoin aineiston tapaukset, ovat seuraavat:

- adjektiivilauseke substantiivin määritteenä
- adjektiivilausekkeen edussanana
- adjektiivi substantiivina.

Adjektiivilausekkeen edussanana toimivat adjektiivit eivät siis määritä substantiivina, vaan toimivat yksin tai laajennusten kanssa muussa adjektiivilausekkeen tehtävässä. Toki aineistossani adjektiivi toimii AP:n edussanana myös niissä tapauksissa, joissa adjektiivilauseke toimii substantiivin kongruoivana määritteenä. Halusin kuitenkin erottaa nämä tapaukset, joissa adjektiivi toimii edussanana adjektiivilausekkeessa, joka ei sisälly mihinkään laajempaan lausekkeeseen, sillä sellaisia tapauksia on jonkin verran aineistossani. Sellaisissa aineistoni tapauksissa, joissa adjektiivi toimii adjektiivilausekkeen edussanana, adjektiivilauseke on lauseen predikaatiivina.

4. VOKAALIVARTALOISTEN JOHDOSTEN ANALYYSI

Tässä luvussa analysoin keskustelupalstoilta keräämäni vokaalivartaloisten adjektiivijohdosten aineistoa syntaktisesta näkökulmasta. Selvitän, missä syntaktisissa tehtävissä johdosten muodostamat adjektiivilausekkeet aineistossani esiintyvät. Analyysissa vertailen myös vokaalivartaloisten osumien määrän suhdetta konsonanttivartaloisiin osumiin. Lisäksi selvitän, millainen suhde johdostyyppin produktiivisuuden asteella ja johdoksen leksikaalistuneisuudella on vokaalivartalomuotojen esiintymisiin. Johdinten produktiivisuudesta ja leksikaalistumisen ilmiöstä kerroin luvussa 3.1.

Analyysi etenee niin, että luvussa 4.1. käsittelem superlatiivijohdosten vokaalivartaloisia muotoja **kauneimpaa*, **suurimpaa* ja **viimeisimpää*. Superlatiivijohdin *-in* : *-impA* : *-immA*- on produktiivinen johdin. Keskityn siis superlatiivijohdosten analyysissä myös siihen, miten produktiivisuuden aste vaikuttaa esiintymien määrään. Peräti 91 % aineistostani on superlatiivijohdosten vokaalivartalomuotoja, joten olen jakanut muotojen analyysit omiin alalukuihinsa. Luvussa 4.1.1. analysoin lauseita, jotka sisältävät vokaalivartaloisen **kauneimpaa*-muodon. Luvussa 4.1.2. analysoin lauseita, jotka sisältävät **suurimpaa*-muodon. Luvussa 4.1.3. analysoin lauseita, joissa esiintyy leksikaalistuneen *viimeisin*-superlatiivin vokaalivartaloisen partitiivimuoto **viimeisimpää*. Keskityn siis analyysissä myös siihen, millainen suhde *viimeisin*-johdoksen leksikaalistuneisuudella on vokaalivartaloisten osumien määrään.

Luvussa 4.2. käsittelem *-(mA)tOn*-karitiivijohdosten vokaalivartalomuotoja **olematto-
maa*, **hyödyttömää* ja **viattomaa*. Superlatiivijohdinten tavoin myös karitiivijohdin on produktiivinen johdin. Tutkimistani *-(mA)tOn*-karitiivijohdoksista sekä substantiivikan-
tainen *viaton*-johdos että verbikantainen *olematon*-johdos ovat leksikaalistuneita. Luku
4.3. sisältää *-llinen*- ja *-(e)liAs*-johdosten analyysia. Tutkimani *-llinen*-johdokset ovat
*rauhallisea, **pilkullisea* ja **oleellisea*. Johdostyyppi on karttuva. Tutkimistani *-llinen*-
johdoksista verbikantainen *oleellinen*-johdos on leksikaalistunut. Tutkimani *-(e)liAs*-joh-
dokset ovat **kivuliaata*, **uneliaata* ja **kohteliaata*. Johdostyyppi on epäproduktiivinen.
Kaikissa tutkimissani *-(e)liAs*-johtimella muodostetuissa johdoksissa on havaittavissa
leksikaalistumisen merkkejä, mutta vain *kohtelias*-johdos on mielestäni selkeästi leksi-
kaalistunut. Lopuksi luvussa 4.4. teen vokaalivartaloisten johdosten analyysistä yhteen-
vedon.

4.1. Superlatiivijohdokset

4.1.1. *Kauneimpaa

Aineistossani on yhteensä 25 lausetta, jotka sisältävät vokaalivartaloisen *kauneimpaa-partitiivimuodon. Niistä jokainen on peräisin Suomi24-keskustelupalstalta. Tein Korpista haun myös johdoksen konsonanttivartaloiselle muodolle *kauneinta*. Suoritin haun samoilla hakukriteereillä ja samoista aineistoista kuin *kauneimpaa-johdokselle. Haulla löytyi 8 204 osumaa, jotka sisältävät yleiskielen mukaisen *kauneinta*-sananmuodon (ks. luvun 3.2. taulukko 3). En ole käynyt konsonanttivartaloisten muotojen aineistoa läpi systemaattisesti, joten aineisto sisältää luultavasti samoja lauseita useammin kuin kerran. Pidin esiintymien määrää kuitenkin vertailukelpoisena tässä tutkielmassa. Kun vertaa *kaunein*-superlatiivin partitiivin vokaali- ja konsonanttivartaloisten muotojen esiintymien suhdetta, voi huomata, että kaikista *kaunein*-sanan partitiivimuodon sisältävistä lauseista noin 0,3 % sisältää johdoksen vokaalivartaloisen variantin.

*Kauneimpaa-muodon aineistossa on 9 lausetta, joissa kontekstin perusteella analysoituna kirjoittajalla on hyvin luultavasti ollut aikomus kirjoittaa komparatiivimuoto, vaikka lauseessa onkin superlatiivimuoto (ks. luku 3.1.). Analysoin myös nämä tapaukset, sillä kirjoittaja on muodostanut vokaalivartaloisen superlatiivimuodon. En kuitenkaan analysoi näitä lauseista sellaisenaan osana *kauneimpaa-aineistoa, sillä muodot eivät ole näissä lauseissa superlatiivin merkityksessä, minkä vuoksi esimerkkien sisällyttäminen *kauneimpaa-muodon aineistoon on lähes mahdotonta. Analysoin ne siis erillään muista *kauneimpaa-muodoista. Taulukossa 4 esittelen aineistoni kaikki 9 tapausta, joissa on muodostettu komparatiivin sijaan superlatiivi. Taulukossa näkyy ne myös rakenteelliset seikat, joiden avulla perustelen tulkintani, jonka mukaan muoto on luultavasti tarkoitettu komparatiiviksi.

TAULUKKO 4. Aineiston komparatiiviset **kauneimpaa*-superlatiivit.

1. Komparatiivi + <i>kuin</i>	2. <i>Toinen toistaan</i> -sanaliitto komparatiivin täydennyksenä
a) <i>Onko *kauneimpaa kuin sinä?</i> (S)	a) <i>Joka kesä toinen toistaan *kauneimpaa kukkaa nousee mustasta mullasta – –</i> (S)
b) <i>– – sillä *kauneimpaa kuin sinä ei tässä kaupungissa, surkeassa, voi olla – –</i> (S)	b) <i>Täällähän on toinen toistaan räväkämpää ja *kauneimpaa huuhaamissukkaa – –</i> (S)
c) <i>Onko *kauneimpaa näkyä, kun kaunis ja uljas romani nainen/aik. tyttö kukkia kauppaa?</i> (S)	
3. Kiteytynyt ilmaus <i>mikä/ei + sen + komparatiivin partitiivi</i>	4. Lausekontekstin perusteella substantiivin määritteenä pitäisi olla komparatiivi
b) <i>pekka täällä tervehdys onhan rintavat naiset upeita kiva katsella mikä sen *kauneimpaa.</i> (S)	a) <i>Voiko löytää *kauneimpaa paikkaa Suomessa?</i> (S)
a) <i>– – kesäisin ajamme – – lansirajaa takasin ja ei *kauneimpaa</i> (S)	b) <i>Mutta *kauneimpaa aikaa ei elämäni enää mahtunut.</i> (S)

Kuten taulukosta 4 voi nähdä, jaoin lauseet neljään ryhmään. Jokainen ryhmä edustaa sitä rakennetyyppiä, jonka perusteella väitän, että lauseessa on tarkoitettu käyttää komparatiivimuotoa. Taulukon 4 ensimmäinen rakennetyyppi on *kuin*-rakenne, joka koostuu *kuin*-vertailukonjunktioista ja sitä seuraavasta lausekkeesta tai lauseesta. Rakennetta käytetään yleisesti komparatiivin vertailukohdan ilmaukseen, eli se toimii komparatiivin täydennyksenä. (VISK 2008 § 635, 819.) Taulukon 4 aineistoesimerkissä (1c) on melko epäselvä lause, mutta tulkitisin sen kuitenkin *kuin*-rakenteen sisältäväksi lauseeksi, sillä mitään muuta tulkintaa tästä lauseesta en saanut muodostettua. Otaksun, että kirjoittaja tavoittelee lauserakennetta *Onko kauniimpaa näkyä kuin se, kun* (– –).

Toisena superlatiivisten komparatiivimuotojen ryhmänä on rakenne *toinen toistaan + komparatiivi*, kuten taulukosta 4 voi huomata. *Toinen toistaan* -sanaliittoa käytetään muun muassa kiteytyneessä rakenteessa komparatiivin täydennyksenä (VISK 2008 § 733). Taulukon 4 esimerkeissä (2a–b) kirjoittaja on melko selvästi hakenut rakenteita *Joka kesä toinen toistaan kauniimpaa kukkaa* (– –) ja *Täällähän on toinen toistaan kauniimpaa huuhaamissukkaa*.

Taulukossa 4 esittelen kaksi tapausta (3a–b), joissa komparatiivin partitiivimuoto esiintyy kiteytyneessä ilmauksessa määritteensä kanssa. Väitän, että molemmissa ryhmän 3

esimerkeissä on tavoiteltu rakennetta *mikä sen/ei sen* + komparatiivi. Komparatiivin yksi ominainen määrite on demonstratiivipronominin genetiivimuoto, joka ilmaisee tiettyyn tarkoitteeseen viittaavana komparatiivin vertailukohtaa. (VISK 2008 § 639.) Esimerkin (3b) alkuperäinen kommentti kuuluu seuraavasti: *itse asun Suomenlahden rannalla ja käyn tuolla saaristoosa aina ihailemassa kun olen kotona ja lenkkeilen tuossa meren rannalla mutta, mutta joku siinä vain on, että kesäisin ajamme tuosta helsinki-lappeenranta-Ilomantsi-liekse sitä kautta kuusamo kemijärvi, sodankylä, Inari, pokka, kittilä, muonio, Enontekiö, kilpisjärvi ja siitä lansirajaa takasin ja ei *kauneimpaa*. Kyseinen kommentti on rakenteeltaan melko sekava, mutta uskon lausekontekstia tarkasteltuani, että kirjoittaja on ajatellut rakennetta *ei sen kauniimpaa* tai *ei [ole olemassa] kauniimpaa*.

Taulukon 4 viimeisessä tapausryhmässä esittelen kaksi aineistoni tapausta, joissa lausekontekstin perusteella substantiivin määritteenä pitäisi olla komparatiivi eikä superlatiivi. Esimerkin (4a) tapauksen pitäisi olla muotoa *Voiko löytää kauniimpaa paikkaa Suomesta?* Niin ikään esimerkin (4b) tapauksen kuuluisi olla muotoa *Mutta kauniimpaa aikaa ei elämäni enää mahtunut*.

Kiinnostavaa taulukon 4 lauseissa on se, että jokainen esittelemistäni rakenteista esiintyy aineistossani useammin kuin kerran. Toinen kiinnostava seikka on se, että näitä rakenteita ei löydy muista superlatiivijohdosten (*suurimpaa ja *viimeisimpää) aineistoista. *Viimeisimpää-johdoksen kohdalla tämä selittynee sillä, että kyseisellä muodolla ei ole olemassa vastaavaa komparatiivijohdosta. En tiedä, mikä voisi selittää näiden rakenteiden puuttumisen *suurimpaa-aineistosta. Toki voi olla sattumaa, että samaa rakennetta käytetään virheellisesti *kauneimpaa-superlatiivin kanssa useammin kuin kerran, mutta toisaalta tutkimieni sanojen morfofonologialla voi olla vaikutusta tähän ilmiöön. *Kaunis*-adjektiivi on *ii*-vartaloinen, joten sen komparaatiomuotojen partitiivit (*kauniimpaa*, *kauneinta*) ovat hyvin erilaisia verrattuna *e*-vartalaisen *suuri*-adjektiivin komparaatiomuotojen partitiiveihin (*suurempaa*, *suurinta*). *Kaunis*-sanan vokaalivartaloisen superlatiivi, joka on tyyppiä *kaune+impa-*, muistuttaa hyvin läheisesti komparatiivia tyyppiä *suure+mpa-*, kun tarkastellaan vartalon ja johtimen rajakohtaa. Tämä voi osin selittää sitä, miksi juuri *kauneimpaa-superlatiivia käytetään komparatiivin tilalla. Luvussa 3.1. käsitelin tarkemmin komparaatiojohdosten muodostusta (ks. luvun 3.1. taulukko 2).

En analysoi taulukon 4 tapauksia – joissa superlatiivinen adjektiivi on lausekontekstin perusteella tarkoitettu komparatiiviksi – osana **kauneimpaa*-aineistoani. Jätin ne pois osa-aineiston analyysistä, koska komparatiivisten superlatiivimuotojen merkitykset ovat erilaisia kuin aineiston muilla superlatiivijohdoksilla. Taulukossa 5 esittelen aineistossani esiintyvät **kauneimpaa*-osumat, jotka ovat selkeästi superlatiiveja sekä rakenteeltaan että merkitykseltään. Esittelen taulukossa 5 **kauneimpaa*-tapausten määrän ja niiden syntaktiset tehtävät niissä lausekkeissa, joihin sana kuuluu. Syntaktisen tehtävän jälkeen taulukossa näkyy syntaktisen tehtävän esiintyvyys **kauneimpaa*-muodon aineistossa frekvenssinä (f) ja prosentteina. Taulukon oikeanpuoleisessa sarakkeessa on esimerkkilauseita jokaisesta tapauksesta.

TAULUKKO 5. **Kauneimpaa*-adjektiivilausekkeen syntaktiset tehtävät.

Syntaktinen tehtävä	f	%	Aineistoesimerkit
Substantiivin adjektiivimäärite	11	68,8	<i>Aapo ja Hannes ovat kaksi [[*parhaimpaa ja *kauneimpaa] nimeä], joita tiedän. (S)</i> <i>Se lennättää lukijansa läpi houkuttelevan meren läpinäkyvien aaltojen kohti [aurinkokunnan *kauneimpaa merimaisemaa]. (S)</i> <i>Se on [*kauneimpaa laulua] mitä voin kuulla ja tiedän silloin tekeväni oikein. (S)</i>
Adjektiivi substantiivina	3	18,7	– – kannattaisi [*kauneimpaa] kysyä koko väestöltä erikseen. (S)
Adjektiivilausekkeen edussana	2	12,5	<i>Naisen vatteissa mitättömyys on [*kauneimpaa]. (S)</i>
Yhteensä	16	100	

Kuten taulukosta 5 voi huomata, aineistossani **kauneimpaa*-johdos esiintyy useimmin substantiivilausekkeessa substantiivin kongruoivana adjektiivimääritteenä, mikä onkin adjektiivilausekkeen yleisin tehtävä (VISK 2008 § 603). Ensimmäisessä esimerkissä kirjoittaja on muodostanut **kauneimpaa* muodon lisäksi **parhaimpaa*-muodon, joka on saman analogian mukaan muodostettu vokaalivartaloisen partitiivi.

Esimerkeissä (60)–(65) esittelen lisää lauseita, joissa **kauneimpaa*-adjektiivilauseke toimii adjektiivimääritteenä substantiivilausekkeessa. Esimerkki (60) on lauseena todella epäselvä. Voin vain arvailla, mitä kirjoittaja tarkoittaa, joten en ole analysoinut kyseisen tapauksen syntaktista muotoa tämän tarkemmin. Alkuperäinen viestiketju liittyy *Pumping iron* -dokumenttiin. Kommentissa sanotaan seuraavaa: *70-luvun kaikkien aikojen*

parhaimmat menestyneimmät kehonrakentajat. 7x mr.olympia Arnold. Franco Columbu ja Lou Ferirgno. ja pari muutakin menestynyttä bodaria.. Piti katsoa ensimmäistä kertaa toimivien textien kera. Oli asiallinen ja järkevä pala yksi *kauneimpaa ihmisveistosta kautta aikojen.. Uskon, että kirjoittaja on yrittänyt muodostaa joko lauseen Se oli asiallinen ja järkevä pala yhtä *kauneimpaa ihmisveistosta kautta aikojen tai Se oli asiallinen ja järkevä pala, yksi kauneimmista ihmisveistoksista kautta aikojen.

- (60) *Oli asiallinen ja järkevä pala yksi [***kauneimpaa** ihmisveistosta] kautta aikojen. (S)*
- (61) *Se on [***kauneimpaa** laulua] mitä voin kuulla -- (S)*
- (62) *Tuo on jollekin miehelle [**mitä *kauneimpaa** luettavaa]. (S)*
- (63) *Haluan vakavasti tähdentää että meissä miehissä on vaikeita henkisiä ongelmia jotka tosissaan aiheuttaa ruumillista että henkistä kärsimystä [***kauneimpaa** sukupuoltamme] kohtaan. (S)*
- (64) *-- taivaan tähtien kolmio sua kohtaa kohti [uneversumin rakkautta ***kauneimpaa**] punaisine hiuksine lumoat minut itsellesi rakkain -- (S)*
- (65) *-- nähtävyydet ovat upeat kun on linnaa ja kirkkoa Forum marinumia markkinoita ja [maailman ***kauneimpaa** saaristoa], urheilu ja ruokakulttuuri tempoo myös mukaansa. (S)*

Esimerkeissä (61)–(62) substantiivilauseke toimii lauseen predikatiivina, joka luonnehtii subjektia, kuten predikatiivi yleensäkin tekee *olla*-verbillisissä lauseissa (VISK 2008 § 943). Esimerkin (62) *mitä *kauneimpaa* -rakennetta kutsutaan absoluuttiseksi superlatiiviksi. Se on kiteytynyt rakenne, joka ilmaisee ominaisuuden erittäin korkeaa astetta, eikä tulkintaan kuulu vertailujoukkoa (VISK 2008 § 642).

Esimerkeissä (63)–(64) substantiivilauseke toimii adposition täydennyksenä. Toisaalta esimerkki (63) on myös mahdollinen komparatiivitapaus, sillä superlatiivin muodostaminen edellyttää yleensä vertailujoukkoa, johon kuuluu enemmän kuin kaksi jäsentä (VISK 2008 § 633). Analysoin tämän kuitenkin superlatiivina, koska puutteellisen lausekontekstin perusteella tapauksesta on vaikea saada varmuutta. Ajattelin tässä tapauksessa, että kommentin kirjoittajalla on ollut mielessään koko sukupuolten kirjo, jolloin myös superlatiivin käyttö on perusteltua. Esimerkin (64) lause on melko epäselvä, mutta vaikuttaa siltä, että siinä on substantiivilauseke, jonka sanajärjestys on epätyypillinen. Oletan kirjoittajan tarkoittavan lauseketta [*universumin kauneinta rakkautta*]. Esimerkissä (65) substantiivilauseke toimii e-subjektina. Kyseisessä esimerkissä on tyylikeinona affektiivinen konstruktio, jossa partitiivilla ilmaistaan paljoutta (VISK 2008 § 1733).

Taulukosta 5 voi huomata, että **kauneimpaa*-aineistossa on 3 osumaa, joissa **kauneimpaa*-adjektiivilauseke on selkeästi substantiivistunut. Esittelen nämä tapaukset esimerkeissä (66)–(68), joissa substantiivilauseke toimii lauseen objektina. Esimerkki (68) on erityisen kiinnostava tapaus, koska kirjoittaja on muodostanut norminmukaisen muodon *mukavinta*, mutta samaan lauseeseen on kuitenkin muodostettu norminvastainen **kauneimpaa*-muoto.

- (66) – – *kannattaisi [*kauneimpaa] kysyä koko väestöltä erikseen.* (S)
 (67) *[Muutamaa *kauneimpaa] olen testaillut, mutta liian kiire on heillä saada mies...* (S)
 (68) – – *pidän kyllä heistä ehkä vihaan kun en saa [*kauneimpaa ja mukavinta heistä] omaksi tai edes tavata ja tutustua heihin.* (S)

Taulukosta 5 voi huomata, että **kauneimpaa*-superlatiivi esiintyy kahdessa tapauksessa myös adjektiivilausekkeen edussanana. Esimerkeissä (69)–(70) esittelen virkkeet, joissa **kauneimpaa* muodostaa adjektiivilausekkeen yksin. Molemmissa esimerkeissä AP toimii predikatiivina.

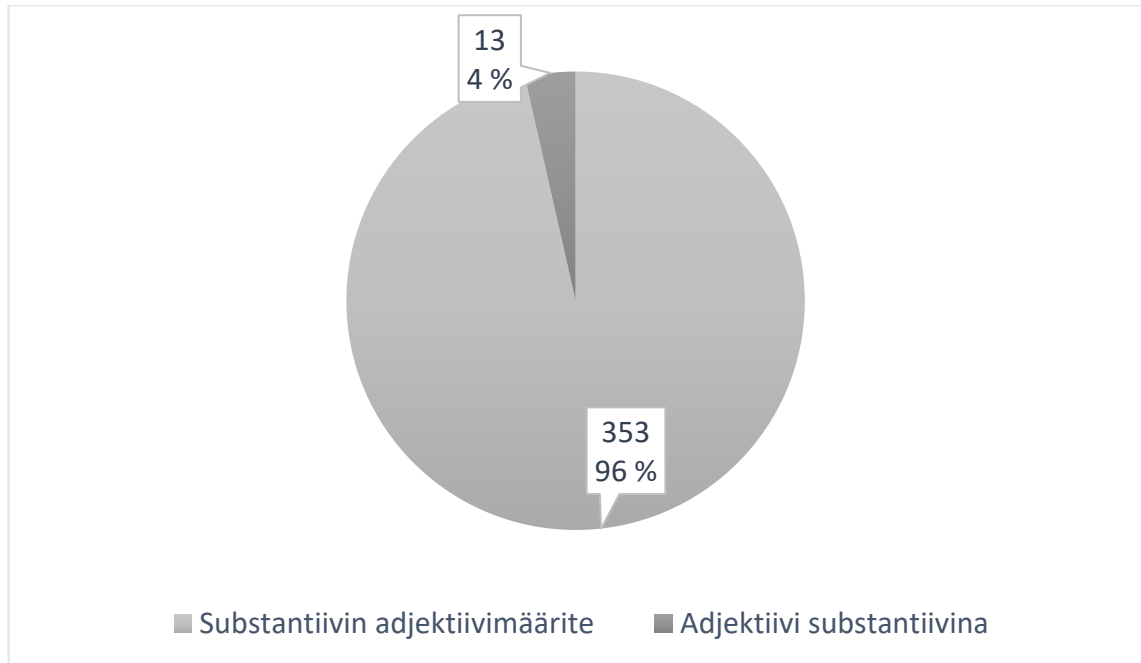
- (69) *[*Kauneimpaahan] se on, jos ne on yhteen liitetty.* (S)
 (70) *Naisen vatteissa mitättömyys on [*kauneimpaa].* (S)

*Kauneimpaa-aineiston perusteella **kauneimpaa*-partitiivimuodon sisältävät substantiivilausekkeet toimivat objektina, predikatiivina, adposition täydennyksenä, e-subjektina, ja lukusanan täydennyksenä. Aineistoni perusteella näyttää siltä, ettei vokaalivartaloisen **kauneimpaa*-partitiivimuoto ole erikoistunut mihinkään erityiseen syntaktiseen tehtävään, sillä se esiintyy monissa erilaisissa tehtävissä. Tämän perusteella väitän, että vokaalivartaloistuminen koskee lekseemiä kokonaisuudessaan eikä mitään sen tiettyä käytötapa.

4.1.2. **Suurimpaa*

Aineistossani on 366 vokaalivartaloisen **suurimpaa*-partitiivimuodon sisältävää lausetta, eli jopa 74 % koko aineistostani on kyseisen johdoksen vokaalivartaloisia osumia. Suoritin Korp-haun myös johdoksen konsonanttivartaloiselle *suurinta*-partitiivimuodolle (ks. luvun 3.2. taulukko 3). Konsonanttivartaloisia tapauksia korpuksista löytyi 54 301

kappaletta. Kun verrataan *suurin*-superlatiivin partitiivin vokaali- ja konsonanttivartaloisten muotojen esiintymien suhdetta, voidaan todeta, että noin 0,7 % kaikista *suurin*-sanon partitiivimuodon sisältävistä lauseista sisältää johdoksen vokaalivartaloisen variantin. Kuviossa 2 esittelen **suurimpaa*-adjektiivilausekkeen syntaktiset tehtävät aineistossani.

KUVIO 2. **Suurimpaa*-adjektiivilausekkeen syntaktiset tehtävät.

Kuten kuviosta 2 voi nähdä, **suurimpaa*-adjektiivilausekkeen syntaktiset tehtävät aineistossani ovat substantiivin adjektiivimääritteenä toimiminen ja adjektiivin substantiivikäyttö. **Suurimpaa*-muoto ei toimi adjektiivilausekkeen edussanana (eli etumääritteen roolin lisäksi muissa adjektiivilausekkeen tehtävissä) missään aineistoni lauseessa. Lähes kaikissa (96 %) **suurimpaa*-muodon aineiston osumissa adjektiivilauseke toimii substantiivin kongruoivana määritteenä. **Suurimpaa*-aineiston 224 osumassa tutkimani adjektiivijohdos määrittää *osa*-substantiivina. Se on 61 % koko **suurimpaa*-muodon aineistosta.

Taulukossa 6 esittelen, missä syntaktisissa tehtävissä **suurimpaa*-muodon sisältävät substantiivilausekkeet toimivat aineistoni lauseissa. Syntaktisen tehtävän jälkeen taulukossa näkyy syntaktisen tehtävän esiintymistäajuus frekvenssinä (f) ja prosentteina. Frekvenssi kertoo esiintymistäajuuden niissä tapauksissa, joissa adjektiivilauseke toimii substantiivin kongruoivana määritteenä. Taulukon oikeanpuoleisessa sarakkeessa on esimerkkilause jokaisesta tapauksesta.

Taulukko 6. *Suurimpaa-muodon sisältävien substantiivilausekkeiden tehtävät.

Syntaktinen tehtävä	f	%	Aineistoesimerkit
Objekti	257	72,8	<i>Tämä laki estää [*suurimpaa osaa kansalaisista] tekemästä työtä.</i> (S)
Infiniittisen lausekkeen objekti	41	11,6	<i>[Maan *suurimpaa kuntapuoluetta] edustava Vanhanen on ehdokkaana kunnallisvaaleissa – –</i> (S)
Adposition täydennys	26	7,4	<i>Senkin pitäisi herättää epäilyksiä [maan *suurimpaa pankkia] kohtaan.</i> (S)
Adverbiaali	10	2,8	<i>– – tai sellaisten katujen viereen jotka eivät ole liukkaita [*suurimpaa osaa talvea].</i> (S)
Lukusanan täydennys	10	2,8	<i>Mutta tämän hetkinen tilanne Keniassa on erilainen sillä maan kaksi [*suurimpaa heimoa] (Luot ja Kikuyut) tappavat toisiaan – –</i> (S)
Predikatiivi	8	2,3	<i>Kyseinen chemtrail on [netin *suurimpaa roskaa] – –</i> (S)
e-subjekti	1	0,3	<i>Miksi, Suomessa joka olisi osa Venäjän federaatiota ei olisi [Suomen kahta *suurimpaa ongelmaa] – –</i> (S)
Yhteensä	353	100	

Kuten taulukosta 6 voi huomata, vokaalivartaloisen *suurimpaa-määritteen sisältävien substantiivilausekkeiden syntaktiset tehtävät aineistossani ovat objekti, infiniittisen lausekkeen objekti, adpositiolausekkeen täydennys, adverbiaali, lukusanan täydennys, predikatiivi sekä e-subjekti. Vokaalivartaloisen *suurimpaa-adjektiivimääritteen sisältävät substantiivilausekkeet toimivat aineistossani monenlaisissa syntaktisissa tehtävissä, mutta yleisin on ehdottomasti objekti. *Suurimpaa-määritteen sisältävä substantiivilauseke toimii aineistossani yleisimmin finiittisen lauseen tai infiniittisen lausekkeen objektina. *Suurimpaa-aineiston osumista noin 73 % on sellaisia tapauksia, joissa vokaalivartaloisen *suurimpaa-muoto on finiittisen lauseen objektina.

Esimerkeissä (71)–(73) esittelen lisää lauseita, joissa substantiivilauseke on finiittisen lauseen objektina. Aineistoni *suurimpaa osaa -tapaukset toimivat useimmin finiittisen lauseen tai infiniittisen lausekkeen objektina, mutta *suurimpaa osaa -tapauksia on myös muissa syntaktisissa tehtävissä. Esimerkeissä (72)–(73) on näkyvissä *suurimpaa osaa -tapauksia. Esimerkeissä (74)–(75) esittelen tapauksia, joissa *suurimpaa-muodon sisältävä substantiivilauseke on infiniittisen lausekkeen objekti. Esimerkissä (74) substantiivilauseke toimii elliptisen *saada*-A-infinitiivin objektina.

- (71) *Minkä luulet olevan yhteiskunnan käsityksen siitä, että sinä solvaat [***suurimpaa uskonpuhdistajaa**] juutalaisvihaajaksi?* (S)
- (72) [***Suurimpaa osaa töitä**] voi tehdä ilman järjettömän laajoja koulutuksia joilla ole mitään tekemistä käytännön työn kanssa. (S)
- (73) -- [***suurimpaa osaa ihmisistä**] ärsyttää ylpeys ja epäystävällisyys. (S)
- (74) *Se vaan, että elämässä ei aina kaikkea voi saada...joskus ei edes [***suurimpaa osaa haluamaansa**].* (S)
- (75) -- ja taas voi perustellusti potkia eniten sairastelevat ja [***suurimpaa tuntipalkkaa**] nauttivat ahtaajat pois. (S)

Kuten taulukosta 6 voi huomata, aineistossani on 26 **suurimpaa*-tapausta, jonka tehtävä on määrittää substantiivilauseketta, joka toimii lauseessa adposition täydennyksenä. Adposition täydennyksenä toimiminen on kolmanneksi yleisin tehtävä **suurimpaa*-määritteen sisältävälle substantiivilausekkeelle. Esimerkeissä (76a–b) esittelen kaksi tapausta tästä ryhmästä. Suomen kielessä on joukko sijaintia ilmaisevia sanoja, joita käytetään sekä adverbeina että adpositiivina (esimerkiksi *ennen*). Sekä adverbina että adpositiivina esiintyvät sanat osoittautuvat lausekontekstissa joko adverbiksi tai adpositioksi sen mukaan, onko niillä täydennystä vai ei. (VISK 2008 § 694, 678.) Esimerkissä (76a) *ennen*-sana on adpositiivilausekkeena, koska sillä on määritteenä partitiivimuotoinen lauseke.

- (76) a. *Mikä oli Leican kuvanlaatu ennen [tätä ***suurimpaa** muutosta]?* (S)
 b. *Esitän vain kritiikkiä [***suurimpaa** huuhaata] kohtaan, mutta hyväksyn tuulivoimankin osana kukonaisuutta.* (S)

Kuten taulukosta 6 voi huomata, aineistoni 10 tapauksessa **suurimpaa*-partitiivimuodon sisältävä substantiivilauseke toimii adverbiaalina. Kaikissa adverbiaalitapauksissa lausekkeet ovat osmia. Esimerkeissä (77a–b) esittelen lisää tapauksia, joissa substantiivilauseke toimii osmana.

- (77) a. *Hän ei [***suurimpaa osaa aikaa**] edes tiedä mistä puhuu ja miksi.* (S)
 b. *Autot eivät suinkaan [***suurimpaa osaa elämänsä**] kuljeskele vakionopeutta moottoritiellä.* (S)

Aineiston 13 tapauksessa **suurimpaa*-partitiivimuoto toimii substantiivistuneena. Esittelen näiden tapausten syntaktiset tehtävät taulukossa 7. Syntaktisen tehtävän jälkeen taulukossa näkyy syntaktisen tehtävän esiintymistäajuus frekvenssinä (f) ja prosentteina. Taulukon oikeanpuoleisessa sarakkeessa on esimerkkilause jokaisesta tapauksesta.

Taulukko 7. Substantiivistuneiden *suurimpaa-adjektiivien tehtävät.

Syntaktinen tehtävä	f	%	Aineistoesimerkit
Objekti	9	69,2	<i>Testattu toimivaksi, käytän vieläkin [*suurimpaa] lämppäilyyn.</i> (Y)
Adposition täydennys	2	15,4	<i>Miten jollakin voi olla noin suuri viha [kaikista *suurimpaa] kohtaan?</i> (S)
Infiniittisen lausekkeen objekti	1	7,7	<i>Pitää vain muistaa olla äänestämättä [näitä kolmea *suurimpaa].</i> (S)
Lukusanan täydennys	1	7,7	<i>– – juuri oli lehdessä juttua kuinka kaikki pelifirmat menevät tappiolla paitsi ne pari [*suurimpaa].</i> (S)
Yhteensä	13	100	

Kuten taulukosta 7 voi huomata, myös substantiivistuneen adjektiivin yleisin tehtävä aineistoni perusteella on toimia finiittisen lauseen objektina – substantiivistuneen *suurimpaa-adjektiivin sisältävä substantiivilauseke toimii finiittisen lauseen objektina 9 tapauksessa. Esimerkeissä (78)–(79) esittelen lisää tapauksia, joissa substantiivilauseke on objektina. Esimerkeissä substantiivistuneen superlatiivin laajenuksena on elatiivilauseke, joka ilmaisee superlatiivin vertailukohtan.

- (78) *Kyllä oma vaimo edustaa miehelle [naisista *suurimpaa], joka määrittää naiseuden.* (S)
- (79) *– – jos tämä kommentti kuvaa [ongelmistasi *suurimpaa] niin hyvinpä ovat asiasi.* (S)

Kuten taulukosta 7 voi huomata, kahdessa aineistoni tapauksessa *suurimpaa-superlatiivimuoto toimii substantiivin tapaan adposition täydennyksenä. Esimerkissä (80) esittelen tapauksen, jossa substantiivilauseke on adposition täydennyksenä. *Suurimpaa-substantiivilauseke toimii infiniittisen lausekkeen objektina yhdessä aineistoni tapauksessa. Samoin lukusanan täydennyksenä se toimii vain yhdessä tapauksessa.

- (80) *– – te nuoret apinalliset turhaan hangoittelette vastaan [Kaikkein *Suurimpaa].* (S)

Aineistoni perusteella näyttää siltä, että vokaalivartaloinen *suurimpaa-partitiivimuoto on erikoistunut toimimaan substantiivilausekkeen määritteenä. Aineistostani voi huomata, että *suurimpaa-määritteen sisältävä substantiivilauseke toimii useimmin lauseen objektina. Toisaalta *suurimpaa-muoto esiintyy muissakin tehtävissä, mutta enemmistö

tapauksista on selkeästi objektin asemassa. Tämän perusteella otaksun, että *suurin*-superlatiivijohdoksen vokaalivartaloistuminen koskee etenkin superlatiivin käyttöä substantiivin määritteenä. Lisäksi **suurimpaa*-muotoa käytetään aineistoni perusteella usein *osa*-substantiivin määritteenä.

4.1.3. **Viimeisimpää*

Adjektiivin *viimeinen* superlatiivimuodon vokaalivartaloisen partitiivi on muotoa **viimeisimpää* tai **viimesimpää*. *Viimeisin*-superlatiivi on leksikaalistuma (ks. luku 3.1.). Tämän vokaalivartaloisen partitiivimuodon sisältäviä lauseita löytyi korpuksista yhteensä 58. Niistä 57 tapausta on peräisin Suomi24-keskustelupalstalta ja yksi Ylilauta-keskustelupalstalta. Suoritin samoista korpuksista Korp-haun myös johdoksen konsonanttivartaloiselle *viimeisintä*-partitiivimuodolle (ks. luvun 3.2. taulukko 3). Konsonanttivartaloisia tapauksia korpuksista löytyi 8 598 kappaletta. Kun verrataan leksikaalistuneen *viimeisin*-superlatiivin partitiivin vokaali- ja konsonanttivartaloisten muotojen esiintymien suhdetta, voidaan todeta, että noin 0,7 % kaikista *viimeisin*-johdoksen partitiivimuodon sisältävistä lauseista sisältää johdoksen vokaalivartaloisen variantin. Taulukkoon 8 olen koonnut aineistossani esiintyvien **viime(i)simpää*-osumien sisältävien lausekkeiden syntaktiset tehtävät. Syntaktisen tehtävän jälkeen taulukossa näkyy tapausten frekvenssi (f) **viime(i)simpää*-muodon osa-aineistossa. Frekvenssin jälkeen esiintymistaajuus on esitetty prosentteina, ja taulukon oikeanpuoleisessa sarakkeessa on esimerkkilauseita molemmista tapauksista.

TAULUKKO 8. **Viime(i)simpää*-adjektiivilausekkeen syntaktiset tehtävät.

Syntaktinen tehtävä	f	%	Aineistoesimerkit
Substantiivin adjektiivimäärite	49	84,5	<i>Siellä olisi kuullut [*viimeisimpää tietoa] mayoista. (S)</i> <i>Kaikkea pitää haukkua vaikka kylppärit on marmoria, kodinkoneet [*viimeisimpää mallia] ja huonekalut tuotu Italiasta. (S)</i>
Adjektiivi substantiivina	9	15,5	<i>Mutta itsellä kun 17-vuotiaana teetettiin tuo testi moneen eri kertaan sen vuoden aikana, vastasin vähän vaihtelevasti [noita kahta *viimeisimpää], eikä ne minua mihinkään laitokseen laittanut. (Y)</i>
Yhteensä	58	100	

Kuten taulukosta 8 voi nähdä, aineistossani ei ole yhtäkään **viime(i)simpää*-tapausta, jossa adjektiivi toimisi adjektiivilausekkeen edussanana ja lauseen predikatiivina. Aineistossani **viime(i)simpää*-superlatiiveista suurin osa (84,5 % kaikista **viime(i)simpää*-tapauksista) toimii substantiivilausekkeessa substantiivin adjektiivimääritteenä. Niistä 29 tapausta toimii finiittisen lauseen objektina, kuten esimerkeissä (81)–(82). **Viime(i)simpää*-määritteen sisältävistä substantiivilausekkeista 8 tapausta toimii infiniittisen lausekkeen predikatiivina, kuten esimerkissä (83).

- (81) *Olen kokeillut [paria ***viimeisimpää** ajuria] – – (S)*
 (82) *– – miksi Jumala ei estänyt [***viimeisimpää** jääkautta]? (S)*
 (83) *9-vuotiaana olet jäljessä kehitystä, jos et omista [***viimeisimpää** mallia] olevaa kännykkää. (S)*

Muita **viime(i)simpää*-määritteen sisältävien substantiivilausekkeiden tehtäviä aineistossani on predikatiivi, lukusanan täydennys, adposition täydennys, infiniittisen lausekkeen objekti ja e-subjekti. Predikatiivitapauksen esittelen esimerkissä (84). Lukusanan täydennyksen esittelen esimerkissä (85) ja adposition täydennyksen esimerkissä (86). Esimerkissä (87) NP on infiniittisen lausekkeen objektina ja esimerkissä (88) se on e-subjektina.

- (84) *Noitten muotoilukaan ei kyllä ole [***viimesimpää** huutoa], mutta muut ominaisuudet sitten on toiselta planeetalta. (S)*
 (85) *Explorer muistaa kaksi [***viimeisimpää** ikkunakokoa]. (S)*
 (86) *Käsittääkseni [***viimeisimpää** toimaria] vastaan ei opisto katsonut tarpeelliseksi lähteä oikeutta käymään ja korvauksia vaatimaan. (S)*
 (87) *[***Viimesimpää** kuvaa] tehdessä alueella oli valmiiksi ihottumaa mutta ne kierrettiin. (S)*
 (88) *Miten sinulla ei ole [***viimeisimpää** tietoa] – – ? (S)*

Kuten taulukosta 8 voi huomata, *viimeisin*-adjektiivijohdoksen vokaalivartaloinen partitiivimuoto toimii aineistossani myös substantiivin tapaan. Pieni osa (15,5 %) osa-aineiston adjektiivitapauksista toimii siis substantiivilausekkeena. Näitä tapauksia esittelen lisää esimerkeissä (89)–(92). Suurin osa adjektiivi substantiivina -tapauksista toimii objektina, kuten esimerkissä (89). Muita substantiivistuneen **viime(i)simpää*-tapauksen tehtäviä aineistossani on infiniittisen lausekkeen objekti, lukusanan täydennys ja komparatiivin täydennys. Infiniittisen lausekkeen objektin esittelen esimerkissä (90). Esimerkissä (91) substantiivilauseke toimii lukusanan täydennyksenä ja esimerkissä (92) komparatiivin täydennyksenä.

- (89) *Itse vaihdoit uuteen kun postisi täytyi roskista ja en muista [sitä *viimeisimpää] – – (S)*
- (90) *Ja todellakin se Three Cheers for sweet revenge on parempi levy mutten tosiaan menis haukkuu [*viimeisimpääkään]... (S)*
- (91) *Aloittajan "vielä vl" vaikeuksia ei tule niin loukata, kuin nyt pari [*viimeisimpää] tyhmyyttään tekee. (S)*
- (92) *..ne ekat esitykset oli paljon parempia kuin [nämä pari *viimesimpää] ja asut/kampaukset vaan pahenee. (S)*

Aineistoni valossa näyttää siltä, että vokaalivartaloinen **viime(i)simpää*-muoto olisi erikoistunut toimimaan osana objektia. Toisaalta aineistossani **viime(i)simpää*-muoto toimii myös muissa tehtävissä, joten mitään pitäviä johtopäätöksiä en näin pienen aineiston pohjalta voi tehdä.

Superlatiivien *kaunein*, *suurin* ja *viimeisin* vokaalivartaloiset partitiivimuodot **kauneimpaa*, **suurimpaa* ja **viimeisimpää* näyttävät toimivan melko samalla tavalla keskenään. Uskon, että vokaalivartaloistuminen koskee jokaista lekseemiä kokonaisuudessaan, eikä mitään sen tiettyä käyttötapaa. **Kauneimpaa*-muodolla käyttötapoja on aineistossani enemmän kuin **suurimpaa*- ja **viimeisimpää*-muodoilla. Toisaalta *viimeisin*-superlatiivin leksikaalistuneisuudella ei näytä olevan kovin suurta vaikutusta siihen, kuinka paljon **viime(i)simpää*-muotoja korpuksista löytyi. Luvussa 4.4. pohdin tarkemmin kaikkien johdosten vokaalivartalomuotojen esiintymiä.

4.2. Karitiivijohdokset

Karitiivinen johdin *-(mA)tOn-* : *-(mA)ttOmA-* on produktiivinen johdin. Karitiiviset *-tOn*-adjektiivijohdokset ilmaisevat kantasanan tarkoitteen puuttumista, ja ne ovat laadultaan absoluuttisia. Substantiivikantaisten *-tOn*-johdosten morfologisen alaryhmän muodostavat verbikantaiset *-(mA)tOn*-kieltopartisiipit, joissa puuttumisen merkitys näkyy kanta-verbiin kohdistuvana kieltona. (VISK 2008 § 292–293.) Tarkastelen tässä luvussa karitiivijohdosten *olematon*, *hyödytön* ja *viaton* vokaalivartaloistuneita partitiivimuotoja **olemattomaa*, **hyödyttömää* ja **viattomaa*. Edellä mainituista johdoksista leksikaalistuneita (ks. luku 3.1.) ovat substantiivikantainen *viaton*-johdos ja verbikantainen *olematon*-johdos.

Aineistossani on 43 lausetta, jotka sisältävät vokaalivartaloisen karitiivijohdoksen partitiivimuodon, eli kaikista aineistoni osumista 8,6 % sisältää jonkin karitiivijohdoksen vokaalivartalomuodon. Tein Korpista haun myös jokaisen tutkimani karitiivijohdoksen konsonanttivartaloiselle partitiivimuodolle (ks. luvun 3.2. taulukko 3). Tein haun samoilla hakukriteereillä ja samoista aineistoista kuin vokaalivartaloiselle johdokselle, mutta en ole käynyt konsonanttivartaloisten löydösten aineistoa läpi systemaattisesti, joten konsonanttivartaloisten johdosten esiintymistajuus on tässä tutkielmassa vain suuntaa antava. Kerron tässä luvussa kuitenkin jokaisen johdoksen kohdalla, kuinka monta konsonanttivartaloista osumaa Korpista löytyi.

Hyödytön-johdos. Korpuksista löytyi 10 317 osumaa, joissa on yleiskielen mukainen *hyödytöntä*-partitiivimuoto. Vokaalivartaloistuneen **hyödyttömää*-partitiivimuodon sisältäviä lauseita löytyi korpuksista ainoastaan yksi. Kun verrataan *hyödytön*-johdoksen partitiivin vokaali- ja konsonanttivartaloisten muotojen esiintymien suhdetta, voidaan todeta, että kaikista *hyödytön*-johdoksen partitiivimuodon sisältävistä lauseista vain 0,01 % sisältää johdoksen vokaalivartaloisen variantin. Esittelen sen esimerkissä (93). Esimerkin tapauksessa **hyödyttömää* esiintyy substantiivin kongruoivana määritteenä. Substantiivilauseke, joka sisältää tutkimani vokaalivartaloisen partitiivin, toimii lauseessa predikatiivina.

(93) *Psykologit ovat [*hyödyttömää pakkosyöttöä]. (S)*

On kiinnostavaa, että **hyödyttömää*-partitiivimuodon sisältäviä lauseita löytyi ainoastaan yksi, sillä *hyödytöntä*-sanamuodon hakutulokset osoittavat selvästi, että sanan partitiivimuodolle on kuitenkin käyttöä. Muiden karitiivijohdosten vokaalivartaloisia partitiivimuotoja löytyi korpuksista enemmän. Tämä antaa viitteitä siitä, että johdoksen leksikaalistuneisuus voi vaikuttaa vokaalivartaloisten muotojen esiintyvyyteen.

Viaton-johdos. Leksikaalistuneen *viaton*-johdoksen vokaalivartaloisen partitiivimuodon **viattomaa* sisältäviä lauseita löytyi korpuksista 21 kappaletta. Saman johdoksen konsonanttivartaloisesta partitiivimuodosta löytyi 17 139 osumaa. Kun verrataan *viaton*-johdoksen partitiivin vokaali- ja konsonanttivartaloisten muotojen esiintymien suhdetta, voidaan todeta, että kaikista tämän johdoksen partitiivimuodon sisältävistä lauseista noin 0,12 % sisältää johdoksen vokaalivartaloisen variantin. Taulukossa 9 esittelen aineistoni

*viattomaa-partitiivimuodon syntaktiset tehtävät. Syntaktisen tehtävän jälkeen taulukossa näkyy tehtävän esiintymistajuus *viattomaa-muodon aineistossa frekvenssinä (f) ja prosentteina. Oikeanpuoleisessa sarakkeessa on esimerkkilauseita jokaisesta tapauksesta.

TAULUKKO 9. *Viattomaa-adjektiivilausekkeen syntaktiset tehtävät.

Syntaktinen tehtävä	f	%	Aineistoesimerkit
Substantiivin adjektiivimäärite	12	57,2	<i>Se on [Jeesuksen veren *viattomaa vuodatusta] jos jättää muistuttamasta synneistä ja sen kuittaa käden nostolla. (S)</i> <i>-- mies ei voi vastustaa [tuollasta *viattomaa esitystä] jossa pilke mukana! (S)</i> <i>Todella syvää sääliä koen [*viattomaa kansaa] kohtaan -- (S)</i>
Osana adjektiivikonstruktiota	2	9,5	<i>Sieluni silmät tihruuttivat [ilakoivaa, touhukasta kesäpäivän ja illan [*viattomaakin viattomampaa] porukan temmellystä] -- (S)</i>
Adjektiivi substantiivina	5	23,8	<i>Jos mahasi ei olisi ollut niin kovalla, ei sinun olisi tarvinnut niin rajusti ähkiä ja tappaa [*viattomaa]! (S)</i> <i>Ei sunkaan Roope S ole niin hölmö, että sekaantuisi tähän, [*viattomaa esittävään], tyrkkyynt? (S)</i>
Adjektiivilausekkeen edussana	2	9,5	<i>Jotenkin homouden antaa naiselle anteeksi helpommin koska naiselle se on jotenkin [hellempää ja *viattomaa] -- (S)</i>
Yhteensä	21	100	

Kuten taulukosta 9 voi nähdä, vähän yli puolet (57,2 %) aineistoni vokaalivartaloisista *viattomaa-partitiiveista toimii substantiivilausekkeen määritteenä. Näiden substantiivilausekkeiden yleisimmät syntaktiset tehtävät aineistossani ovat objekti ja adposition täydennys. Molempia tapauksia on aineistossani 5 kappaletta. Esimerkeissä (94)–(96) esittelen lauseita, joissa *viattomaa-määritteen sisältävä substantiivilauseke on lauseen objektina. Esimerkeissä (97)–(99) esittelen sellaisia tapauksia, joissa substantiivilauseke on adposition täydennys.

- (94) *Vuosia sitten kyseinen herra hakkasi aspilla [*viattomaa ihmistä] kadulla. (S)*
- (95) *Pitääkö silloin jeesuksen takareisi sylkeä papin kätösille, kun usuttaa [*viattomaa jumalan lasta] sellaiseen kauheuteen, kuin lihallisen himoon lihaksi tullutta takareittä kohtaan? (S)*

- (96) *Poikamme olisi selvitynyt paremmin, jos eräessä sairaalassa ei olisi tehty tätä viiveistä hoitoa, eli hoitovirhettä, jonka seurauksena onneksi saamme korvauksia, mutta sehän ei [pienää *viattomaa lastamme] paranna!* (S)
- (97) *Suomessa ei saa käyttää väkivaltaa edes väkivaltaa vastaan, saati sitten [*viattomaa valokuvaamista] vastaan.* (S)
- (98) – – *herjattu ei todellakaan keskustele tunteidensa kanssa palstoilla, vaikka kirjoittaa foorumille, josta psykopaatit ovat herjauksensa [*viattomaa sivulista] kohtaan aloittaneet...* (S)
- (99) *Kuka heittää ensimmäisen kiven Kreikan [*viattomaa hallitusta] vastaan, meillä kuin siellä pitää katsoa peiliin!* (S)

Yhdessä aineistoni lauseessa **viattomaa*-adjektiivin sisältävä substantiivilauseke toimii predikatiivina ja yhdessä lauseessa se toimii infiniittisen lausekkeen predikatiivina. Predikatiivitapauksen esittelen esimerkissä (100) ja infiniittisen lausekkeen predikatiivin esimerkissä (101).

- (100) *Se on [Jeesuksen veren *viattomaa vuodatusta] jos jättää muistuttamasta synneistä ja sen kuittaa käden nostolla.* (S)
- (101) *Tsemppaa olet ihan hyvä tyyppi varmasti oikeasti vaikka tahalteen välillä provotatkin täysillä ja siitä provotuksesta justiin nuot vihaamiset seuraavatkin enimmäkseen varsinkin kun sen yhdistää vielä [*viattomaa alkuperää] oleviin omakehuihin.* (S)

Kuten taulukosta 9 voi nähdä, **viattomaa*-sananmuodon aineistossa on myös 2 tapausta, joissa **viattomaa*-partitiivi esiintyy osana affektista adjektiivikonstruktiota. Tämä konstruktio on melko kiinnostava ilmiö, sillä tämänkaltaisia tapauksia löytyy myös **olematomaa*-muodon osa-aineistosta. Kyseinen affektinen konstruktio on muotoa **adjektiivin yksikön partitiivi + -kin + saman adjektiivin komparatiivimuoto**, eli tässä tapauksessa *viatontakin viattomampi*. Periaatteessa konstruktion osien muoto vastaa sitä, miten komparatiivin täydennyksen ylipäättään voi ilmaista, mutta tämä konstruktio perustuu toistoon (VISK 2008 § 635). Konstruktio intensifioi adjektiivin merkitystä, kuten adjektiivintoistorakenteet yleensäkin tekevät (Räsänen 2010: 113). Toistolla siis korostetaan puheenalaisen ilmiön suuruutta, ja adjektiivitoiston merkitys on jokseenkin sama kuin intensiteettipartikkelin merkitys (VISK 2008 § 1737). Esimerkeissä (102)–(103) esittelen aineistoni tapaukset, joissa on affektinen konstruktio. Tällaisen affektisen konstruktion sisältävät lausekkeet toimivat **viattomaa*-muodon osa-aineistossa substantiivin määritteinä. En kuitenkaan laske näitä tapauksia yhteenvetoluvussa (ks. luku 4.4.) osaksi mitään tarkempaa syntaktista tehtävää, vaan pidän tapaukset omana ryhmänään. On melko ilmeistä, että näissä tapauksissa komparatiivimuoto *viattomampi* on motivoitunut

vokaalivartaloisen **viattomaa*-muodon, sillä komparatiivimuoto on norminmukaisestikin vokaalivartaloinen.

- (102) *Sieluni silmät tihruuttivat [ilakoivaa, touhukasta kesäpäivän ja illan [***viatto-
maakin** viattomampaa] porukan temmellystä] – – (S)*
 (103) *Yksinäisyyden [***viattomaakin** viattomampi] uhri. (S)*

Kyseisen affektisen konstruktion hahmottaminen oli hyvin haastavaa. Ajattelin aluksi, että konstruktio on yleiskielessä muotoa **komparatiivin partitiivi + -kin + komparatiivi** (esimerkiksi *viattomampaakin viattomampi*), sillä komparatiivimuodon vokaalivartaloisuus selittäisi näissä tapauksissa johdoksen vokaalivartaloisen muodon (**viattomaakin*) käyttämisen. En päässyt selvyyteen siitä, mikä rakenteen norminmukainen muoto on, joten suoritin konstruktiolle Google-haun *kaunis*-sanan avulla. Löysin useita osumia, joissa kyseinen konstruktio oli muotoa *kauniimpaakin kauniimpi*. Google-hakutulosten perusteella tätä konstruktiota käytetään siis usein virheellisesti, mikä osin voi selittää kielenvastaisen rakenteen toistuvan esiintymisen myös (suhteellisen pienessä) tutkimusaineistossani.

Taulukosta 9 voi huomata, että toiseksi yleisin syntaktinen tehtävä **viattomaa*-partitiiville aineistossani on adjektiivin substantiivikäyttö. Viidessä aineiston lauseessa **viattomaa*-adjektiivi toimii substantiivin tapaan, eli adjektiivi muodostaa substantiivilausekkeen ja toimii substantiivilausekkeelle ominaisissa tehtävissä. **Viattomaa*-muodon sisältävät substantiivilausekkeet toimivat aineistossani infiniittisen lausekkeen objektina, adposition täydennyksenä ja finiittisen lauseen objektina. Esimerkissä (104) substantiivilauseke on infiniittisen lausekkeen objekti. Otaksun, että kyseisessä tapauksessa kirjoittaja on tarkoittanut affektista idiomia (tyyppiä *painu vittuun*), mutta lauseesta puuttuu imperatiivimuotoinen verbi *painu* (VISK 2008 § 1710). Esimerkissä (105) substantiivilauseke on adpositiolausekkeen täydennys ja esimerkissä (106) se on objekti.

- (104) *Ja sulle sille, joka laitat noita kirjoitusvirheitä mun teksteihin, joita mun pitää rasittavasti jaksamisen mukaan yrittää korjata - umpitampio nettivirtuaalieläjäjuusto v*ttuun [mua ***viattomaa**] ahdistelemasta... (S)*
 (105) *Selvästikkin herättääkseen vihaa [***viattomaa**] kohtaan selvästikkin. (S)*
 (106) *Jos mahasi ei olisi ollut niin kovalla, ei sinun olisi tarvinnut niin rajusti ähkiä ja tappaa [***viattomaa**]! (S)*

Kuten taulukosta 9 näkyy, **viattomaa*-partitiivi toimii kahdessa aineiston tapauksessa adjektiivilausekkeen edussanana. Ne näkyvät esimerkeissä (107)–(108). Esimerkin (107) tapauksessa adjektiivilauseke ei ole osana mitään lauserakennetta, mutta otin sen joka tapauksessa aineistooni, sillä siinä on muodostettu vokaalivartaloinen **viattomaa*-partitiivi. Esimerkin (108) tapauksessa adjektiivilauseke on lauseessa predikatiivina.

(107) [*Ihan *viattomaa*]. (S)

(108) *Jotenkin homouden antaa naiselle anteeksi helpommin koska naiselle se on jotenkin [hellempää ja *viattomaa] – – (S)*

Olematon-johdos. Korpuksista löytyi 21 osumaa, joissa esiintyy verbikantaisen ja leksi-kaalistuneen *olematon*-johdoksen vokaalivartaloinen partitiivimuoto **olemattomaa*. Johdoksen konsonanttivartaloisen partitiivimuodon sisältäviä lauseita löytyi 24 476, eli vokaalivartaloisen variantin osuus kaikista johdoksen partitiivimuodon esiintymistä on hyvin pieni. Kun verrataan *olematon*-johdoksen partitiivin vokaali- ja konsonantti-vartaloisten muotojen esiintymien suhdetta, voidaan todeta, että kaikista tämän johdoksen partitiivimuodon sisältävistä lauseista vain noin 0,09 % sisältää johdoksen vokaalivartaloisen variantin.

Taulukossa 10 esittelen aineistoni osumat, jotka sisältävät **olemattomaa*-partitiivimuodon. Esittelen taulukossa lauseet sen syntaktisen tehtävän mukaan, mikä syntaktinen tehtävä **olemattomaa*-adjektiivilla lauseessa on. Sen vieressä näkyy syntaktisen tehtävän esiintyvyys **olemattomaa*-muodon aineistossa frekvenssinä (f) ja prosentteina. Oikeanpuoleisessa sarakkeessa on esimerkkilause jokaisesta tapauksesta.

TAULUKKO 10. **Olemattomaa*-adjektiivilausekkeen syntaktiset tehtävät.

Syntaktinen tehtävä	f	%	Aineistoesimerkit
Substantiivin adjektiivimääräite	10	47,6	<i>Minkälainen on [<i>*olemattomaa</i> asiaa] perustelevan hypoteesin vastahypoteesi?</i> (S)
Adjektiivi substantiivina	7	33,3	<i>Jos [<i>*olemattomaa</i>] ei voi todistaa olevaksi, niin se on todistettu olemattomaksi.</i> (S)
Osana adjektiivikonstruktiota	4	19,1	<i>minä toivon hartaasti että Matti puoluekokouksessa sanoo kaikkien nimet julkisuuteen jotka [tätä [<i>*olemattomaakin</i> olemattominta] työtä] tekevät – – (S)</i>
Yhteensä	21	100	

Kuten taulukosta 10 voi huomata, lähes puolet aineistoni **olemattomaa*-tapauksista toimii substantiivin adjektiivimäärityksenä. Nämä 10 substantiivilauseketapausta, joilla on määrityksenä **olemattomaa*-vokaalivartalomuoto, toimivat aineistossani erilaisissa tehtävissä. Niiden tehtävät ovat finiittisen lauseen objekti, infiniittisen lausekkeen objekti, adposition täydennys ja lukusanan täydennys. Finiittisen lauseen objektina **olemattomaa*-muodon sisältävä NP toimii aineistoni kuudessa tapauksessa. Esittelen tätä syntaktista tehtävää esimerkissä (109). Infiniittisen lausekkeen objektin esittelen esimerkissä (110). Adposition täydennyksen esittelen esimerkissä (111) ja lukusanan täydennyksen esimerkissä (112).

- (109) – – *eipä oo tuleva ikineiti julkaissut eikä oikonut tätä huhua, vaikka [**olemattomaa*] raskaushuhua] oikoikin innoissaan – – (S)*
- (110) *Olemattomiin luottavat taas joutuvat kärsimään lopullisen kohtalonsa joka ilta iltarkouksen muodossa, päivisin seuroissa ja [**olemattomaa* epäjumalaa] palvellessaan.* (S)
- (111) *Mikäli mielii vielä jatkossa että työtätekevillä on jokin muu asema kuin tekijän asema jossa on vain velvoite tehdä jotakin [**olemattomaa* työttömyysturvaa] vastaan niin tuonne kannattaa pistaa nimensä.* (S)
- (112) *Helsingin käräjäoikeus on keksinyt 12 [**olemattomaa* henkilöä] tuomiolle vedettäväksi.* (S)

Kuten taulukosta 10 voi nähdä, aineistossani on 7 tapausta, joissa **olemattomaa*-adjektiivi toimii substantiivistuneena. Näiden **olemattomaa*-adjektiivin sisältävien substantiivilausekkeiden syntaktiset tehtävät ovat esiintymätaajuuden mukaan järjestettynä infiniittisen lausekkeen objekti, finiittisen lauseen objekti ja komparatiivin täydennys. Esimerkissä (113) esittelen infiniittisen lausekkeen objektin. Esimerkissä (114) on objektitapaus. Esimerkissä (115) esittelen komparatiivin täydennyksen.

- (113) *Omituista, mutta [**olemattomaa*] kiitettäessä ymmärrettävää.* (S)
- (114) *Jos [**olemattomaa*] ei voi todistaa olevaksi, niin se on todistettu olemattomaksi.* (S)
- (115) *Avaruutta eli "taivasta" jatkuu joka suuntaan muutamien miljardien valovuosien pätkä ja eikun koko ajan laajene ja siellä me ollaan tällä taivaalla [**olemattomaakin*] pienempinä hiukkasina.* (S)

Taulukosta 10 voi huomata, että **olemattomaa*-aineistossa on 4 tapausta, joissa **olemattomaa*-partitiivi on osana affektista adjektiivikonstruktiota. Tästä ilmiöstä puhuin jo **viattomaa*-partitiivin yhteydessä (ks. s. 51–53). Nämä adjektiivikonstruktiot yrittävät mitä luultavimmin olla muotoa *olematontakin olemattomampi*, mutta rakenne edustuu

aineistossani hyvin erilaisina versioina. Esimerkiksi taulukon 10 esimerkissä on käytetty superlatiivisia komparatiivien sijaan. Taulukon esimerkissä adjektiivikonstruktio toimii substantiivien kongruoivana määritteenä. Esimerkeissä (116) on luultavasti yritetty kirjoittaa, että *hyöty on olematontakin olemattomampi*. Tässä tapauksessa on affektisen konstruktion muodostama adjektiivilauseke, joka toimii lauseessa predikatiivina. Esimerkissä (117) on toisenlainen mukaelma rakenteesta. Lauseke toimii substantiivien kongruoivana määritteenä. En laske näitä tapauksia yhteenvetoluvussa (ks. luku 4.4.) osaksi mitään syntaktista tehtävää, vaan pidän ne omana ryhmänään. Kyseinen rakenne on karitiivijohdokissa melko hankala jo sen takia, että karitiivijohdot ovat absoluuttisia adjektiiveja, eikä komparatiivimuoto sovi niiden merkitykseen (VISK 2008 § 292, 606).

- (116) *Puhumme vain nyt yhdestä taksista jonka tulot ovat kioskiluokkaa, on hyöty (jos sitä nyt ylipäättään on) [*olemattomaakin olematon] – – (S)*
- (117) *Vai luulee peräsuolipuolue että kanatus [teidän [*olemattomaakin, olemattomattomillanne] huutoitkupotku valituksillanne] ja hallituksen haukkumilla muka nousussa kun teitä vähän ojentaa tyhjän puhumisissanne ja vähän kritisoi. (S)*

Kiinnostavaa **olemattomaa*-muodon aineistossa on se, että moni esimerkeistä liittyy laajemman keskustelukontekstin perusteella jollain tavalla uskontoon. Esimerkiksi **olemattomaa*-adjektiivien substantiivikäytön tapauksissa 6 lausetta käsittelee jumalaa tai jotain muuta hengellistä asiaa. **Olemattomaa*-muoto viittaa nimenomaan jumalaan monessa aineistoni tapauksessa.

Kuten aikaisemmin kerroin, **hyödyttömää*-muodon sisältäviä tapauksia löytyi korpuksista vain yksi. Sekä **viattomaa*- että **olemattomaa*-tapauksia löytyi korpuksista 21 tapausta. Tämä antaa viitteitä siitä, että johdoksen leksikaalistumisella voi olla vaikutusta vokaalivartalomuotojen yleisyyteen. Aineistoni analyysin perusteella näyttää siltä, että karitiivijohdosten vokaalivartaloistuminen on sidoksissa lekseemiin. Karitiivijohdosten vokaalivartalomuodot käyttäytyvät syntaktisesti erilaisissa tehtävissä.

Analyysini perusteella näyttää siltä, että jokaisen tutkimani karitiivijohdoksen vokaalivartaloisen partitiivi toimii useimmin substantiivien kongruoivana määritteenä. **Viattomaa*- ja **olemattomaa*-johdot toimivat myös substantiivistuneena. **Viattomaa*-johdoksen sisältävien substantiivilausekkeiden syntaktiset tehtävät aineistossani ovat objekti, adposition täydennys, infiniittisen lausekkeen objekti, predikatiivi ja infiniittisen

lausekkeen predikatiivi. Lisäksi **viattomaa*-johdos toimii aineistoni kahdessa tapauksessa adjektiivilausekkeen edussanana. **Olemattomaa*-johdoksen sisältävien substantiivilausekkeiden syntaktiset tehtävät aineistossani ovat objekti, infiniittisen lausekkeen objekti, adposition täydennys, lukusanan täydennys ja komparatiivin täydennys. **Viattomaa*- ja **olemattomaa*-johdokset toimivat aineistossani myös osana adjektiivikonstruktiota.

4.3. Muut johdokset

Tässä luvussa analysoin *-llinen*- ja *-(e)liAs*-johdosten vokaalivartalomuotoja. Kerron kandidintutkielmani (Keränen 2019) tuloksia näiden johdosten osalta ja pohdin, mistä syistä *-llinen*- ja *-(e)liAs*-johdoksia ei juurikaan löydy keskustelupalstakorpuksista. Tutkimani *-llinen*-johdokset ovat **rauhallisea*, **pilkullisea* ja **oleellisea*. Johdostyyppi on karttuva. Tutkimistani *-llinen*-johdoksista verbikantainen *oleellinen*-johdos on leksikaalistunut. Tutkimani *-(e)liAs*-johdokset ovat **kivuliaata*, **uneliaata* ja **kohteliaata*. Johdostyyppi on epäproduktiivinen. Kaikissa tutkimissani *-(e)liAs*-johtimella muodostetuissa johdoksissa on havaittavissa leksikaalistumisen merkkejä, mutta tässä tutkielmassa puhun vain *kohtelias*-johdoksesta leksikaalistumana.

Tutkimistani *-llinen*-johdoksista ei löytynyt korpuksista yhtäkään vokaalivartaloista tapausta. Sen sijaan johdosten konsonantivartaloisia partitiivimuotoja löytyi melko vaihtelevasti (ks. luvun 3.2. taulukko 3). *Rauhallista*-partitiiveja löytyi korpuksista 59 044 tapausta, *pilkullista*-partitiiveja löytyi 71 tapausta ja *oleellista*-partitiiveja 43 519 tapausta. Tämän valossa näyttääkin siltä, ettei *pilkullinen*-johdoksen partitiivimuodolle ole juurikaan käyttöä. Sen sijaan *rauhallinen*- ja *oleellinen*-johdosten partitiivimuotoja käytetään paljon. Voi olla, että *-llinen*-johdosten morfofonologia vaikuttaa siihen, ettei johdosten vokaalivartaloisia partitiiveja oikeastaan käytetä. Myös johtimen produktiivisuudella voi olla vaikutusta. Johdin on karttuva, eli siihen syntyy uusia johdoksia, mutta ei yhtä helposti kuin produktiiviseen johdostyyppiin.

Kandidaatintutkielmani (Keränen 2019: 17–18) analyysistä käy ilmi, että melkein kaikki informantit pitävät *-llinen*-johdosten vokaalivartaloisia muotoja täysin epäluontevana. **Rauhallisea*-muodon kohdalla jopa 95 % informanteista on sitä mieltä, että se on täysin

epäluonteva. Kukaan ei ollut sitä mieltä, että **rauhallisea* olisi täysin luonteva muoto. Samoin **pilkullisea*-muodon kohdalla 95 % informanteista on sitä mieltä, että muoto on täysin epäluonteva. Loput 5 % arvioivat sen jokseenkin epäluontevaksi. **Oleellisea*-muoto saa vähän erilaiset arviot, sillä tämän johdoksen kohdalla enää 89 % informanteista on sitä mieltä, että muoto on täysin epäluonteva. Tämä voi liittyä siihen, että *oleellinen*-johdos on leksikaalistunut (ks. luku 3.1.).

Vain yhdestä *-(e)liAs*-johtimella muodostetusta johdoksesta löytyi minua kiinnostava tapaus keskustelupalstan korpuksista. **Kivuliaata*-muodosta löytyi yksi lause, jonka esitteen esimerkissä (118). Pyörittelin lausetta pitkään miettien, onko se kuitenkin lyöntivirhe. Päätin pitää sen osana aineistoa, koska kirjoittaja on muodostanut **kivuliaata*-partitiivin ja lauseesta voi nähdä, että muodolla tarkoitetaan partitiivia.

(118) *Olen yrittänyt etsiä parisuhdetta, mutta pinnalliset naiset eivät ole ottaneet [erittäin ***kivuliaata** varpaankynnen lohkeamista]. (S)*

-(e)liAs-johdosten kielenvastaiset partitiivimuodot ovat morfofonologisesti haastavia sen vuoksi, että konsonanttivartaloisen partitiivimuoto on hyvin lähellä vokaalivartaloista partitiivia (esim. *kivuliasta* ~ *kivuliaata*), sillä vain yksi äänne muuttuu. Esimerkiksi tietokoneella kirjoittaessa <a> ja <s> ovat vierekkäin, joten esimerkin (118) vokaalivartaloisen muoto voi hyvin olla lyöntivirhe. Mielestäni on siis myös morfofonologisesta näkökulmasta pohdittuna ymmärrettävää, ettei *-(e)liAs*-johdosten vokaalivartaloisia muotoja löydy. Esimerkin (118) virke ei sisällöllisesti ole kovin selkeä tai järkeväkään. Morfologisesti se on kuitenkin ihan hyväksyttävä, ja kokonaisuudessaan se on hyvin huolellista yleiskieltä pilkutusta myöten.

Tutkimieni *-(e)liAs*-johdosten konsonanttivartaloisia partitiivimuotoja löytyi melko vaihtelevasti korpuksista. *Kivuliasta*-partitiiveja löytyi korpuksista 8 510 tapausta. Kun verrataan *kivulias*-johdoksen partitiivin vokaali- ja konsonanttivartaloisten muotojen esiintymien suhdetta, voidaan todeta, että kaikista kyseisen johdoksen partitiivimuodon sisältävistä lauseista vain noin 0,01 % sisältää johdoksen vokaalivartaloisen variantin. *Uneliasta*-partitiiveja löytyi korpuksista 206 tapausta ja *kohteliasta*-partitiiveja löytyi 14 681 tapausta. Tämän tiedon valossa näyttää siltä, että *-(e)liAs*-johdosten partitiiveille on kielessä käyttöä. *Uneliasta*-osumia on melko vähän verrattuna *kivuliasta*- ja *kohteliasta*-

muotoihin, mutta *uneliasta*-muotoakin selkeästi käytetään. *-(e)liAs*-johtimen epäproduktiivisuus voi vaikuttaa siihen, ettei vokaalivartaloisia muotoja löydy.

Kandidaatintutkielmani (Keränen 2019: 18–19) analyysistä käy ilmi, että suuri osa informanteista pitää *-(e)liAs*-johdosten vokaalivartaloisia muotoja täysin epäluontevana. Toisaalta *-(e)liAs*-johdosten vokaalivartaloiset muodot arvioidaan kandidaatintutkielmassani hieman hyväksyttävämmiksi kuin *-llinen*-johdosten vokaalivartaloiset muodot. *Kohteli-aata-johdoksen kohdalla 86 % informanteista arvioi, että muoto on täysin epäluonteva ja loput 14 % informanteista arvioivat, että muoto on jokseenkin epäluonteva. *Kivuliaata-muodon kohdalla 89 % informanteista arvioi, että muoto on täysin epäluonteva ja 9 % informanteista arvioi, että se on jokseenkin epäluonteva. 2 % informanteista arvioi muodon jokseenkin luontevaksi. *Uneliata-muoto on kandidaatintutkielmassani hyväksyttiin *-(e)liAs*-johdoksen vokaalivartalomuoto, mutta senkin arvioi täysin epäluontevaksi 77 % informanteista. Jokseenkin epäluontevaksi sen arvioi 20 % informanteista. 3 % informanteista arvioi sen olevan jokseenkin luonteva. Tämän perusteella ajattelin, että *uneliata-muodon sisältäviä lauseita voisi hyvinkin löytyä korpuksista, jos joitain *-(e)liAs*-johdosten vokaalivartalomuotoja löytyy.

4.4. Yhteenveto

Yhteenvetoluvussa kokoan yhteen analyysini tuloksia ja pohdin, mitä tutkimukseni tulokset kenties kertovat vokaalivartaloistumisen ilmiöstä tai vokaalivartaloistumisesta etenkin johdosten osalta. Vertaan tutkimustuloksiani oman kandidaatintutkielmani (Keränen 2019) tuloksiin. Vastaan tässä luvussa myös luvussa 1.1. esittämiini tutkimuskysymyksiin, jotka olivat seuraavat:

- Kuinka yleisiä tutkimieni johdosten partitiivimuodot ovat korpuksissa?
- Millaisissa lausekkeissa ja syntaktisissa tehtävissä tutkimani vokaalivartaloistuneet johdokset esiintyvät?
- Millainen suhde johtimen produktiivisuudella ja johdoksen leksikaalistuneisuudella on vokaalivartaloisten esiintymien määrään?

Pro gradu -tutkielmassani analysoin aineistoa, johon kuuluu 493 esiintymää vokaalivartaloisista johdosten partitiiveista. Analyysiluvuissa 4.1.–4.3. analysoin aineistoani syntaktisesta näkökulmasta. Selvitin siis, millaisissa lausekkeissa tutkimani sananmuodot

esiintyvät ja mitkä ovat näiden lausekkeiden yleisimpiä tehtäviä aineistossani. Taulukossa 11 esittelen, millaisissa lausekkeissa vokaalivartaloistuneet adjektiivit aineistossani toimivat. Luokittelin adjektiivilausekkeen tehtäväksi tässä tutkielmassa substantiivin adjektiivimääritteenä toimimisen, adjektiivin substantiivisen käytön sekä adjektiivilausekkeen edussanana toimimisen. Adjektiivilausekkeen edussanana toimiminen tarkoittaa tässä tutkielmassa sitä, että adjektiivi muodostaa yksin tai laajennusten kanssa AP:n, joka ei toimi substantiivin määritteenä, vaan toisessa adjektiivin tehtävässä – siis näissä tapauksissa predikatiivina. Taulukossa 11 näkyy, kuinka monessa tapauksessa AP toimii substantiivin kongruoivana määritteenä, substantiivistuneena NP:nä tai AP:n edussanana. Ilmoitan taulukossa myös ne tapaukset, joissa tutkimani vokaalivartalomuoto toimii osana adjektiivikonstruktiota (ks. luku 4.2.). Tapausten kokonaismäärä on taulukossa aineistoni kokonaismäärää pienempi, sillä taulukosta puuttuu 9 **kauneimpaa*-muodon komparatiivista superlatiivitapausta (ks. luku 4.1.1.).

TAULUKKO 11. Tutkimuksen vokaalivartaloiset adjektiivijohdokset lausekkeissa.

AP:n syntaktinen tehtävä	f	%
Substantiivin adjektiivimäärite	437	90,3
Adjektiivi substantiivina	37	7,7
Osana adjektiivikonstruktiota	6	1,2
AP:n edussana	4	0,8
Yhteensä	484	100

Kuten taulukosta 11 voi nähdä, tutkimukseni analyysissä kävi ilmi, että adjektiivilauseke toimii substantiivin etumääritteenä 437 tapauksessa. Substantiivin määritteenä toimiminen on adjektiivilausekkeen yleisin tehtävä (VISK 2008 § 603). Adjektiivin substantiivikäytössä vokaalivartaloiset johdokset ovat 37 tapauksessa, kuten taulukossa 11 kerrotaan. Taulukosta 11 voi huomata, että jopa 98 % tutkimistani vokaalivartalomuodoista toimii osana substantiivilauseketta. Aineistoni 6 vokaalivartalotapausta toimii osana affektista adjektiivikonstruktiota (ks. luku 4.2.). Adjektiivilausekkeen edussanana (eli tässä tapauksessa predikatiivina) tutkimani vokaalivartaloiset muodot toimivat koko aineistossa vain 4 tapauksessa.

Taulukkoon 12 kokosin kaikki tutkimuksessani esiin nousseet syntaktiset tehtävät, joita vokaalivartaloistuneen muodon sisältävillä lausekkeilla on. Taulukon vasemmassa reunassa kerron syntaktisen tehtävän, minkä jälkeen esitän esiintymän frekvenssin (f) aineistossani. Sen jälkeen taulukossa näkyy esiintymistaajuus prosentteina. Tapausten kokonaismäärä on taulukossa aineistoni kokonaismäärää pienempi, sillä taulukosta puuttuu 10 **kauneimpaa*-tapausta (ks. luku 4.1.1.), 6 karitiivijohdosten adjektiivikonstruktiotapausta sekä yksi **viattomaa*-tapaus (ks. luku 4.2.). Taulukosta puuttuvat tapaukset ovat osa aineistoani, mutta jätin ne analysoimatta tällä syntaktisella tasolla.

TAULUKKO 12. Vokaalivartaloisen adjektiivijohdoksen sisältävän lausekkeen tehtävät.

Syntaktinen tehtävä	f	%
Objekti	322	67,7
Infiniittisen lausekkeen objekti	52	10,9
Adposition täydennys	41	8,6
Predikatiivi	20	4,2
Lukusanan täydennys	17	3,6
Adverbiaali (osma)	10	2,1
Infiniittisen lausekkeen predikatiivi	8	1,7
Komparatiivin täydennys	3	0,6
e-subjekti	3	0,6
Yhteensä	476	100

Kuten taulukosta 12 voi huomata, yli puolet (67,7 %) koko aineiston vokaalivartaloisista partitiiveista on lausekkeessa, joka toimii finniittisen lauseen objektina. Toiseksi yleisin tehtävä vokaalivartaloisen adjektiivilausekkeen sisältävällä lausekkeella on infiniittisen lausekkeen objekti, kuten taulukossa 12 näkyy. Nämä tapaukset kattavat 10,9 % aineistosta. Muita tehtäviä vokaalivartaloisen adjektiivin sisältävällä lausekkeella aineistossani ovat adposition täydennys (8,6 %) predikatiivi (4,2 %), lukusanan täydennys (3,6 %), adverbiaali (2,1 %), infiniittisen lausekkeen predikatiivi (1,7 %), komparatiivin täydennys (0,6 %) ja e-subjekti (0,6 %). Aineistoni adverbiaalitapaukset ovat tarkemmin sanottuna osmia.

Aineistoni perusteella voin todeta, että vokaalivartaloistuneen johdoksen partitiivimuodon sisältävät lausekkeet toimivat useimmiten lauseen objektina. Kiinnostavaa kuitenkin on se, että kaikki muutkin partitiivin mahdolliset syntaktiset tehtävät edustuvat aineistossani siitä huolimatta, ettei tutkimusaineistoni ole kovinkaan suuri. Tämä voisi tukea

ajatusta siitä, että vokaalivartaloistumisen ilmiö on edennyt nominijohdoksissa jo melko pitkälle.

Analyysistani voi huomata, ettei vokaalivartaloistumista tapahdu kaikkien johdostyyppien johdoksissa. Tutkimistani johdostyypeistä vain superlatiivi- ja karitiivijohdosten haut tuottivat merkittävän määrän vokaalivartaloisten muotojen osumia. *Kivuliaata-johdos tuotti yhden osuman, mutta muut *-(e)liAs-* tai *-llinen-*johdokset eivät tuottaneet yhtään osumia. Taulukkoon 13 kokosin tutkimieni johdosten konsonanti- ja vokaalivartaloisten partitiivimuotojen esiintymät sekä esiintymien suhteen. Taulukossa vasemmalla näkyy johdoksen vokaalivartaloisen partitiivimuoto. Sen jälkeen näkyy vokaalivartaloisen muodon esiintymätaajuus korpuksissa frekvenssinä (f). Sen jälkeen taulukossa on samalla rivillä saman johdoksen konsonantivartaloisen partitiivi sekä sen esiintymätaajuus korpuksissa frekvenssinä (f). Sen jälkeen taulukossa on johdosten partitiivimuotojen yhteissumma eli se määrä, kuinka paljon korpuksista löytyi partitiivin vokaali- ja konsonantivartaloisia muotoja. Tämä luku on nähtävillä Yhteensä-otsikon alla. Oikeanpuoleisessa sarakkeessa on prosenttimäärä, joka kertoo, kuinka monta prosenttia kaikista johdoksen partitiivimuodoista on vokaalivartaloisia.

TAULUKKO 13. Innovatiivisten ja norminmukaisten muotojen esiintymien suhde.

V-vartaloinen partitiivimuoto	f	C-vartaloinen partitiivimuoto	f	Yhteensä	%
<i>*kauneimpaa</i>	25	<i>kauneinta</i>	8 204	8 229	0,30
<i>*suurimpaa</i>	366	<i>suurinta</i>	54 301	54 667	0,67
<i>*viimeisimpää</i>	58	<i>viimeisintä</i>	8 598	8 656	0,67
<i>*olemattomaa</i>	21	<i>olematonta</i>	24 476	24 497	0,09
<i>*hyödyttömää</i>	1	<i>hyödytöntä</i>	10 317	10 318	0,01
<i>*viattomaa</i>	21	<i>viatonta</i>	17 139	17 160	0,12
<i>*rauhallisea</i>	0	<i>rauhallista</i>	59 044	59 044	0
<i>*pilkullisea</i>	0	<i>pilkullista</i>	71	71	0
<i>*oleellisea</i>	0	<i>oleellista</i>	43 519	43 519	0
<i>*kivuliaata</i>	1	<i>kivuliasta</i>	8 510	8 511	0,01
<i>*uneliata</i>	0	<i>uneliasta</i>	206	206	0
<i>*kohteliata</i>	0	<i>kohteliasta</i>	14 681	14 681	0

Kuten taulukosta 13 voi huomata, superlatiivijohdosten vokaalivartaloiset partitiivit **kauneimpaa*, **suurimpaa* ja **viime(i)simpää* ovat korpuksissa yleisempiä kuin muiden johdosten vokaalivartalomuodot. Sekä **suurimpaa-* että **viime(i)simpää-*vokaali-

vartalomuoto kattaa jopa 0,67 % johdoksen kaikista partitiivimuodoista. Se on melko suuri määrä verrattuna muihin johdostyyppeihin. *Kauneimpaa-muoto kattaa 0,3 % kaikista *kaunein*-partitiivin sisältävistä lauseista.

Kandidaatintutkielmani (Keränen 2019: 20) tutkimustulosten valossa voidaan sanoa, että vokaalivartalo on sitä todennäköisempi mitä produktiivisemmaksi johdin hahmottuu. Prograduni tulokset viittaavat samaan päätelmään. Taulukosta 13 uskallan varovaisesti päätellä, että johtimen produktiivisuus voi vaikuttaa vokaalivartalomuotojen esiintyvyyteen. Superlatiivijohdin on nimittäin produktiivinen johdin, ja superlatiivien vokaalivartaloisten muotojen suhde konsonanttivartaloisiin tapauksiin voisi viitata siihen, että johtimen produktiivisuus todella vaikuttaa esiintymien määrään. Karitiivijohdin *-(mA)tOn* on niin ikään produktiivinen johdin. Myös karitiivijohdosten vokaalivartalomuotoja löytyi korpuksista, kuten taulukosta 13 voi nähdä. Karttuvalla *-llinen*-johtimella muodostettuja tai epäproduktiivisella *-(e)liAs*-johtimella muodostettuja johdoksia sen sijaan ei löytynyt lukuun ottamatta yhtä *-(e)liAs*-tapausta.

Taulukon 13 tietojen pohjalta teen johtopäätöksen, että johdoksen leksikaalistuminen voi vaikuttaa vokaalivartaloistuneiden muotojen esiintymiseen. Etenkin karitiivijohdosten ryhmässä tämä näkyy selkeästi. *Hyödyttömää-muodon esiintymiä löytyi korpuksista vain 1 tapaus (0,01 %), kun taas leksikaalistuneiden *olematon*- ja *viaton*-johdosten vokaalivartalomuodoista löytyi molemmista 21 osumaa. *Olemattomaa-muodon osuus koko *olematon*-osumista on 0,09 %. *Viattomaa-muodon osuus koko *viaton*-osumista on 0,12 %

Myös superlatiivijohdosten aineiston valossa näyttäisi siltä, että leksikaalistuneen *viimeisin*-johdoksen vokaalivartalomuotoja löytyi enemmän kuin leksikaalistumattoman *kaunein*-johdoksen kohdalla. *Viimeisimpää-muodon osuus kaikista *viimeisin*-osumista on 0,67 %, kun taas *kauneimpaa-muodon osuus *kaunein*-tapauksista on 0,30 %. Toisaalta myös leksikaalistumattoman *suurimpaa-muodon osuus kaikista *suurin*-tapauksista on 0,67 %. Uskallan kuitenkin väittää, että tässä tapausryhmässä *suurimpaa osaa -kokoisuus vaikuttaa muodon suhdelukuun, sillä *suurimpaa osaa -tapaukset kattavat 61 % koko *suurimpaa-muodon aineistosta.

Yksi kandidaatintutkielmani (Keränen 2019: 14) tuloksista oli, että informanttien mielestä superlatiivijohdosten vokaalivartaloiset muodot ovat jokseenkin tai täysin luontevia. *Kauneimpaa-muodon sisältävän lauseen kohdalla 56 informantista 23 (41 %) vastasi, että *kauneimpaa on jokseenkin luonteva ja 13 (23 %) vastasi, että se on täysin luonteva. Informanteista 20 (36 %) vastasi, että muoto on täysin tai jokseenkin epäluonteva. *Suurimpaa- ja *viimeisimpää-superlatiivimuodot arvioitiin vieläkin luontevammiksi. *Suurimpaa-muodon kohdalla jopa 79 % informanteista arvioi muodon täysin tai jokseenkin luontevaksi. Pro graduni tulokset ovat linjassa kandidaatintutkielmani tulosten kanssa, sillä tässä tutkimuksessa superlatiivijohdosten vokaalivartaloiset partitiivit olivat korpuk-sissa selvästi yleisimpiä.

5. PÄÄTÄNTÖ

Tässä luvussa kertaan pro gradu -tutkielmani keskeisimmät tutkimustulokset ja pohdin johdosten vokaalivartalotutkimuksen seuraavia mahdollisia tutkimusaiheita. Pro gradu -tutkielmani aihe liittyi suomen kielen kaksivartaloisiin sanoihin. Tutkin morfologista muutosilmiötä, jonka myötä normitetun kielen mukaan konsonanttivartaloisia nomini- ja verbimuotoja on alettu korvata vokaalivartaloisilla muodoilla (esimerkiksi *kauneinta* > **kauneimpaa*). Tutkielmassani puhuin ilmiöstä myös vokaalivartaloistumisena. Ilmiötä on havaittu etenkin internetkielessä. Tarkemmin sanottuna tutkimusaiheeni oli sananjohdosten vokaalivartaloistuneet partitiivimuodot internetin keskustelupalstoilla.

Tarkastelin tutkielmassani vokaalivartaloisia johdosten partitiivimuotoja korpusaineistossa, jonka keräsin Kielipankin Korp-konkordanssihakuohjelmalla. Korpusten sisältö koostuu Suomi24- ja Ylilauta-keskustelupalstojen kommentteista. Tutkimani johtimet olivat superlatiivijohdin *-in*, karitiivinen *-(mA)tOn*-johdin sekä possessiiviset johtimet *-(e)liAs* ja *-llinen*. Johtimet ovat produktiivisuudeltaan eriasteisia. Jokaisesta johdostyyppistä valitsin tarkasteltavaksi 3 johdosta, joten tutkimiani johdoksia oli yhteensä 12 kappaletta. Tutkimani johdosten vokaalivartaloiset partitiivit olivat **kauneimpaa*, **suurimpaa*, **viimeisimpää*, **hyödyttömää*, **viattomaa*, **olemattomaa*, **rauhallisea*, **pilkullisea*, **oleellisea*, **kivuliaata*, **uneliaata* ja **kohteliaata*. Osa edellä mainituista johdoksista on leksikaalistuneita.

Tutkimusaineistossani oli 493 lausetta, jotka sisältävät jonkin tutkimani johdoksen vokaalivartaloisen partitiivimuodon. Aineistosta jätin pois sellaiset tapaukset, joissa vokaalivartaloisen partitiivimuoto on selkeästi kirjoitusvirhe tai jokin muu sijamuoto – esimerkiksi loppuheittollinen illatiivi. Pro gradu -tutkimuksessani selvitin, kuinka yleisiä tutkimani johdosten partitiivimuodot ovat korpuksissa ja mikä vokaalivartaloisten ja konsonanttivartaloisten partitiivitapausten suhde on toisiinsa nähden. Lisäksi selvitin, millaisissa lausekkeissa ja syntaktisissa tehtävissä tutkimani innovatiiviset vokaalivartaloiset partitiivimuodot esiintyvät. Keskityin analyysissä myös siihen, miten johdostyyppin produktiivisuus tai johdoksen leksikaalistuneisuus vaikuttavat analogisen vokaalivartaloisuuden esiintymiseen internetkielisissä korpuksissa. Yhteenvedo-luvussa (ks. luku 4.4.) kerroin tarkemmin, mitä kaikkea sain selville.

Pro gradu -tutkielmani oli jatkoa kandidaatintutkielmalleni (Keränen 2019), jossa niin ikään tarkastelin vokaalivartaloistumisen ilmiötä. Lisäksi pro graduni oli osa laajempaa käynnissä olevaa hanketta, jossa tutkitaan vokaalivartaloistumista eri sanaluokissa ja muotoryhmissä (ks. luku 1.2.). On tärkeää saada lisää tutkimusta aiheeseen liittyen, koska ilmiön systemaattinen kartoittaminen on vasta alussa. Pro gradu -tutkielmani täyttää pienen aukon tutkimuskentällä sikäli, että ennen tätä tutkielmaa vain kandidaatintutkielmasani (Keränen 2019) käsiteltiin nominijohdosten vokaalivartaloistumista.

Analyysissa selvitin johdosten vokaalivartaloisten partitiivien syntaktista käyttäytymistä. Tarkastelin, missä syntaktisissa tehtävissä tutkimani johdos (tai tutkimani johdoksen sisältävä lauseke) toimii. Analyysissa kävi ilmi, että tutkimani johdoksen sisältävät adjektiivilausekkeet esiintyvät useimmin substantiivin kongruoivana etumääritteenä, mikä onkin adjektiivilausekkeen yleisin syntaktinen tehtävä (VISK 2008 § 603). Vokaalivartaloisuuden sisältävien substantiivilausekkeiden yleisin syntaktinen tehtävä aineistossani oli objekti. Muut vokaalivartaloisuuden sisältävien substantiivilausekkeiden syntaktiset tehtävät olivat esiintymätaajuuden mukaan järjestettynä infiniittisen lausekkeen objekti, adposition täydennys, predikatiivi, lukusanan täydennys, adverbiaali, infiniittisen lausekkeen predikatiivi, komparatiivin täydennys ja e-subjekti.

Eniten päänvaivaa tutkimuksessa aiheutti se, että internetkieleen liittyy paljon puhekielisyyskiä, eikä netin keskustelupalstojen kieltä yleensä editoida mitenkään, joten iso osa tapauksista oli todella vaikeaselkoisia. Joidenkin tapausten kohdalla oli mahdotonta tietää esimerkiksi se, mikä lausetyyppi on kyseessä. Toisaalta osa tapauksista oli helppo analysoida, sillä samankaltaisia lausetyyppejä ja rakenteita löytyi paljon. Esimerkiksi **suurimpaa*-muodon aineistossa enemmistö tapauksista oli lausekkeessa, joka oli muotoa [**suurimpaa osaa*]. Tällaiset aineiston sisäiset samankaltaisuudet helpottivat aineiston analyysia huomattavasti.

Analyysin tulosten perusteella tein päätelmän, että nominijohdoksissa vokaalivartaloistuminen etenee yleisesti ottaen lekseemi kerrallaan. Kuitenkin esimerkiksi produktiivisella superlatiivijohtimella muodostetuissa johdoksissa vokaalivartaloistuminen on aineistoni perusteella melko pitkällä. Karitiivijohdoksissa vokaalivartaloistuminen näyttäisi olevan melko tiukasti kytköksissä lekseemiin ja johdoksen leksikaalistuneisuuteen.

Tein analyysini pohjalta päätelmän, että johdoksen leksikaalistuminen vaikuttaa vokaalivartaloistuneiden muotojen esiintymiseen. Etenkin karitiivijohdosten ryhmässä näkyi selkeästi, että leksikaalistuneiden johdosten vokaalivartaloiset muodot olivat korpuksissa yleisempiä kuin leksikaalistumattomien johdosten vokaalivartaloiset muodot. Pro graduni tulokset viittaavat siihen, että myös johtimen produktiivisuus vaikuttaa vokaalivartalomuotojen yleisyyteen. Karttuvalla *-llinen*-johtimella tai epäproduktiivisella *-(e)liAs*-johtimella muodostettuja johdosten vokaalivartalomuotoja ei löytynyt korpuksista yhtä paljon kuin produktiivisella superlatiivi- tai karitiivijohdimeilla muodostettuja vokaalivartaloitapauksia löytyi. Tämä tieto viittaa vahvasti siihen, että johtimen produktiivisuus vaikuttaa vokaalivartaloitoiden yleisyyteen.

Johdosten vokaalivartaloitumista voisi seuraavaksi tutkia eri johdostyypeissä tai samojen johdostyyppien eri johdoksissa. Sitä kautta voisi saada lisätietoa siitä, millä tavalla johdoksen leksikaalistuminen tai johtimen produktiivisuus oikeastaan tarkalleen ottaen vaikuttavat vokaalivartaloitumiseen. Olisi kiinnostavaa myös vertailla esimerkiksi karitiivisia ja possessiivisia johdoksia keskenään (esimerkiksi **viattomaa*, **viallisea*). Mietin useaan otteeseen tutkimusta tehdessäni, että haluaisin etsiä esimerkiksi sellaiset vokaalivartaloiset partitiivit kuin **rauhattomaa*, **hyödylliseä* tai **kivuttomaa*.

Tutkimuksessani huomasin, että vaikka vokaalivartaloituminen on ennen kaikkea morfologinen muutosilmiö, on se kytköksissä myös semantiikkaan. Huomasin tämän leksikaalistuneita johdoksia tarkastellessani. Tutkimillani leksikaalistuneilla johdoksilla on sanan varsinaiseen merkitykseen verrattuna hyvin erilaisia merkityksiä. Aineistoni perusteella näyttääkin siltä, että juuri semanttinen leksikaalistuminen vaikuttaa vokaalivartaloitumiseen. Tätä pitäisi ehdottomasti tutkia tulevaisuudessa lisää. Pysähdyin myös miettimään, mikä voisi olla syy sille, että produktiivisuus vaikuttaa vokaalivartaloitumiseen niin kuin se tutkimukseni perusteella vaikuttaa. Produktiivisuuteen liittyy muodostuksen kattavuus, ja produktiivisella johtimella voi usein luoda uuden johdoksen periaatteessa mistä tahansa kantasanasta. Luultavasti osittain siitä johtuen produktiivisen johdostyyppien johdoksissa on paljon morfonologista vaihtelua. Tämä voisi mielestäni joiltain osin selittää sitä, miksi produktiivisella johtimella muodostetut johdokset ovat alttiimpia myös vokaalivartaloitumisen kaltaiselle morfologiselle muutokselle.

LÄHTEET

- CRYSTAL, DAVID 2006: *Language and the Internet*. Cambridge: Cambridge University Press.
- FERTIG, DAVID 2013: *Analogy and morphological change*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- HAKULINEN, LAURI 1979: *Suomen kielen rakenne ja kehitys*. 4., korjattu ja lisätty painos. Helsinki: Otava.
- HELASVUO, MARJA-LIISA – HUUMO, TUOMAS 2010: Mikä subjekti on? – *Virittäjä* 114(2) s. 165–195.
- HUUMO, TUOMAS 2007: Kvantiteetti ja aika II. Nominaalinen aspekti ja suomen predikaatiivin sijanvaihtelu. – *Virittäjä* 111(1) s. 3–23.
- ITKONEN, TERHO 1957: *Mellakoihin vai mellakkoihin? Yleiskielemme eräiden taivutus- horjuvuuksien taustaa*. – *Virittäjä* 61(3) s. 259–286.
- KANGAS, SELINA 2020: *Kaksoispartitiivin esiintyminen ja syntaktinen ympäristö numeraaleissa kaksi, viisi ja kuusi*. Kandidaatintutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- KERÄNEN, INKA 2019: *Johtimen produktiivisuuden vaikutus suomen kielen vokaalivartalomuotojen hyväksyttävyyteen*. Kandidaatintutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- KOIVISTO, VESA 2013: *Suomen sanojen rakenne*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KORJA, EMMA-KATARIINA 2019: *Vokaalivartaloiden yleistyminen verbien nähdä, tehdä, tulla, mennä, purra ja surra A-infinitiiveissä*. Kandidaatintutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- KORJA, EMMA-KATARIINA 2021: *Kaikkea paskaa sitä täytyy kokea ja näkeä. Vokaalivartaloistuminen nähdä-verbin A-infinitiiveissä*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- KS = *Kielitoimiston sanakirja*. 2021. Helsinki: Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 35. URN:NBN:fi:kotus-201433. <URL <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi>>. Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 11.11.2021.
- KÄRKKÄINEN, SALLI 2018: *Mitä tarkoittaa panetaan? Panna-verbin vokaalivartaloistuminen*. Kandidaatintutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.

- KÄRKKÄINEN, SALLI 2021: *Panettu vai pantu, juoksettu vai juostu? Panna- ja juosta-verbien vokaalivartaloistuminen*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- LAALO, KLAUS 2011: *Lapsen varhaiskielioppi ja miniparadigmat*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LARJAVAARA, MATTI 2019: *Partitiivin valinta*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LEINONEN, ELLA 2021: *Olen näkenyt tämän omin silmin. Vokaalivartaloiset nähdä-verbien NUT-partisiipit*. Kandidaatintutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- LIUKKONEN, SONJA 2018: *Avotulea ei saa syyttää metsäpalovaaran aikana. Yläkouluikäisten suhtautuminen suomen kielen vokaalivartaloistumiseen*. Kandidaatintutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- LIUKKONEN, SONJA 2021: *Miksi aina mieheä syyllistetään parisuhteen hankaluuksista? Partitiivin innovatiivisten vokaalivartalomuotojen luontevuus eri konteksteissa*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- PAUNONEN, HEIKKI 2003: *Suomen kielen morfologisista muutosmekanismeista – Lea Laitinen, Hanna Lappalainen, Päivi Markkola & Johanna Vaattovaara (toim.), Muotojen mieli. Kirjoituksia morfologiasta ja variaatiosta* s. 187–248. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- PÖYHTÄRI, ESSI 2019: *Mutta tähänkin asiaan tulenee kohta muutosta. Potentiaalinen vokaalivartaloistuminen*. Kandidaatintutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- PÖYHTÄRI, ESSI 2021: *Mitenkähän tulenee onnistumaan tämä systeemi. Vokaalivartaloistunut potentiaali keskustelupalsta-aineistossa*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- RÄSÄNEN, MATTI 2010: *Päivä päivältä enemmän ja enemmän. Suomen toistokonstruktioita*. Suomen kielen, suomalais-ugrialaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- SIRVIÖ, MARIA 2018: *Konsonanttivartalosta vokaalivartaloon verbien purra, surra, tulla ja mennä NUT- ja TU-partisiipeissa*. Kandidaatintutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.

- SIRVIÖ, MARIA 2020: Sillä hetkellä emme sureneet. Surra-verbin konsonanttivartaloiset ja vokaalivartaloistuneet NUT- ja TU-partisiippimuodot. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- VISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2008: *Ison suomen kieliopin verkkoversio*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos. URN:ISBN:978-952-5446-35-7. <http://scripta.kotus.fi/visk> (19.4.2022).
- VÄSTI, KATJA – PALVIAINEN, SANTERI 2020: Kokeellisia näkökulmia innovatiivisiin vokaalivartalomuotoihin. – *SKY Journal of Linguistics* 33 s. 199–244.
- YLITALO, AUNEMARIA 2020: *Vokaalivartaloiset *lapsea ja *mieheä keskustelupalsta-aineistossa*. Kandidaatintutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.